افغاني

اوسنی رسنی

(۱۳۸۰ - ۱۳۸۷)

Ketabton.com

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني اوسنۍ رسنۍ

(۱۳۸۰-۱۳۸۷ ل کلونه)

(د ماسټرۍ دورې تېزس)

ليکوال

محمد اسمعيل يون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	افغاني اوسنۍ رسنۍ
لیکوال:	پوهندوی محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۷ل کال
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
کمپوزر:	ضیاءالرحمن ضیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک مخ

ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې ۱
افغاني اوسنۍ رسنۍ او یوه لنډه یادونه ۳
د اوسنیو رسنیو ارزونه ۷
سریزه: ۱۰

لومړی څپرکی

د اوسنیو رسنیو دټوکېدو عوامل

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل ۱۴
۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل ۱۹
۳- سیاسي عوامل ۲۳
۴- د ټولنې د عمومي ظرفیت لوړتیا ۲۸
۵- د رسنیو قانون ۳۲

دویم څپرکی

د اوسنیو رسنیو ډولونه

۱- چاپي رسنۍ ۴۰
۲– اورېدنۍ رسنۍ ۱۰۸
۳ – لیدنۍ رسنۍ ۱۱۸
۴- کتنۍ رسنۍ ۱۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څپرکی

له چنګیز یا تمویلیز پلوه د رسنیو وېش

۱- دولتي رسنۍ ۱۴۹

۲- تنظیمي یا ګوندي رسنۍ ۱۵۰

۳- ازادې رسنۍ ۱۵۱

۴- انجیویزې رسنۍ ۱۵۳

۵- د ازادو رسنیو په نوم نا ازادې رسنۍ ۱۵۴

۶- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ ۱۵۶

څلورم څپرکی

د اوسنیو رسنیو فکري لوری

۱- ملتپالنه ۱۶۰

۲- سمون او ولسواکي ۱۶۲

۳- پردیپالنه ۱۷۰

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز

۱- د ولس پر ذهن ۱۷۸

۲- پر دولتي چارواکو ۱۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی
اوسنۍ رسنۍ او ادبیات

۱- چاپي رسنۍ او ادبیات	۱۸۸
۲- اورېدنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۰
۳- لیدنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۳
۴-کتنۍ رسنۍ او ادبیات	۱۹۶

اووم څپرکی
د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره شو وړاندیزونه

۱- د رسنیز قانون تطبیق	۲۰۱
۲- د رسنیو د مالي سرچینو سپیناوی	۲۰۲
۳- د سترو ارزښتونو پالنه	۲۰۳

***

وروستۍ یادونه	۲۰۶
اخځونه	۲۰۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې

د څومره والي له پلوه څو تېر (۷-۸) کلونه د افغاني رسنیو لپاره طلایي کلونه دي. ما د همدې کلونو په بهیر کې د هېواد رسنیز بهیر له نږدې څارلی او په خپله مې هم د رسنیو د یو غړي او همکار په توګه کار کړی دی. کله چې د ماسترۍ دورې په پای کې د تېزس لیکلو موضوع مطرحه شوه، نو ما د همدې رسنیز بهیر د څېړنې موضوع ځکه غوره وګڼله، چې زیات اهمیت یې درلود. په دې څېړنه کې به درانه لوستونکي د لومړي لاس داسې مواد ولولي، چې د لومړي ځل لپاره خپاره شوي دي. کله چې ما دا اثر تر نسبي بشپړاوي پورې ورسوه او یو شمېر لیکوالو او فرهنګیانو ته مې د لیدلو لپاره ورکړ، نو اکثرو خوښ کړ او د عاجل چاپ غوښتنه یې هم وکړه. ما د موضوع د اهمیت او زما د ګرانو قدرمنو لیکوالو د غوښتنې له مخې دا اثر چاپ ته ورکړ، پر دې هم پوهېږم، چې زما له ډېرو هڅو سره سره بیا هم په دې اثر کې ګڼې نیمګړتیاوې او تېروتنې شته، خو تر هغه پورې چې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر چاپ نه شي، لوستونکي او خپله ليکوال يې بيا ونه ګوري، ټولې نيمګړتياوې يې نه ښکاره کېږي.

نو زه يې اوس په همدې نيت لومړي چاپ ته لېږم، چې نيمګړتياوې يې لا ښې څرګندې شي، له درنو لوستونکو هيله من يم، چې تر چاپ وروسته يې نميګړتياوې راپه ګوته کړي، خپل نور معلومات او وړانديزونه يوځای ماته راولېږي، چې تر دويم چاپ دمخه له هغو څخه ددې اثر په بډاينه کې ګټه واخلم.

په مينه او درناوي
په هېواد کې د يو ګټور ملي رسنيز بهير
د غوړېدو په هيله
پوهندوی محمد اسمعيل يون
ارګ- د جمهوري رياست ودانۍ
کابل- افغانستان
د ۱۳۷۸ ل کال د کب ۲۵مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني اوسنۍ رسنۍ او یوه لنډه یادونه

څه موده پخوا د هند په یوه لرې پرته سیمه کې یوه تن غوښتل، یوه غیر دولتي موسسه، له کلیوالو سره د مرستې په مقصد پرانیزي. ددغه ټولنیز کار لپاره یې هغه ټه او شرایط چې اړین وو، هم پوره او برابر کړل، یوه سلاکار دده د دغو هڅو ټول اړخونه مثبت وارزول، خو یوه خبره یې دا هم ورته وکړه، چې که په دغه کار کې له صداقت څخه کار وانخلې، نو ټولې هڅې به دې له خاورو سره برابرې شي، په دې چې نن سبا په هند او نړۍ کې د ډله ییزو رسنیو بهیر دومره پیاوړی شوی، چې یو ووړ خیانت هم ترې پټېدلای نه شي...

د سړي چې دغه ټکي ته پام شو او خپل درغل نیت ته یې وکتل، نو په ډاګه یې اعتراف وکړ، چې دی د دغه ازاد بهیر د ځواب ویلو نه دی، ځکه یې د هغه کار لارښوونه یوې مېرمنې ته پرېښوده.

خبره داده، چې په اوسنۍ نړۍ کې رسنۍ او مطبوعات د هرې ټولنې په جوړښت کې د رګونو ځای او دنده لري، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هغې ټولنې ته وده ورکوي او د پرمختګ پر لوري يې لار پرانيزي. د انګرېزانو په اړه، چې يو وخت يې د نړۍ لارښوونه کوله اوس دا خبره ويل کېږي، چې که په اوسني عصر کې همدغه رسنيزه وړتيا ترې لرې کړې، نو د ځان د لوړتيا ښودنې لپاره به په نړيواله کچه بل هېڅ لامل له ځان سره ونه لري.

رسنۍ که له يوې خوا په نړۍ کې د ډيموکراسۍ او ازادۍ له بهير سره جوړه روانې دي، نو له بلې خوا يې روزنيزه دنده هم په ځانګړې توګه دومره د يادونې وړ ده، چې د ټولنيز سمون او هڅون ستنې، چې د اوسنۍ پرمختللې ټکنالوژۍ پر بنسټونو باندې ولاړې دي، پياوړې کړې دي.

يون صيب په (افغاني اوسنۍ رسنۍ) اثر کې، چې ټول اووه څپرکي لري، په افغانستان کې د مطبوعاتو د بهير پر ودې، سالميت، ارزښت، اهميت، اغېز او نورو وړتياوو باندې ژوره رڼا اچولې او هغه يې په هر اړخيزه توګه څېړلي او معرفي کړي دي. په سريزه کې يې، په اويايمو کلونو کې د افغاني رسنيو بهير ته کتنه کړې، په لومړي څپرکي کې يې د اوسنيو رسنيو د رامنځته کېدو عوامل، په دويم څپرکي کې يې د هغو ډولونه، په دريېم څپرکي کې يې د رسنيو تمويلي سرچينې، په څلورم څپرکي کې يې د رسنيو فکري تمايل، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکي کې يې پر افغاني ټولنه د رسنيو اغېز، په شپږم څپرکي کې يې رسنۍ او ادبيات په مستنده او علمي توګه څېړلي او په اووم څپرکي کې يې د رسنيو د پرمختګ او اغېز لپاره خپل وړانديزونه وړاندې کړي دي.

ددغه اثر يوه جالبه او د پاملرنې وړ برخه د هغه شپږم څپرکی دی، چې د هغه په ترڅ کې د ژورناليزم او ادب دواړو پر اړيکو، پولو او دندو باندې هم غږېدلی دی. هغه موضوع چې نن سبا په نړۍ کې ددغو دواړو علومو په اړه لا هم د پوښتنې وړ موضوع ده، په دې مانا چې يو ژورنالستيک اثر څومره ادبي دی او يا دا چې څومره بايد ادبي وي. په همدې شان يو ادبي اثر بايد څومره ادبي وي او څومره بايد ژورنالستيک وي يا نه وي؟ زموږ په ادبي څېړنو کې ډېر ځله ادبپوهانو د معاصر افغاني ادبتاريخ پيل او معاصر افغاني ژورناليزم تاريخ سره ګډ کړي دي، لکه چې وايي: ((زموږ معاصر ادبيات د سراج الاخبار له خپرېدو سره سم راپيل کېږي...)) په داسې حال کې چې د سراج الاخبار برخليک تر ادب زيات له افغاني ژورناليزم سره تړاو لري.

په هر ډول، موضوع په هر اړخيزه توګه نوې او ليکنۍ تګلاره (ميتود) يې هم علمي او د نويو څېړنو پر وړتياوو برابره ده. سربېره پر دې چې دا اثر په پښتو ژبه ليکل شوی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په دې کې شک نه شته، چې دا په خپله په پښتو کې یو بل علمي زيار او زياتونه ده، چې بايد په درناوي سره يې يادونه وشي، ځکه نو زه د ګران يون صيب د دغې بريالۍ هڅې ستاينه کوم او له لوی خدای(ج) څخه يې د پښتو او پښتنو د علمي خدمت په لاره کې د لا روښانه او بريمونو هڅو او يونونو هيله من يم.

په درناوي
پوهنوال دوکتور عبدالخالق رشيد
نوی ډيلی- هندوستان
۱۳۸۷ل کال، د کب (۲۰)مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاربنود استاد نظر:

د اوسنيو رسنيو ارزونه يوه ګټوره هڅه

د طالبانو رژيم تر له منځه تګ وروسته په افغانستان کې رسنۍ په يو ناڅاپي ډول راوټوکېدې، ددې کار يو علت دا و، چې په نوي رژيم کې رسنيو ته ډېره ازادي ورکړل شوه، د رسنيو قانون جوړ شو، مالي امکانات هم زيات شول او تخنيکي وسايل هم ډېر شول. د رسنيو ډېرښت نه يوازې ددې سبب شو، چې خلک او چارواکي خپل نظرونه او پيغامونه يو بل ته ورسوي، بلکې رسنيو د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلې خواوې هم تر خپل پوښښ لاندې راوستې او د ژوند ډېرې برخې، برياوې او ناخوالې يې منعکس کړې.

ادبيات چې له رسنيو سره ډېر نږدې اړيکي لري او په واقعيت کې د ادبياتو د ودې، خپراوي او پرمختګ درونند بار د همدې رسنيو پر اوږو پروت دی، نو رسنيو د ټولنې د ژوندانه دې مهم ډګر او اړتيا ته هم ډېر پام راواړوه. ټولو رسنيو په خپلو خپرونو کې ادبياتو ته ځانګړی ځای او وخت ورکړ، دا کار ددې سبب شو، چې زموږ ادبيات هم ورسره ځلا ومومي او وده وکړي. د رسنيو د ودې چټک بهير ددې ايجاب کاوه، چې دا مهم پرمختيايي بهير بايد له هر اړخيز پلوه وڅېړل شي او وارزول شي، له ادبياتو سره يې اړيکي او د ادبياتو په وده کې د هغو نقش هم وڅېړل شي. له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېکه مرغه د هېواد تکړه او ځیرمن لیکوال او د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد پوهندوی محمداسمعیل یون، لکه د نورو مهمو علمي او ادبي مسایلو په شان دې مسئلې ته هم په دقیق ډول متوجه شو. د ماسترۍ دورې په پای کې یې د خپل تېزس لپاره همدا موضوع وټاکله. د موضوع د ټاکنې پر مهال یې له ما سره مشوره وکړه، ما هم دا موضوع خوښه کړه او د کابل پوهنتون د ماسترۍ دورې ژوري هئیت (علمي جرګې) هم دا موضوع تائید کړه. پوهندوی محمد اسمعیل یون د نږدې یو کال په بهیر کې خپل دا تېزس بشپړ کړ او ماته یې د بیا کتنې لپاره راکړ، ما چې دا اثر وکوت، نو د یون صیب زیار او زحمت، هڅه او دقت راته په کې له ورایه ځرګند شول. دا راته هم په ډاګه شوه، چې ددې ډول لومړي لاس موادو راټولول دا مهال له پوهندوی یون پرته د هر چا لپاره ممکن نه وو. یون د دولتي مقام او د څېړنې د امکاناتو له مخې هم په داسې حالت کې دی، چې ددې ډول درانه تحقیق بار اوچتولای او هغه ډول اسناد ترلاسه کولای شي، چې هر چاته یې دا مهال ترلاسه کول اسانه نه دي. یون خپل دا اثر په اوو څپرکو کې اوډلی دی. په لومړي څپرکي کې یې د اوسنیو رسنیو د ټوکېدو عوامل، په دویم کې د رسنیو ډولونه، په درېیم کې له پانګیز پلوه د رسنیو وېش، په څلورم کې د افغانستان د اوسنیو رسنیو فکري لوری، په پنځم کې پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز، په شپږم څپرکي کې یې اوسنۍ رسنۍ او ادبیات په هر اړخیز ډول څېړلي دي. د اثر په وروستي یا اووم څپرکي کې یې د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره خپل ګټور وړاندیزونه او نظریات وړاندې کړي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې عملي شي، نو د رسنيو اعتبار، شفافيت او پرمختګ ته ډېره ګټه رسولای شي.

په مجموعي ډول دا اثر په تېرو څو کلونو کې د افغاني رسنيو يو ښه جاج خلکو ته وړاندې کوي. دا اثر د رسنيو د څرنګوالي د تشريح ترڅنګ د اوسنيو رسنيو د کميت پېژندنې لپاره د يو ښه ډېټابيس حيثيت هم لري. ددې اثر بله ښېګڼه دا ده، چې يون د ادبياتو او رسنيو اړيکي هم په ښه ډول تشريح کړي دي.

زه په داسې حال کې چې د يون دا ګټور اثر د ده د ماسټرۍ دورې لپاره پوره او کره ګڼم، له اړوندو مقامونو څخه هيله کوم، چې نه يوازې دده دا اثر د ماسټرۍ دورې لپاره يو پوره اثر وګڼي، بلکې د ټول هېواد په کچه يې په ښو څېړنيزو، تحليلي او ګټورو اثارو کې محاسبه کړي. ددې ترڅنګ خپله له ښاغلي پوهندوی محمد اسمعيل يون څخه هيله کوم، چې د خپلو نورو اثارو په شان دا اثر هم ژر تر ژره د چاپ په ګاڼه سمبال کړي، چې ګټه يې عامه او ټولو افغانانو ته ورسېږي.

په پای کې يون ته د لوی خدای(ج) له دربار څخه د لازياتو برياليتوبونو هيله کوم، ددې ترڅنګ له يون څخه غوښتنه کوم، چې وخت پر وخت نور دا ډول ګټور او څېړنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کړي.

په درنښت
پوهنوال محمد صابر خويشکی
د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو
پوهنځي د پښتو څانګې استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

رسنۍ د يوه هېواد او ټولنې په ذهني وده او فکري تګلوري کې اساسي رول لري. په همدې خاطر په دوديزه اصطلاح، رسنۍ يا ميډيا د يوه دولت څلورم قوت يا ستن ګڼل کېږي، خو د اوسنيو تخنيکي امکاناتو او د نړۍ د بېلابېلو ملتونو د زده کړې د کچې د اوچتيا له مخې رسنۍ، په يوه دولت کې تر خپل څلورم دريځ يا موقف څخه نورې هم د مخه شوي او ان اغېزې يې تر دې حده زياتې شوي، چې د دولت د نورو درېواړو ځواکونو (اجرائيه، مقننه او قضايه) دثبات او تزلزل سبب هم ګرځي. په وروسته پاتې او نا لوستو ټولنو کې رسنۍ هغومره رول نه لري، لکه په پرمختللو او لوستو ټولنو کې يې چې لري. پر هغو ټولنو، چې اختناقي رژيمونه واکمن وي، هلته پر رسنيو هم د سانسور خپسه ناسته وي، رسنۍ يوازې ناسياسي تګلوری لري او له واکمن فکري جريان سره سم حرکت کوي، خو کله چې اختناق ختم شي، د ژوند د نورو ډګرونو په شان رسنۍ هم په کې وغوړېږي او د وخت په تېرېدو سره د ژوندانه د بېلابېلو ډګرونو د اړتياوو د خړوب جوګه شي. افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یو وروسته پاتې ساتل شوی او جګړې ځپلی هېواد ګڼل کېږي او بېلابېلو کینو او ښې افراطي نظامونو ښه کړولی دی، تر یوه ځېونکي ګډوډیز اختناق وروسته دا دی نیم ازاد یا نیم اختناقي حالت ته راوتی دی. له رسنیز پلوه ورته نیم اختناقي حالت ځکه وایو، چې اوس لا هم ځینې مړه او ژوندي جنګسالاران له انتقاده معاف دي او د نیوکو تېره توره یې یوازې هغو ډلو ټپلو یا لوریو ته اړم ده، چې یا پوره مات شوي او یا هم نیم مات دي، یانې د محکومیت په حالت کې دي، خو دې سره سره بیا هم د طالبانو تر افراطي واکمنۍ وروسته، په یو ناڅاپي ډول د دومره رسنیو راټوکېدل، د جګړې ځپلو او مخ پر ودې هېوادونو په تاریخ کې یوه بېساري رسنیزه پېښه ده، چې هر اړخیزې څېړنې ته اړتیا لري. له هغې ورځې چې د طالبانو نظام رنګ شوی، ان تر هغه دمخه او تر دې دمه زه د افغانستان د چاپي، لیدنیو او اورېدنیو رسنیو د یوه غړي، ملګري، همکار، لېوال او مینه وال په توګه پاتې شوی یم. د (هیلې)، (شمشاد) او (کابل پوهنتون) مجلو د چلوونکي، د (قلموال جریدې) د موسس او کتونکي په توګه مې کار کړی. د ګڼو نورو چاپي رسنیو د چاپ لپاره مې له فکري او مالي پلوه هلې ځلې کړې او په لسګونو نورو چاپي خپرونو ته مې خپلې او د نورو لیکوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنې ورلېږلي دي. له ګڼو راډیوګانو او ټلویزیونونو سره مې په لسګونو مرکې کړي او په ګردیو مېزونو کې مې ونډه اخیستې ده. په دې ډول د افغانستان د رسنیو کمیت او کیفیت راته د دې تېرو څو کلونو په اوږدو کې ښه څرګند شوی دی. په داسې یو حالت کې، چې یو څوک خپله د یوې مسئلې په داخل کې واقع وي، د هغې مسئلې څېړنه او شننه ورته تر هغه چا زیاته اسانه او دقیقه وي، چې مسئلې ته له بهر څخه ګوري، نو په همدې خاطر ما د ماسترۍ دورې د تېزس لپاره همدا موضوع «افغاني اوسنۍ رسنۍ» غوره کړه، لارښود استاد او د کابل پوهنتون استاد ښاغلي پوهاند محمد صابر خویشکي هم دا موضوع غوره وبلله او د ماسترۍ دورې ژوري هئیت یا کمیسیون هم تائید کړه.
افغاني اوسنۍ رسنۍ ما په اوو څپرکو کې تر بېلابېلو عنوانونو لاندې څېړلې دي. څرنګه چې زموږ اوسنۍ رسنۍ لا اوس هم د نورې چټکې ودې په حال کې دي؛ هره ورځ یې په کمیت، فکري ارتقا او رنګارنګۍ کې بدلون راځي او تر اوسه یې لا د نوي ژوند لسیزه پوره کړې نه ده، نو په دې خاطر تر دې لیکنې وروسته پر راتلونکي مهال د نورو چاپېدونکو او خپرېدونکو نویو او چټکو رسنیو په اړه څه نه شي ویل کېدی، خو وړاندوینه یې کېدی شي، دلته یوازې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغو رسنیو بحث او څېړنه کېږي، چې د طالبانو د نظام ترسقوط وروسته سم له لاسه پیل شوي او ددې اثر تر لیکلو پورې خپرېږي.

که زه په دې اثر کې خپلو قدرمنو لوستونکو ته د خپل هېواد د رسنیو یو روښانه تصویر وړاندې کړم، نو دا به زما لپاره د بري زېری وي. د لارښود استاد ښاغلي پوهنوال محمد صابر خویشکي لارښوونې د قدردانۍ او مننې وړ بولم، کور ودانی ورته وایم، دغه راز له خپلو نورو لیکوالو ملګرو څخه، چې ما سره یې د ماسترۍ دورې د تېزس د بشپړاوي په برخه کې مرسته کړې، یوه نړۍ مننه کوم. د ټولو دې کور ودان وي.

په درنښت

پوهندوی محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

د اوسنیو رسنیو د راټوکېدو عوامل

څرګنده خبره ده یو شی؛ یو سیاسي، علمي، خپرنیز جریان، چې په طبیعي او یا هم په یو ناڅاپي ډول را ټوکېږي، خپل طبیعي، تصنعي، کورني او بهرني عوامل لري. په افغانستان کې زموږ د اوسنیو رسنیو راټوکېدنه هم له پورتنیو عواملو خالي نه ده. که بېلابېل او ان مختلف لاملونه نه واى، نو د رسنیو اوسنی سېلاب به په دومره چټکۍ سره روان نه واى، ددې سېلاب تر شا چې زور نه وي په دومره چټکۍ حرکت نه شي کولای. موږ غواړو دلته زموږ د اوسنیو رسنیو د یو ناڅاپي را زرغونېدو او پراختیا همدغه عوامل یو په بل پسې وڅېړو.

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل:

مخکې تر دې چې د اختناق پر ختمېدلو بحث وکړو، لازمه ده چې په خپله پر اختناق خبرې وشي. اختناق او فشار، څومره؟ څه وخت؟ څه ډول او پر چا باندې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې اختناق، د سیاسي رژیمونو په بڼې، فکري تګلوري، د حکومت د حاکمیت په ساحې او قوت پورې اړه پیدا کوي. د طالبانو نظام چې د **۱۳۷۵**ل کال د تلې یا میزان پر **۲/۵** نېټه پر کابل واکمن شو، له همغه پیله بیا له یوه اختناق او سیاسي قتله پیل شو.

که څه هم د طالبانو اختناقي رژیم تر هغه وړاندې ګډوډېز نظام څخه ډېر ښه و، خو فکري سانسور او نور ډول ډول بندیزونه په کې تر دې حده زیات وو، چې قطعاً په کې چاته د ازاد تنفس مجال نه پیدا کېده، همدې حالت خلک له روحي او فکري پلوه دومره ستړي کړل، چې په عوامو کې د طالبانو نظام ته د «رنځ او عذاب» نظام اصطلاح دود شوه. د طالبانو په نظام کې پر موسیقۍ او دښځو پر تعلیم سخت بندیز ولګېد، ږیره پرېښودل اجباري شول او د دوی په خپل تعبیر سخت شرعي قوانین نافذ شول. رسنۍ چې هغه وخت یوازې په چاپي رسنیو کې رالنډېدې، له سختو ستونزو سره مخ وې. پر تصویري او لیدنیو رسنیو چورلټ بندیز و، څو اورېدنۍ او څو چاپي رسنۍ وې، چې د دولت په انحصار کې وې؛ «د شریعت غږ» په نامه څو راډیویي سټېشنونو او څو چاپي خپرونو فعالیت درلود. پر ژوندي (زیروح) تصویر، هر چېرته او هر ځای کې سخت بندیز و او هېڅ چاپي خپرونې حق نه درلود، چې زیروح تصویر چاپ کړي. یوازې د قبالې، تذکرې، پاسپورټ او ځینو نورو املاکي اسنادو لپاره عکس کارونې جواز درلود او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټول هېواد په کچه یوه نا دولتي رسنۍ فعاله نه وه او نه ورته د فعالیت اجازه وه. د طالبانو د واکمنۍ پر مهال یوازې دوه ډوله رسنۍ؛ اورېدنۍ او چاپي رسنۍ فعالې وې، چې پر هغو هم ډول ډول بندیزونه لګېدلي وو او د هېواد د خلکو اړتیاوې یې نه شوې پوره کولای. په راډیویي رسنیو کې دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شریعت غږ مرکزي راډیو، کابل راډیو، ننګرهار راډیو، کونړ راډیو، غزني راډیو، ګردېز راډیو، خوست راډیو، کندهار راډیو، تخار راډیو، پروان راډیو، بغلان راډیو، کندز راډیو، هرات راډیو، بلخ راډیو او ځینې نورې.

په راډیویي رسنیو کې پر موسیقۍ ټینګ بندیز و او مجموعي نشرات یې هم ډېر زیات نه وو.

په چاپي رسنیو کې د ټول هېواد په کچه دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شریعت اخبار	پکتیا
ننګرهار اخبار	ننګرهار
ننګرهار مجله	ننګرهار
اتفاق اسلام اخبار	هرات
طلوع افغان اخبار	کندهار
کندهار اخبار	کندهار
بلخ اخبار	بلخ
سنایي اخبار	غزني
قلم اخبار	کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوست مجله	خوست
خلافت مجله	کابل
فرهنګ مجله	کابل
کتاب مجله	کابل
طالبان اردو مجله	کابل
الامارات مجله	کابل

او ځيني نورې.

په چاپي رسنيو کې بيا د نورو فکري بنديزونو ترڅنګ د ژونديو تصويرونو پر خپراوي سخت بنديز و. لنډه دا چې نه راډيويي رسنۍ او نه هم چاپي رسنۍ د کيفيت او صحافت له مخې د رسنيو پر معيارونو برابرې وې.

پر دې مهال ازادو رسنيو ته د چاپ اجازه نه وه او نه د رسنيو کوم قانون موجود و، کوم شی، چې پر دې مهال زيات و، هغه د هېواد بېلابېلو ولايتونو کې د بېلابېلو مناسبتونو په وياړ، د ادبي غونډو او مشاعرو جوړول وو، په کابل، کندهار، ننګرهار، خوست او نورو سيمو کې ګڼې مشاعرې جوړېدلې، چې شاعرانو به په کې په ډکلمې او ترنم کې خپل شعرونه اورول. څرنګه چې هغه وخت پر ليدنيو رسنيو او موسيقي چورلټ بنديز و، نو يو نيم کس به چې په ترنم کې خپل او يا هم د کوم بل چا شعر يا نظم وايه، د خلکو د موسيقۍ ذوق به يې تر يوه بريده خړوباوه؛ بنديز تر دې حده سخت و، چې په تش ترنم هم د خلکو د موسيقۍ تنده ماتېدله. ځينو طالبانو او ازادو شاعرانو به په پټه د مشهورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سندرغاړو کېستونه اوربدل، له هغو څخه به يې کمپوزونه زده کول او بيا به يې خپل شعر په هماغه سُر او تال کې اچوه. دغسې يو سخت او تنگ حالت کې خلک طبعاً د يوې نسبي ازادۍ ارمان کوي او که چېرې بشپړه ازادي ورته ميسره شي، نو دا خو ورته ببخي د يو نعمت غوندې ښکاري.

د سپتمبر د ۱۱مې نېټې تر پېښې وروسته، د طالب نظام د ړنگېدو باور پوخ شو، د يو دوو مياشتو په بهير کې د امريکايي ځواکونو له خوا د طالبانو نظام نسکور شو او پخوانۍ ملېشې او جنگسالاران يې پر ځای کېنول شول.

د طالب نظام سقوط داسې و، چې يو څوک له خوټېدونکي ديگي يا کټوې څخه برغولی پورته کړي، يو دم له کټوې ټول بخار پورته شو، د طالبانو نظام له سقوط سره سم په مليونونو جبري ږيرې کلې شوې، پر همغو لومړيو ورځو ځينو خلکو په کابل او نورو سيمو کې د خپلو کورونو له پاسه ډېش انټنونه نصب کړل، د موسيقۍ دوکانونه او ويډيو گيمونه ژر ژر پرانيستل شول، په راډيو کې د ښځينه ويندويانو غږ اوچت شو او ټلويزيون بېرته فعال شو. د ازادۍ دا سرعت دومره چټک و، چې پخواني افراط خپل ځای يو بل تفريط ته پرېښود، ناکنټروله او بې سروبوله رسنۍ راوټوکېدې او داسې ښکارېدله، چې زموږ ټولنه افراط ته په تفريط ځواب ورکوي او يا هم يو افراط د بل افراط ځای نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره چې د طالبانو د واکمنۍ پر مهال پر رسنيو فشار زيات و، دومره دا مهال د رسنيو د مهار رسۍ وشلېدله، خو دا مهال هم رسنۍ لکه څنګه چې بايد په ربښتينې توګه ازادې وای، ازادې نه وې او نه دي، د واکمن جګړه مار ګروپ پر جنګسالارانو انتقاد د ژورناليست له مرګ او يرغملتيا سره معادل دي؛ رسنۍ که له يوه اختناقه خلاصې شوي، نو د يوې بلې مافيا په منګولو کې راګير شوې دي.

۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل:

د طالبانو تر سقوط وروسته سملاسي افغانستان ته د نړۍ د ګڼو هېوادونو مرستې راماتې شوې. سره له دې چې دا مرستې په موثر او عادلانه ډول ونه کارول شوې، خو بيا هم د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلو برخو ته يې نوی ځواک او تحرک ورکړل. رسنيز ډګر ته هم له بېلابېلو لارو دا مرستې را ورسېدې؛ د دولتي خپرونو د تقويې لپاره مرستې وشوې او له ازادو رسنيو سره هم کومکونه وشول. له دولتي رسنيو سره د مرستو په باب يو بهرني (ريکارډوګراسي) د رويټر پربس سروېس په استازۍ په کابل کې په يوه علمي ورکشاپ کې وويل: ((له ځينو دوه اړخيزو مرستندويانو پرته، چې په خپلو کې څه نا څه همغږي لري، نور په افغانستان کې د مرستندويانو د مرستو په منځ کې هېڅ همغږي نه شته، مرستندويانو د ۲۰۰۲ او ۲۰۰۴م کلونو ترمنځ موده کې رسنيو په ځانګړې توګه د حکومت تر واک لاندې باختر خبري اژانس او د افغانستان راډيو ټلويزيون ته خواوشا (۲۰) مليونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکـایي ډالـر ورکـړي دي.))[1] دغــه راز د ولایتـي رسـنیو د ژورنالیستانو د روزنې لپاره د هېواد په داخل کې لنډ مهالي او اوږد مهالي کورسونه جوړ شول، په سلګونو ژورنالیستان وروزل شـول، د جرمنـي هېـواد پـه مرسـته نـه یـوازې د راډیـو ټلویزیـون ودانیـزې برخې ورغـول شـوې، بلکې ددې هېـواد پـه مرسـته ګـڼ شمېر افغـان ژورنالیسـتان هم وروزل شول، جاپـان هېـواد هـم، لـه ملي راډیو ټلویزیون او د دولت لـه ځینو رسنیزو ادارو سره مـالي مرسته وکړه.

د ازادو رسـنیو د پیاوړتیـا لپـاره هـم د ((ائینـه)) پـه نامـه یـوه ځانګړې نادولتي اداره جوړه شوه، چې لـه یـو شـمېر ازادو رسـنیو سره یې مرسته کوله، په ټولیز ډول دغو لاندې نـادولتي موسسـو د ازادو رسنیو مالي ملاتړ کړی دی:

۱- ائینه رسنیز او کلتوري مرکز
۲-سهار نېکمرغه افغانستان راډیو
۳- انټرنیوز موسسه
۴- د جګړې او سولې د راپور لیکنې انسټیټیوټ
۵- د رسنیو، پالیسۍ او مدني ټولنې انسټیټیوټ
۶- د افغانستان د ازادو رسنیو بنسټ
۷- طنین نیټورک[1]

---

(۱) رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۵۲مخ.

[1]Afghan Media Directory, first Edition, March,۵،۲۰۰۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې نادولتي موسسو کې ائينې موسسې دغو لاندې چاپي رسنيو سره مالي مرسته کړې ده:

۱- کابل؛ اوونيزه، ۲-ملالۍ؛ مجله، ۳-سيرت؛ ښځينه اوونيزه، ۴-پرواز؛ د ماشومانو درې مياشتنۍ، ۵- ائينه؛ خبري اوونيزه، ۶-زمبېل غم؛ مهالنۍ، ۷- ليس نيوليس؛ د کابل مياشتنۍ، ۸- سباوون؛ ولسي او کلتوري اوونيزه.

پر پورتنيو موسسو سربېره د امريکا متحده ايالاتو د نړيوالو پرمختيايي ادارې (USAID)، د ځينو بهرنيو هېوادونو سفارتونو او ځينو نورو نادولتي موسسو هم په مستقيم او نامستقيم ډول د افغاني چاپي، انځوريزو، برېښناييزو رسنيو او خبري اژانسونو مالي ملاتړ کړی دی.

سربېره پر دې، دولتي او نا دولتي موسسو ته د نړۍ د بې دربغه مالي مرستو رسېدل، هم دولتي ادارې، هم يو شمېر انجوګانې او هم يو شمېر اشخاص، چې ددې پيسو زياته برخه يې په برخه شوې، هم ددې جوګه کړل، چې د رسنيو په زياتوالي کې اساسي ونډه واخلي، له ځينو مشخصو اشخاصو سره د زياتو پيسو راټولېدنه، بل عامل شو، چې هر چا له خپل شوق او ذوق سره سمې رسنۍ ميدان ته کړې. له ځينو اشخاصو او تنظيمواکو سره د ځينو ګاونډيو هېوادونو پخواني او اوسني پټ او ښکاره روابط او مالي امکانات هم ددې سبب شول، چې رسنۍ زياتې شي او د رسنيو بازار يا مارکېټ پراختيا ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته د افغانستان اقتصاد په ناڅاپي او تصنعي ډول لوړ شو، دا لوړتیا که څه هم طبیعي نه وه او د عوامو پر ځای یې د خواصو ژوند ډېر لوړ کړ، خو د ژوند د کچې همدغې لوړتیا د رسنیو پراختیا ته لاره اواره کړه. څرنګه چې د رسنیو له بېلابېلو ډولونو، په تېره بیا له چاپي رسنیو سره د عوامو او نا لوستو خلکو ډېر کار او رابطه نه شته او دا کار په خواصو او په تېره بیا په لوستې ښاري ټولنې پورې اړه پیدا کوي او دا خواص یا ښاري ټولنه د کلیوالي سیمو په انډول د نړیوالې ټولنې له مرستې زیاته برخمنه شوې، نو ځکه خو په ښارونو کې رسنیو زیاته وده وکړه او د کنټرول کیلي یې هم د خواصو په ګوتو کې پاتې شوه. په ټولیز ډول ویلای شو، که چېرې د نړیوالې ټولنې بې دریغه مرستې نه وای او بیا دا مرستې له حساب او کتاب پرته د ټولنې د ځینو مشخصو اشخاصو لاسو ته نه وای ورغلې، نو پوره باور دی، چې زموږ رسنۍ به د کمیت له پلوه، پر دومره لږه وخت، دومره لوړې کچې ته نه وای رسېدلې.

د پنځو شپږو کلونو په بهیر کې ځینې هغه رسنۍ، چې د نړیوالو په مرستو پیل شوې وې، د هغو د مرستو په بندېدو سره بېرته بندې شوې او پر ټپه ودرېدلې. ددې مانا دا ده، چې زموږ یو شمېر رسنۍ په تصنعي ډول رامنځته شوې او د ټولنې او یا په هغې کې د ځینو مطرحو څېرو د مصنوعي اقتصاد زېږنده دي. خو که چېرې زموږ اکثره رسنۍ د ټولنې له نورمال او طبیعي اقتصادي، سیاسي، ټولنیز او فرهنګي پرمختګ سره سمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته شوې وای، نو ژوند او بقا به یې هم د ټولنې له طبیعي حرکت سره سمون درلود، په ټولیز ډول ویلای شو، چې زموږ د رسنیو یو زیات شمېر اوس هم، د همدغه مصنوعي او موقتي اقتصاد په زور رامنځته شوي، چلېږي او کله چې دا حالت ختم شي، نو له دې ډول رسنیو به ډېرې کمې خپل ژوند تضمین کړي او اکثره به بېرته له منځه لاړې شي.

۳- سیاسي عوامل:

د افغانستان د اوسنیو رسنیو په غوړولو کې سیاسي عوامل هم ستر نقش لري، که چېرې تر هر څه دمخه، په سیاسي نظام کې بدلون نه وای راغلی، نو طبیعي خبره ده، چې د طالبانو په سرسختي مذهبي نظام کې د دا ډول رسنیو هېڅ امکان نه و؛ هغوی نه له سیاسي، نه له مذهبي او نه هم له ذهني او فکري پلوه د رسنیو دې ډول حاکمت او محتوا سره جوړ وو او نه یې هم ددې زغم درلود. سیاسي بدلون ددې لاره اواره کړه، چې نوې رسنۍ له خپل دې ټول کمیت او کیفیت سره را وټوکېږي. په موقته، انتقالي او بیا انتخابي اداره کې د نړیوالې ټولنې غوښ دریځ دا و، چې رسنۍ باید په پراخه کچه وده ومومي، د دوی ټینګار ان تر دې بریده و، چې که ځینې رسنۍ د افغانستان اسلامي، ملي او دودویزو ارزښتونو ته زیان هم واړوي، نو دوی یې په کیسه کې نه دي. د نظام تر سیاسي بدلون وروسته د ((ولسواکۍ))، د ((بیان ازادي)) او ((د ښځو حقوق)) شعارونه تر هرڅه زیات مطرح شول، دې شعارونو د رسنیو له طبیعي او تصنعي ودې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرسته وکړه. د ګڼ شمېر هېوادونو سیاسي استازیو او نادولتي موسسو په مستقیم او نا مستقیم ډول د افغانستان دولتي او ازادې رسنۍ له مالي او سیاسي پلوه ونازولې؛ نړیوالې ټولنې په افغانستان کې د رسنیو رنګارنګي او ازادي خپل یو ستر بری وباله، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو حکومت دا کار د خپل ځان لپاره ویاړ وګاڼه. پر ۲۰۰۳ م کال د افغانستان لپاره د امریکا متحده ایالتونو ځانګړي استازي زلمي خلیلزاد او د ملګرو ملتونو سازمان ځانګړي استازي لخدر ابراهیمي «د افغانستان اساسي قانون او مدني ټولنه» په نوم په جرمني کې د جوړ شوي سیمینار برخوالو ته په ډاګه وویل، چې موږ په افغانستان کې د رسنیو له ودې څخه ډېر خوشاله یو، زلمي خلیلزاد وویل چې دا مهال نږدې (۲۲۰) چاپي رسنۍ په ټول افغانستان کې خپرېږي او دا زموږ لپاره د خوښۍ زېری دی. که څه هم په سیمینار کې یو شمېر برخوالو د ښاغلي زلمي خلیلزاد پر خبرو اعتراض درلود او د رسنیو دا شمېر یې طبیعي نه، بلکې تصنعي باله، خو بیا هم زلمي خلیلزاد او لخدر ابراهیمي د چاپي رسنیو کمیت د نړیوالې ټولنې لپاره یو ښه پیغام باله. د ازادو رسنیو د پیاوړتیا په همدغه «ګرم» او «طلایي» عصر کې یو شمېر رسنۍ پر دې بریالۍ شوې، چې د نړیوالې ټولنې، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو وړیا مرستې را جلب کړي. «افغان ټلویزیون» لومړنی ټلویزیون و، چې د یو څه مالي مرستې په راجلبولو سره یې د لومړني ازاد ټلویزیون په نامه، په کابل کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپروني پیل کړې، ورپسې د (طلوع تلویزیون) چلوونکي پر دې بریالي شول، چې د امریکا د متحده ایالتونو د پرمختیایي اداري(USAID) نږدې یو نیم ملیون ډالره وړیا مرستې په راجلبولو سره خپل نشرات پیل کړي او وروسته بیا د خپل دوراني حرکت په واسطه پر دې بریالي شول، چې د خپلې گټې له لارې خپل ژوند ته دوام ورکړي. د نړیوالې ټولنې د هر اړخیز ملاتړ په برکت په افغانستان کې د نړیوالو راډیوگانو او ازادو اژانسونو له خوا په سلگونو ژورنالیستان وروزل شول، د مرکز او ولایتونو په کچه د ژورنالیستانو او د ژورنالیستانو د حقوقو د ملاتړ ټولنې جوړې شوې، لکه د افغانستان د ژورنالیستانو ټولنه، د افغانستان د ژورنالیستانو ملي اتحادیه، د افغانستان د ژورنالیستانود حقوقو د ملاتړ ټولنه، د جنوبي اسیا د ژورنالیستانو ټولنه او همدارنگه په سیمه ییزه او ولایتي کچه په لسگونو دا ډول ټولنې جوړې شوې. د افغانستان ژورنالیستانو ته ددې لاره اواره شوه، چې بهرینو هېوادونو او همدارنگه د نړۍ گڼ شمېر ژورنالیستان افغانستان ته رسمي او کاري سفرونه وکړي. په افغانستان کې د ژورنالیستانو د بېلابېلو ټولنو رامنځته کېدل، د هغو فعالیت، د ژورنالیستانو له نورو سیمه ییزو او نړیوالو ټولنو سره د هغو روابط ددې سبب شول، چې تر ډېرې کچې د ژورنالیستانو حقوق خوندي شي. د تېرو څو کلونو په اوږدو کې د ژورنالیستانو سیاسي ملاتړ تر دې حده زیات و، چې بېلابېلو ژورنالیستانو د دولت لومړۍ درجه دیموکرات واکمن هم تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرسختو پوښتنو او ګروپېزنو لاندې راوستلای شول. که څه هم د یو شمېر ژورنالیستانو لپاره فوق العاده ازادي رامنځته شوه، خو دا ازادي هغه ډول ژورنالیستانو ته ډېره زیاته وه، چې په حاکم نظام کې یې له تظیمي زورواکو سره نږدې پیوند درلود او په اصطلاح د یو ډول ازادو خپرونو تر چتر لاندې یې تنظیمي، سمتي او ګوندي مسایلو ته لمن وهله؛ اساسي زورواکي د دې ډول خبریالانو له انتقادونو معاف وو. د دولت او ملت په کچه د ازادیو ددې ډول مختلف کچ و مېچ یا ګراف په پام کې نیولو سره یو شمېر ژورنالیستان د دې تېرو څو کلونو په بهیر کې زیانمن شول او د ژورنالیستانو پر وړاندې د زور زیاتي بېلګې هم د دولت او هم د مخالفینو له خوا رامنځته شوې. د نړیوال ژورنالیزم د مرکز رئیس ښاغلی رحیم الله سمندر د ژورنالیستانو پر وړاندې د پېښو په باب وایي: ((په ۲۰۰۲م کال کې د ګواښلو او ځورولو ۵۰ قضیې ثبت شوي او د رسنیو درې کارکوونکي وژل شوي دي. تر دې چې د پارلمان غړو دغه چلند کړی دی.))[۱] دا ګواښونه له یوه کاله بل ته توپیر کوي. ((د ۲۰۰۴م کال په پیل کې د انټرنیوز د رسنیو د څارنې لومړۍ ګڼې د خپرونو او راډیو سټېشنونو پر ضد د ورېدلو نهه پېښې لست کړي، ګواښونه د پولیسو، جنايي جرمونو سره د مبارزې د ادارې، د عدلیې وزارت د وسلوالو استازو، د افغانستان د سترې محکمې، د کابل ښاروال او د هرات او ننګرهار د سیمه ییزو واکمنو په شمول له

[۱] رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۴۷مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلابېلو سرچينو څخه شوي دي. د ۲۰۰۲م کال په مارچ کې ځارونکي د کابل د عامه امنيت د محکمې، د ولسمشر د دفتر، نامعلومو بم چوونکيو، بېلابېلو پوليس افسرانو او حتی د امريکايي ځواکونو له خوا د ګواښولو د شپږ پېښو په هکله راپورونه ورکړل.

د افغان ژورناليستانو د اتحاديو په وينا په ۲۰۰۵ کال کې د ژورناليستانو پر ضد د وېرولو او عمل ۴۵ قضيې ثبت شوي دي. د يوې ښځينه ژورناليستې په شمول دوه وژنې هم شوې دي.»[1] د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه چلند د اکثرو پېښو رپوټونه نه ورکول کېږي، خو که په اټکليز ډول موږ ددې اټکل وکړو، نو هر کال د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه پېښو مجموعي شمېر تر سلو پېښو هم اوړي.

لکه څنګه چې په دې دوره کې يو شمېر کورنيو او بهرنيو سياستوالو په افغانستان کې د رسنيز بهير مادي او مانيز ملاتړ وکړ،. دغسې يو شمېر ژورناليستانو هم د سياستوالو ملاتړ ته راودانګل، يا په بله وينا يو شمېر سياسي اشخاصو د ليکوالۍ او ژورناليزم له دې خلاصې فضا نه ګټه پورته کړه او د ژورناليزم تر چتر لاندې يې سياسي فعاليتونه پيل کړل ، دا هڅې تر دې حده ورسېدې، چې که چېرې د دولت يا هم کوم بل ارګان له خوا پرې فشار راته، بيا نو دوی د ژورناليزم له ماسک نه ګټه پورته کوله او ويل به يې، چې دولت د ژورناليستانو خونديتوب ته

(۱) رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پام نه کوي، په دې توګه، دې ډول اشخاصو د افغانستان د رسنیو ناپیېلتوب پیکه کړ او یو شمېر رسنۍ په نا مستقیم ډول د پخوانیو سیاستوالو او زورواکانو په خدمت کې بوختې پاتې شوې. د نړۍ، سیمې او خپله په کورنۍ کچه د رسنیو له دې هر اړخیز سیاسي ملاتړ سره سره بیا هم تراوسه د رښتینو او ازادو رسنیو تصویر تت دی او زموږ رسنۍ یو ډېر ځرګند، روښانه او شفاف تګلوری نه لري. که څه هم زموږ اوسنۍ رسنۍ د محتوا له پلوه روښانه حرکت نه لري، خو د کمیت او صحافت له مخې یې دهمدې خلاصې سیاسي فضا له امله ډېر پرمختګ کړی دی، دا چې دا اوسنی کمیت به په پای کې پر یو مثبت کیفیت بدل شي که نه؟ رسنۍ به د خپلو محتویاتو له مخې یو بل سره اخته شي او یا به خپل مسیر روښانه کړي که نه؟ هېواد ته به یې ګټه زیاته وي که زیان؟ دا هغه پوښتنې دي، چې وخت به یې ځوابوي.

۴- د ټولنې د عمومي ظرفیت لوړتیا:

دطالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته، نه یوازې د افغاني ټولنې په سیاسي ژوندانه کې بدلون راغی، بلکې په اقتصادي، ټولنیز او فرهنګي ژوندانه کې هم زیات بدلونونه پېښ شول، همدې بدلونو د رسنیز بهیر غوړېدو ته لاره اواره کړه او تر یوه حده د رسنیو د دوراني حرکت سبب شول؛ هر څومره چې په ټولنه کې مثبت سیاسي بدلونونه پېښېدل، په هماغه کچه د رسنیو لپاره د ازاد تنفس زمینه برابرېده، څومره چې فرهنګي او علمي پرمختګونه رامنځته کېدل، همدومره د رسنیو مینوال او لېوال زیاتېدل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځومره چې د خلکو د اقتصاد کچه لوړېدله، همدومره یې رسنیو ته قوت او حرکت باښه. که اوسنۍ دوره یو ځل بیا د طالبانو له واکمنۍ سره پرتله کړو، نو ډېر زیات توپیر به راته څرګند شي؛ د ساري په توګه د طالبانو د واکمنۍ پر مهال د افغانستان ټوله رسمي دولتي بودیجه نږدې (یو پنځوس میلونه ډالره) وه، چې د مامورینو پر معاش، دولتي لګښتونو او نورو جګړه ییزو چارو لګېدله، خو اوسمهال که د رسنیو په چارو کې د ټولو لګېدونکو لګښتونو یوه اټکلي محاسبه وکړو، نو یوازې په همدې رسنیزه برخه کې لګېدونکې پیسې هر کال تر (پنځوس میلونو ډالرو) اوړي.

پر ۱۳۷۱ل کال په کابل کې د ((مجاهدینو)) او ((ملحدینو)) تر ائتلاف او اختلاف دمخه نږدې پنځه لس لویې او وړې چاپخونې فعالې وې، چې ټولې د جګړه مارو ډلو له خوا پو پناه شوې، د طالبانو د واکمنۍ پر مهال خو اصلاً لیدنیو رسنیو ته اجازه نه وه، د چاپي خپرونو په برخه کې هم ډېر محدودیتونه وو، دا مهال هېواد ته عصري چاپخونې هم را نه وړل شوې او ځو د ګوتو په شمار چاپي رسنۍ، چې چاپېدلې د همغو زړو چاپخونو په پاتې وسایلو چاپېدلې. د طالبانو د واک تر سقوط وروسته هېواد ته ګڼ شمېر چاپخونې له خپلو عصري وسایلو سره راوړل شوې او دلته یې پر فعالیتونو پیل وکړ، تر اوسه پورې په لسګونو لویې او وړې چاپخونې یوازې په کابل ښار کې فعالیت کوي، چې د ګڼو کتابونو او نورو ډول ډول خپرونو د چاپ ظرفیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، دولتي چاپخونه، د پوهنې چاپخونه، نبراسکا، بهیر، سحر، دانش، احمد او نورې ددې چاپخونو له جملې څخه دي. پر چاپخونو سربېره د هېواد په مرکز او ولایتونو کې ګڼ شمېر خپرندویې ټولنې تاسیس شوې، چې پر ډېر کم وخت یې په سلګونو عنوانونه نوي اثار چاپ کړل. لکه په کابل کې: رسالت، الازهر، سیرت، اقرا، نور، کوثر، صمیم، سعید، دانش، خاور، میوند، سېلاب، فرهنګ، پامیر، خیبر، مستقبل، سالنګ، سعادت، خیري، امیري، فیصل، چنار، ګهیځ خپرندویې ټولنې. په هرات کې: احمدشاه ابدالي، مومیني، امام ابوحنیفه، فاضلي، فیضي، شفیقي، عرفان او نعماني خپرندویې ټولنې. په ننګرهار کې: مومند، ګودر، هارون، افغان، ناګار خپرندویې ټولنې او همدارنګه په نورو ولایتونو کې په مجموعي ډول نورې په لسګونو خپرندویې ټولنې جوړې شوي چې هرې یوې یې په خپل نوبت سره ګڼ شمېر کتابونه چاپ کړي دي. لکه څنګه چې دمخه مو یادونه وکړه، د خلکو اقتصادي پیاوړتیا، د رسنیو له پیاوړتیا سره مستقیماً ارتباط لري، د خلکو د تعلیمي کچې اوچتیا هم ددې لامل شوه، چې خلک رسنیو ته لېوال کړي. چاپي رسنۍ طبعاً له لوستي پاړکي سره اړه پیدا کوي، سره له دې چې د تېرو اوو کلونو په ترځ کې تر دې دمه (۱۳۸۷ل کال وروستیو پورې) نږدې (۲۲۵) ښوونځي سوځول شوي او تړل شوي دي، خو ددې ترڅنګ نږدې (۵۰۰۰)ښوونځي نور جوړ شوي دي. اوس د ټولو زده کوونکو شمېر تر اوو ملیونو کسانو اوړي. دولتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتونونه رغول شوي او نور په لسګونو ستر علمي او فرهنګي مرکزونه هم جوړ شوي دي. د خپلواکو فرهنګي ټولنو شمېر هم سلګونو ته رسېږي. يوازې «د افغان کلتوري ټولنو ګډه جرګه» کې نږدې دوه سوه فرهنګي ټولنې راټاله دي. په مجموعي ډول په هېواد کې د تعليم کچه لوړه شوې، د زده کړې تر څنګ د خلکو اقتصادي ودې، په ښارونو، په تېره بيا په لويو ښارونو کې، خلک د ددې جوګه کړي، چې پر رسنيو لګښت وکړي، په تېره بيا چاپي رسنۍ راونيسي. پخوا د خلکو د اقتصاد کچه ټيټه وه؛ ډېرو کمو کسانو ددې وس پيدا کاوه، چې چاپي رسنۍ واخلي، هغه وخت خلکو د خپلو لومړنيو ضرورتونو د پوره کولو او د ژوند د بقا لپاره خپل ټول وس کاوه، دې ډول چاپي رسنيو د خرڅلاو له لارې خپل دوراني حرکت نه شو تر سره کولای، نو ځکه خو اکثره چاپي رسنۍ يا په کم قيمت او يا هم د سبسايډۍ په زغملو خرڅېدلې او يا هم وړيا وېشل کېدلې. د وړيا وېش کلتور هم د چاپي رسنيو ارزښت راټيټ کړی و، اکثره خلک به تر هغه وخته منتظر وو، چې چاپي رسنۍ په وړيا ډول تر لاسه کړي، ډېر کمو خلکو پر کتاب او چاپي رسنيو پيسې ورکولې. پر وروستيو کلونو، چې ليدنۍ رسنۍ زياتې شوې، د عامو ليدونکو او نالوستو دواړو لپاره يې د وړيا ليد زمينه برابره کړه او ټول کولای شي ګټه ترې پورته کړي. د افغانستان په ګڼو ليدنيو، اورېدنيو او چاپي رسنيو کې د زرګونو افغان ژورناليستانو ګډون او فعاليت هم د خپل ژوند د خړوب لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼ شمېر افغانان له رسنيو سره وتړل. اوس رسنۍ نه يوازې د تبليغ او خبر وسيلې دي، بلکې په زرګونو افغانانو ته د کار وبار او ګټې وټې وسيلې هم دي. يو زيات شمېر رسنۍ اوس په ټولنه کې د اقتصاد د عمومي کچې د لوړتيا له امله کولای شي، د ګڼو اعلانونو او نورو ګټندويو خبرتياوو له لارې خپل ژوند ته دوراني حرکت ورکړي. د افغاني رسنيو د مالي ملاتړ په پياوړتيا کې نه يوازې د افغاني ټولنې د اقتصادي، فرهنګي او علمي ظرفيت لوړتيا ونډه لري، بلکې په افغانستان کې د بهرنيو هېوادونو سياسي او پوځي حضور، دهغوی مرستې او ضرورتونه هم لوی اغېز لري. په ټوليز ډول هر څومره چې دټولنې عمومي ظرفيت لوړېږي، په همغه کچه رسنۍ هم پياوړې کېږي او د پرمختګ پر لوري ګامونه اخلي.

۵- د رسنيو قانون:

په هره ټولنه کې د رسنيو د ودې يو عامل د رسنيو قانوني مشروعيت او قانوني تضمين دی. که په يوه ټولنه کې د رسنيو لپاره قانوني او حقوقي ملاتړ نه وي، د رسنيو چلوونکي په ډاډه زړه کار نه شي کولای؛ يوازې هغه رسنۍ به کار وکړي، چې له واکمن نظام سره اړخ لګوي او فکري خواخوږي ورسره لري، خو يوازې رسنيز قانون هم د رسنيو له ودې سره سل په سلو کې مرسته نه شي کولای؛ کېدی شي په هغو ټولنو او هېوادونو کې چې مذهبي او ډيکتاتوري نظامونه واکمن وي، د رسنيو لپاره هم خپل خپل قوانين ولري، خو په دې قوانينو کې به داسې قيدوبند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، چې رسنۍ بشپړې خپلواکۍ ته پرېښېږدي. د ځينو ټولنو کلتوري، مذهبي او ټولنيز جوړښت هم کېدی شي داسې وي، چې د رسنيو پوره ازادي ونه شي زغملای، ځينې نورې ټولنې او هېوادونه، چې تازه په کې زورواکي رژيمونه پرځېدلي او د ازاد فکر وړمه په کې نوې چلېدلې وي، هلته هم د رسنيو د ازادۍ پر وړاندې ستونزې وي، د يو اړخيزو زورواکو نظامونو له خوا، د ټولنې دوديز کنټرول او له بلې خوا د رسنيو له يونا څاپې ازادۍ څخه د ليکوالو او ژورناليستانو ناسم تعبير او تفسير، د تجربو کموالی او له هغو څخه ناسمه ګټه اخيستنه هم ددې سبب کېږي، چې د رسنيو د ودې طبيعي بهير له ځنډ و خنډ سره مخامخ کړي. په هر حال د رسنيو قانون د رسنيو د قانوني فعاليت لپاره اساسي لاره ده، چې هم د رسنيو د ودې بهير ته زمينه برابروي او د نيمګړتياوو او تېروتنو د مخنيوي لارې چارې يې هم په ګوته کوي. په افغانستان کې د رسنيو قانون ډېره اوږده سابقه نه لري، ان د چاپي رسنيو ترچاپ، لسيزې وروسته مو ږ د مطبوعاتو د قانون څښتنان شو، د ۱۳۴۳ل کال تر اساسي قانون وروسته، چې د ديموکراسۍ لسيزه پيل شوه، نو په دې لسيزه کې مطبوعاتو هم ښه وده وکړه، پر همدې مهال يو شمېر ازادو، ګوندي او نا دولتي خپرونو د چاپ مجوز ترلاسه او پر فعاليت يې پيل وکړ. تر هغه وروسته بيا ان د طالبانو تر راتګ پورې د کاغذ پرمخ د مطبوعاتو قانون و، خو د رسنيو لپاره عملي او رښتينې ازادي نه وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو په اساسي مانا نه رسنۍ وې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه هم د رسنیو قانون؛ پر تصویري رسنیو چورلټ بندیز و، یوازې ځو د ګوتو په شمار طباعتي خپرونې وې، چې په هغو کې هم د ژیروحو تصویرونو پر خپراوي بندیز و. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته چې یوه نابېره، ناڅاپي او نا طبیعي دیموکراسي رامنځته شوه، نو له دې سره جوخت د رسنیو قانون چې موقته بڼه یې لرله، هم رامنځته شو، خو کله چې پر (۱۳۸۳)ل کال د افغانستان نوی اساسي قانون جوړ شو، نو په دې قانون کې تسجیل شول: ((د بیان ازادي له تېري څخه خوندي ده. هر افغان حق لري، چې خپل فکر د وینا، لیکنې، انځور او یا نورو وسیلو له لارې، په دې اساسي قانون کې د راغلو حکمونو په رعایت، څرګند کړي.

هر افغان حق لري د قانون له حکمونو سره سم مطالب، بې له دې چې هغه مخکې له مخکې دولتي مقامونو ته وښیي، خپاره او نشر کړي.

د مطبعو، راډیو او ټلویزیون، د مطبوعاتو د خپرولو او د جمعي ارتباط په نورو وسایلو پورې مربوط حکمونه د قانون له لیارې تنظیمېږي.))[1] نو د همدې اساسي قانون په رڼا کې رسنیز قانون کې یو څه بدلون راغی. د رسنیو ددې اوسني قانون په لومړۍ ماده کې راغلي دي:

((دغه قانون د اساسي قانون د څلوردېرشمې مادې د حکم له مخې او دبشر د حقوقو د نړیوال میثاق د نولسمې مادې په رعایتولو سره سم د فکر او بیان د ازادۍ د حق د تامین او په

(۱) د افغانستان اوسنی اساسي قانون، ۳۴مه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد کې د ټولیزو رسنیو د فعالیت د تنظیم په موخه وضع شوی دی....»(۲)

د افغانستان د رسنیو قانون ټولې (۴۳) مادې لري، چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له خوا ولسي جرګې ته وړاندې شوی دی. د ولسي جرګې غړو دا قانون څو ځله په خپل منځ کې واړاوه راواړاوه، خو کوم توافق ته پرې ونه رسېدل، د ۱۳۸۷ ل کال د وږي پر میاشت ولسي جرګې دا قانون له یو لړ بدلونونو سره پاس کړ، البته دا قانون لا تر دې دمه د (سنبلې تر ورستیو) د مشرانو جرګې له خوا نه دی تصویب شوی، د مشرانو جرګې له خوا د احتمالي تغیراتو په پام کې نیولو سره کېدی شي، دا قانون بېرته ولسي جرګې ته لاړ شي او بیا وروسته ورته د اختلافي ټکو د حل په خاطر د دواړو جرګو له خوا د مساوي غړو په تعداد کمیسیون وټاکل شي او تر هغه وروسته بیا جمهور رئیس ته د توشیح لپاره لاړ شي. په هر حال هغه متن چې د حکومت له خوا ملي شورا ته وړاندې شوی، د رسنیو د ازادۍ د تضمین لپاره ډېر قوي ټکي لري، ان تردې حده چې ځینې برخې یې زموږ د ټولنې د دودیز جوړښت د هضم تر کچې هم اوچتې دي، ددې قانون غټې موخې دادي:

«۱- د فکر او بیان د ازادۍ د حق دودول او له هغه څخه ملاتړ، د خبریالانو (ژورنالیستانو) له حقوقو څخه دفاع او د هغوی د ازاد فعالیت لپاره د وړ شرایطو برابرول.

---

(۲) د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د ازادو، خپلواکو او زیات پلویو (کثرت گرا) رسنیو دودول او پرمختیا.

۳- د وینا، لیکنې، رسم، انځور(تصویر)، د فیتې پر مخ د ثبت، تمثیل، خوځښت (حرکت) او د نورو علمي، هنري او چاپي پدیدو په مرسته د هېواد د اتباعو د فکر او احساس د څرگندولو لپاره د زمینې برابرول.

۴- د اسلام د مبین دین د حکمونو په پام کې نیولو سره، د بشر د حقوقو په نړیوال میثاق کې مسجل شوی د بیان او ټولنیزو رسنیو د ازادۍ د اصل رعایتول.

۵- د ټولیزو رسنیو د سالمې ودې په موخه داسې مرسته چې وکړای شي په هېواد کې د ثقافت د خپرېدو اغېزناکه وسیله شي او عامه رایې په رښتینې او گټوره توگه ټولنې ته منعکس کړي.))[۱]

ددې قانون په درېیمه ماده کې د رسنیو اصطلاحات، لکه خپله رسنۍ، مطبوعات، خبریال، چاپخونه، چاپوونکی، خپروونکی، د امتیاز خاوند، مسئول مدیر، خپرول، راډیو، ټلویزیون، کېبلي شبکه او نور تعریف شوي دي. د درېیم څپرکي څلورمه ماده بیا د رسنیو د چلوونکو پر حقوقو او وجایبو غږېږي، وایي:

[(۱) هر کس د فکر او بیان د آزادۍ حق لري. د دولتي مسوولینو له خوا له مداخلې او محدودیت پرته، د معلوماتو او نظریو غوښتل، ترلاسه کول او انتقال په دې حق کې شامل دي او

(۱) د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیان او د معلوماتو د خپرولو ،وېش او تر لاسه کولو د وسایلو آزادي هم په خپله لمن کې رانغاړي.]

(۲) دولت د ټولیزو رسنیو د آزادۍ ملاتړ کوي او پیاوړې کوي یې .هېڅ رښتینی یا حکمي کس د دولت او دولتي ادارو په ګډون نه شي کولای د خبري او یا معلوماتي رسنیو فعالیت منع، تحریم، سانسور یا محدود کړي او یا په بل ډول سره د ټولیزو او معلوماتي رسنیو په چارو او خپرونو کې لاسوهنه وکړي.

پنځمه ماده:

هر څوک حق لري معلومات وغواړي او لاسته یې راوړي. دولت د هېواد اتباعو ته هغه معلومات برابروي، چې غواړي یې، خو هغه وخت له دې کار څخه ډډه کوي، چې غوښتل شوي معلومات پوځي محرم راز وي او په ډاګه کول یې ملي امنیت او ګټې له خطر سره مخامخ کړي.

شپږمه ماده:

(۱) خبریالان (ژورنالیستان) د رپوټونو او انتقادي نظریو په ګډون د خپلو مسلکي فعالیتونو په ترسره کولو کې د قانوني ملاتړ وړ ګرځي.

(۲) خبریالان (ژورنالیستان) حق لري د خپلو کاري سرچینو له څرګندولو (افشاء کولو) څخه ډډه وکړي، خو هغه وخت باید دا سرچینې پټې ونه ساتي، چې واکمنې محکمې د هغو د څرګندولو حکم کړی وي.

اوومه ماده :

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریالان او د ټولیزو رسنیو نور غړي کولای شي، له خپلو ټولیزو ګټو څخه د دفاع په موخه، د دې قانون له حکمونو سره سم خپلواکې اتحادیې جوړې کړي.

اتمه ماده:

(۱) د هېواد اتباع کولای شي، په دریمه ماده کې د ټولیزو رسنیو خوندي شوي وسایل، د دې قانون له حکمونو سره سم تأسیس کړي.

(۲) بهرنۍ سیاسي نمایندګۍ، نړیوالې موسسې او په افغانستان کې د هغو نمایندګۍ کولای شي د ډیپلوماتیکو انډولونو په رعایتولو سره، د اطلاعاتو او کلتور وزارت تر اجازې وروسته د خبري توکو په چاپ او خپرولو لاس پورې کړي.))[1]

دریم څپرکی په مجموعي ډول د مطبوع وسایل را پېژني، څلورم څپرکی پر چاپخونې(مطبعې)، د طباعت وسایلو د امتیاز او جوړښت پر څرنګوالي رڼا اچوي، پنځم څپرکي سمعي او بصري وسایل پېژني، شپږم څپرکی د امتیاز خاوند، شرایط او مکلفیونه راپېژني، اووم څپرکی د مسئول مدیر شرایط او مکلفیتونه په ګوته کوي، اتم څپرکی ممنوعه خپرونې، نهم څپرکی جزایي حکمونه او لسم څپرکی وروستني متفرقه حکمونه تشریح کوي.

---

[1] د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ممنوعه خپرونو کې یوازې دغه خپرونې جواز نه لري:

((۱- هغه لیکنې چې د اسلام د اصولو مغایر او نورو دینونو او مذهبونو ته سپکاوی وي.

۲- هغه لیکنې چې د اشخاصو د سپکاوي او پرهغو باندې د افتراء لامل شي.))[۱]

دا د افغانستان د رسنیز قانون عمومي محتوا وه. دا چې د تېرو اوو کلونو په ترڅ کې دا قانون یا نور رسنیز قوانین څومره عملي شوي او څومره نه دي عملي شوي، په دې برخه کې باید ووایو، که د رسنیو قانون له نورو قوانینو، د افغاني ټولنې له عمومي هضم او ظرفیت او همدارنګه د حکومت اجرایي ځواک له تعمیل سره پرتله کړو، نو د رسنیو قانون د نورو هغو په انډول زیات تطبیق شوی دی. ددې تطابق علت دا نه دی، چې حکومت او یا د دولت نورو درې ګونو ځواکونو دا قانون تطبیق کړی دی، بلکې ددې قانون تر شا په خپله د ټولنې څلورم قوت (د رسنیو چلوونکي او کارکوونکي) ولاړ دي، د هغوی ګټې، فعالیت او رسنیز ژوند ددې غوښتنه کوي، چې دا قانون باید تطبیق شي. په هر حال رسنیز قانون او رسنوال یو له بل سره لازم او ملزوم دي او یو د بل د رسنیز ژوند بشپړوونکي او تنظیموونکي دي.

(۱) د ټولیزو رسنیو قانون، اتم څپرکی، ۳۱مه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د اوسنیو رسنیو ډولونه

پخوا به یې رسنیو ته د (مطبوعاتو) اصطلاح کاروله. څرګنده خبره ده؛ (مطبوعات) یوه عربي کلمه ده، چې د طباعتي یا چاپي خپرونو لپاره راځي. د وخت په تېرېدو سره اورېدنۍ او بیا لیدنۍ رسنۍ هم رامنځته شوې، خو تر اورېدنیو او لیدنیو رسنیو، چاپي رسنۍ اوږد تاریخ لري، چې د چاپ تر ماشین وروسته یې زیات پرمختګ کړی دی. کله چې راډیویي سټېشنونه جوړ شول، اورېدنیو رسنیو ورسره وده وکړه، خو په افغانستان کې د چاپي او اورېدنیو رسنیو له نسبتاً موازي ودې سره سره بیا هم د دواړو لپاره د (مطبوعاتو) همدا عربي اصطلاح کارېدله، نو ځکه خو یې د رسنیو تر اوسني قانون دمخه، د رسنیو قانون ته ((د مطبوعاتو قانون)) اصطلاح کاروله. په افغانستان کې د (رسنیو) اصطلاح یوازې په دې وروستۍ نیمه لسیزه کې دود شوه او ددې علت دا و، چې د (رسنیو) اصطلاح، د رسنیو د اوسني او پراخ مفهوم په توګه، ټولې هغه مانا وې او ځانګړتیاوې رانغاړي، چې اوسنۍ رسنۍ یې لري. په اوسنیو رسنیو کې نه یوازې چاپي رسنۍ راځي، بلکې اورېدنۍ (راډیویي)، لیدنۍ (ټلویزیوني) او کتنۍ (برېښنايیزې-انټرنټي) رسنۍ هم راځي. مو. دلته په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د اوسنيو رسنيو پر همدغو ډولونو او د هغو پر کميت او
کيفيت تر خپله وسه رڼا اچوو:

۱ - چاپي رسنۍ:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته په افغانستان کې چاپي
رسنيو په يو ناڅاپي ډول دومره وده وکړه، چې نه يې د

افغانستان تېر تاريخ مثال لري او نه هم تر بحرانه وروسته د نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نورو ټولنو او هېوادونو کې د رسنیو دا ډول چټکه وده لیدل شوې ده. ددې چاپي رسنیو د ودې او ټوکېدنې عواملو ته مو دمخه اشاره وکړه، خو اوس دلته دکمیت له پلوه د چاپي رسنیو یادونه کوو:

د چاپي رسنیو ډېره درنه برخه اوس په کابل کې خپرېږي، ددې یو علت دادی، چې کابل کې د چاپ او خپراوي امکانات زیات دي او هم د لوستو خلکو کمیت لوړ دی، طبیعي خبره ده، چې د چاپي رسنیو وده، د لوستو خلکو له شمېر او د هغو له اقتصادي حالت سره مستقیم ارتباط لري، نو ځکه په کابل کې د رسنیو کمیت ډېر زیات دی. د بهرنیو ځواکونو، بېلابېلو انجوګانو او نړیوالو سازمانونو شتوالی هم د چاپي رسنیو اړتیا زیاته کړې ده، په عمومي ډول د تقاضا لوړتیا هم په دې برخه کې خپل تاثیرات لري، خو د وروستیو کلونو په بهیر کې د ولایتونو په لویو او وړو ښارونو کې هم چاپي رسنیو وده کړې، چاپشمېر او مینوال یې ورځ پر ورځ زیاتېږي.

دلته به موږ په لومړي ګام کې د مرکز او ولایتونو هغو چاپي خپرونو ته اشاره وکړو، چې په رسمي ډول یې له اطلاعاتو او کلتور وزارت څخه خپل جواز ترلاسه کړی دی، په دې کې دولتي چاپي رسنۍ هم شته او نادولتي هم. په نادولتي هغو کې ټولې ډول ډول نادولتي چاپي رسنۍ شاملې دي؛ تنظیمي، ازادې، انجیوزې هم په دې کټه ګورۍ کې دي، چې وروسته به پرې رڼا واچوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي چاپي رسنۍ:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	ګڼشمېر
۱	خدمت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اداري اصلاحاتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲	پرواز اریانا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	اریانا افغان هوایي شرکت	۱۰۰۰
۳	روغتیا او استقلال	مجله- دري میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	استقلال روغتون	۱۵۰۰
۴	وطنداران	جریده- اوونیزه	پشه یي، نورستان، ازبکي، ترکمني، بلوڅي	اطلاعاتو او فرهنګ وزارت	۱۰۰۰
۵	خورشید	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۶	فرهنګ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۲۰۰
۷	کابل ټایمز	ورځپاڼه	انګلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۹۰۰
۸	اصلاح	ورځپاڼه	پښتو، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۷۰۰
۹	انیس	ورځپاڼه	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۵۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰	هېواد	ورځپاڼه	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۲۲۰۰
۱۱	د کمکیانو انیس	مجله	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۵۰۰
۱۲	د افغانستان کالنۍ	کلنۍ	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۳	باستانشناسي	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۴	مطبوعات	اوونیزه	پښتو ، دري، انګلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۸۰۰
۱۵	اطلاعات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۶	کتاب	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۷	وطنداران	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	اطلاعاتو کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۸	افغان اعلانات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۲۰۰
۱۹	افغان کارپوهان	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۵۰۰
۲۰	اواز	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان ملي راډیو ټلویزیون	۱۰۰۰
۲۱	اقتصاد و انکشاف	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اقتصاد وزارت	۱۰۰۰
۲۲	ورزش	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	المپیک ملي کمېټه	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳	انتخابات	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	انتخاباتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲۴	عرفان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۵	معارف	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۶	تفتیش	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	تفتیش او کنټرول اداره	۵۰۰
۲۷	چاپېریال ساتنه	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	چاپېریال ساتنې مستقله اداره	۱۰۰۰
۲۸	پیام حق	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	حج او اوقافو وزارت	۱۵۰۰
۲۹	برېښنا	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د اوبو او انرژۍ وزارت	۱۰۰۰
۳۰	مبارزه با حوادث	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د پېښو پر وړاندې د تیاري اداره	۱۰۰۰
۳۱	اقتصاد	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د تجارت او صنایعو خونه	۱۸۰۰
۳۲	جرګه	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۳	هموطن	مجله- درې میاشتنۍ	په اوو ژبو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۴	غرجستان	مجله- درې میاشتنۍ	دري- هزارګی	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۴۰۰
۳۵	جاش	مجله- درې میاشتنۍ	نورستاني، پښتو ، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰
۳۶	تارا	جریده- نیم میاشتنۍ	پشه یي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۷	وطن	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۸	یولدوز	جریده- نیم میاشتنۍ	ازبکي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۹	گوراش	جریده- نیم میاشتنۍ	ترکمني	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۴۰	ارمان شهدا و معلولین	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د شهیدانو او معلولینو چارو وزارت	۲۰۰۰
۴۱	کار و اجتماع	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کار او ټولنیزو چارو وزارت	۵۰۰
۴۲	کرنه	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کرنې وزارت	۱۰۰۰
۴۳	امنیت	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	د ملي امنیت لوی ریاست	۱۰۰۰
۴۴	هوا	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ټرانسپورټ او هوایي چلند وزارت	۱۰۰
۴۵	اردو	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۲۵۰۰
۴۶	دفاع	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۳۰۰۰
۴۷	ژورنالیزم	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	ژورنالیزم پوهنځی	۵۰۰
۴۸	قضا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۵۰۰
۴۹	میزان	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۱۰۰۰
۵۰	سره میاشت	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	سره میاشت	۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۱	سواد اموزی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	سواد زده کړې معینیت	۱۰۰۰
۵۲	سیمه ییز مطالعات	فصلنامه- درې میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	سیمه ییزو مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰
۵۳	صحت	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	عامې روغتیا وزارت	۵۰۰
۵۴	رسمي جریده	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري	عدلیې وزارت	۵۰۰
۵۵	عدالت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عدلیې وزارت	۱۵۰۰
۵۶	اګاهي حقوقي	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	عدلیې وزارت	۳۰۰۰
۵۷	اریانا	مجله- درې میاشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۸	پښتو	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو او انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۹	تبیان	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو، دري او عربي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۰	تحقیقات کوشاني	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۱	طبیعت	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۲	افغانستان	مجله- درې میاشتنۍ	انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۳	خراسان	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۴	کابل	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۵	زېری	جریده- اوونیزه	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۶	تفکر	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۷	تفکر	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۸	اخبار ساینس و تکنالوژي	مجله- شپږ میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۹	قانونیت	مجله- فصلنامه	پښتو ، دري، انګلیسي	فساد پر وړاندې د مبارزې مستقل ریاست	۱۵۰۰
۷۰	فواید عامه	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	فواید عامې وزارت	۴۰۰
۷۱	علم وتکنالوژي	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	کابل پولیتخنیک	۵۰۰
۷۲	صدای پوهنتون	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو ، دري	کابل پوهنتون	۱۰۰۰
۷۳	راهیان ابنسینا	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	کابل طب انستیتیوت	۵۰۰
۷۴	پامیر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	کابل ښاروالي	۱۳۰۰
۷۶	پولیس	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	کورنیو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۷	مبارزه باجرایم	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	کورنیو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۸	څارنوال	مجله- درې میاشتنۍ	دري،و پښتو	لوی څارنوالي	۵۰۰
۷۹	باز سازي	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	لوړو زده کړو وزارت	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰	ثروت	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۷۰۰
۸۱	اطلاعات مالي	جريده- مياشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۲۰۰
۸۲	اړيکه	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو ، دري	مخابراتو وزارت	۲۰۰۰
۸۳	مخدرات	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو	مخدره توکو پر ضد کميسيون	۱۰۰۰
۸۴	سالنامه احصاييوي	مجله- کلنۍ	دري، پښتو	مرکزي احصائيه	۱۰۰۰
۸۵	عودت	مجله- مياشتنۍ	پښتو دري، انګليسي	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۲۰۰۰
۸۷	مهاجر	جريده-مهالنۍ	دري،پښتو	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۱۰۰۰
۸۸	ولسي جرګه	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۵۰۰
۸۹	فصلنامه ولسي جرګه	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۱۰۰۰
۹۰	ترانسپورت	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري، انګليسي	ټرانسپورټ وزارت	۱۰۰۰
۹۱	انکشاف شهري	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو	ښاري پراختيا وزارت	۱۰۰۰
۹۲	هنر هاى زيبا	مجله- دوه مياشتنۍ	دري، پښتو	ښکلو هنرونو پوهنځی	۵۰۰
۹۳	ارشاد النسوان	جريده- اوونيزه	دري،پښتو	ښځو چارو وزارت	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو چاپي خپرونو سربېره په کابل کې یو زیات شمېر نورې دولتي چاپي رسنۍ هم شته، چې د بېلابېلو دولتي ارګانونو او علمي مرکزونو له لارې خپرېږي. دې ډول رسنیو یا ډېر پخوا د چاپ امتیاز اخیستی، د جګړو پر مهال اکثره پر ټپه ودرېدلې وې، خو اوس یې بیا پر خپرونو پیل کړی او یا هم ځینو یې اوس تازه د خپراوي جواز ترلاسه کړی دی، په مجموعي ډول ددې خپرونو شمېر په ټول کابل کې په سلګونو بېلابېلو عنوانونو ته رسېږي، چې تراوسه لا هېڅ کوم ارګان سره ددې ټولو خپرونو منظم لست او ځانګړتیاوې نه شته، ددې ټولو د نومښود او ځانګړتیاوو ترتیب اسانه کار ځکه نه دی، چې اکثره یې یوه دوه ګڼې خپرونې وکړې، نورې یې بېرته بندې شي او یا په کې ډېر ځنډ راشي.

د پورتنیو یادشویو خپرونو د ژبنۍ کچې په اړه باید وویل شي؛ اکثره خپرونې چې په اطلاعاتو او کلتور وزارت کې ثبتېږي، هغوی د ثبت پر وخت لیکي چې په پښتو، دري، انګلیسي او یا هم پر کومې بلې ژبې به هم نشرات کوي، خو لکه څنګه چې مو دمخه یادونه وکړه، په عملي برخه کې داسې نه ده، کله کله کېدی شي خپرونه ټوله په یوه ژبه (پښتو او یا دري) وي. کله د دواړو ژبو ترمنځ انډول برابر وي او کله هم د یوې ژبې لیکنې زیاتې او د بلې کمې وي. ددې کچ و مېچ اندازه کول سخت کار دی، خو ما چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت د ډیټابیس پر بنسټ د ژبو کوم څرنګوالی یا څومره والی لیکلی، هلته د ژبې تقدم او تاخر تر ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

حده دا مفهوم ورکوي، چې کومه چاپي خپرونه کومه ژبه ډېره او لومړۍ کاروي، د اطلاعاتو او کلتور وزارت ډېټابیس هم په دې برخه کې دقیق نه و ، هغه چاپي رسنۍ چې ماته ځرګندې معلومې وې هغه مې له دې ډېټابیس سره منطبق کړې، خو بیا هم یادونه باید وشي، چې د ژبو ځرنګوالی ډېر دقیق نه دی. ځینې خپرونې د وخت په تېرېدو سره هم خپل ژبنیز ځرنګوالی بدلوي، خو زما د انګېرنې له مخې په مرکز کابل کې په دري ژبه د چاپي خپرونو کچه تر یوه حده زیاته ده او په ولایتونو کې په پښتو ژبه چاپي خپرونې زیاتې دي. البته د طالبانو تر سقوط وروسته پر لومړیو دري څلور کلونو په کابل کې پښتو رسنۍ ډېرې کمې وې، خو د وروستیو څو نورو کلونو په ترځ کې پښتو رسنۍ ورځ په ورځ زیاتېږي، په ولایتونو کې بیا د پښتو خپرونو د زیاتوالي سرعت زیات دی. په مرکز کابل کې د یو شمېر دري چاپي خپرونو د شمېر په زیاتون کې د ایران رول هم خپل خپل تاثیرات لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- په ولایتونو کې دولتي چاپي خپرونې:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	امتیاز خاوند
۱	صدای بادغیس	جریده	دري، پښتو	د بادغیس اطلاعاتو کلتور ریاست
۲	بدخشان	جریده	دري	د بدخشان اطلاعاتو کلتور ریاست
۳	بیدار	جریده	دري، پښتو	د بلخ اطلاعاتو کلتور ریاست
۴	پروان	جریده	دري	د پروان اطلاعاتو کلتور ریاست
۵	وړانګه	جریده	پښتو	د پکتیا اطلاعاتو کلتور ریاست
۶	پکتیکا	جریده	پښتو	د پکتیکا اطلاعاتو کلتور ریاست
۷	تخارستان	جریده	دري	د تخار اطلاعاتو کلتور ریاست
۸	جوزجان	جریده	دري	د جوزجان اطلاعاتو کلتور ریاست
۹	نصیحت	جریده	پښتو	د خوست اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۰	زابل کلات	جریده	پښتو	د زابل اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۱	سنایي	جریده	دري، پښتو	د غزني اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۲	غور	جریده	دري، پښتو	د غور اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۳	فاریاب	جریده	دري	د فاریاب اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۴	سیستان	جریده	پښتو، دري	د فراه اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۵	کاپیسا	جریده	پښتو، دري	د کاپیسا اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۶	کندز	جریده	پښتو، دري	د کندز اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۷	طلوع افغان	جریده	پښتو، دري	د کندهار اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۸	کونړ	جریده	پښتو	د کونړ اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۹	لغمان	جریده	پښتو، دري	د لغمان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۰	لوګر	جریده	پښتو، دري	د لوګر اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۱	ننګرهار	جریده	پښتو، دري	د ننګرهار اطلاعاتو کلتور ریاست

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	اتفاق اسلام	جریده	دري	د هرات اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۳	اتحاد	جریده	دري، پښتو	دبغلان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۴	پنجشېر	جریده	دري	دپنجشېر اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۵	سمنګان	جریده	دري، پښتو	دسمنګان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۶	هلمند	جریده	پښتو، دري	دهلمند اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۷	ملي هدف	جریده	پښتو، دري	وردګو اطلاعاتو کلتور ریاست

د ولایتونو پر پورته دولتي خپرونو سربېره چې اکثره یې د اړوندو ولایتونو د اطلاعاتو او کلتور ریاستونو له خوا خپرېږي، نورې دولتي خپرونې هم شته، چې تراوسه لا له اطلاعاتو او کلتور وزارت سره په منظم ډول راجستر شوي نه دي او یا دوی تراوسه په خپل ډېټابېس کې په منظم ډول نه دي ځای پر ځای کړي. د ولایتي خپرونو د تیراژ په باب باید ووایو، چې اکثره دا ډول خپرونې له (۵۰۰) ګڼو ټیټ حده نیولې، بیا تر (۲۰۰۰) لوړ حد پورې خپرېږي. البته د اقتصادي او تخنیکي امکاناتو د کمښت او زیادښت په حالت کې د دې خپرونو په ګڼشمېر (تیراژ) کې هم بدلون راځي. د دې رسنیو د خپراوي مهال په باب باید وویل شي، چې دا ټولې رسنۍ په منظم ډول نه خپرېږي. ځینې په کې ورځ وروسته، ځینې اوونۍ کې یو ځل، ځینې په پنځه لسو ورځو کې یو ځل او ځینې یې په میاشت کې یو ځل خپرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلواکې یا نا دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	ګڼشمېر	ثبت نېټه
۱	دعوت	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	جماعت الدعوت النبي القران والسنته	۱۰۰۰	۲۸/۱۱/۱۳۸۳
۲	راه نهضت	جریده-ماهنامه	دري، پښتو	ولسواکۍ او پرمختیا د پراخ غورځنګ ګوند	۱۰۰۰	۱۸/۲/۱۳۸۷
۳	ملي تړون	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	د افغانستان اسلامي او ملي شورا	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۴	اذان	مجله- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د پرمختیا ، خبرتیا او سمون ټولنه	۵۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۵
۵	حامي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خدماتي او حقوقي موسسه	۲۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۲
۲	ارمان مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	د افغانستان خلکو د ارمان ګوند	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۳
۷	راه ازادي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خلکو د ازادۍ غوښتونکو ګوند	۵۰۰۰	۲۱/۱۰/۱۳۸۳
۸	تکاپو	جریده- نهه میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۳۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۹	ثمر	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۲۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۱۰	پیام جوانان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	د ځوانانو اجتماعي، مدني او فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	ندای معرفت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	د افغانستان عربو د یووالي ټولنه	۵۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۳
۱۲	بنیاد	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د تمدن او فرهنګي بنسټ موسسه	۳۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۴
۱۳	انارګل	جریده-میاشتنۍ	پښتو ،دري	تګاب او السای د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۴	پیوستون	مجله-دوه میاشتنۍ	پښتو ،دري،انګلیسي	د نادولتي موسساتو د همغږۍ اداره	۵۰۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۱۵	بلاغ	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	علامه فیضاني فرهنګي ټولنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۱۲	ابادي	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عمران فرهنګي خدمتونو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۵
۱۷	لانکستر	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	لانکستر کمپیوټر او ټکنالوژۍ شرکت	۲۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۱۸	پایتخت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	مبین پرمختیایي او فرهنګي موسسه	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۴
۱۹	نشردموکراسي	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۰	نشردموکراسي	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۱	صبا	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۲	همکاري	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۳	بازاریابی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	C.H.A	۱۵۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۴	Hazarajat Assistance Newsletter	خبري- میاشتنۍ	انګلیسي، دري	HAN نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵	افغانستان جدید	مجله- دري میاشتنۍ	انگلیسي	ائینه موسسه	۱۰۰۰	۲۳/۸/۱۳۸۵
۲۶	استقلال	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ابوبکر	۵۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۷	اکوبکو	مجله-میاشتنۍ	پښتو	اجمل تورمان	۱۰۰۰	۱۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۸	گنج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله بیات	۳۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۳
۲۹	مشعل امید	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله صدیقي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۳۰	اوای مردم	جریده، نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	احمدپرویز جاوید	۱۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۱
۳۱	افغان سین	مجله- میاشتنۍ	انگلیسي	احمدجاهد محسني	۱۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۲	تابش فردا	جریده-اوونیزه	دري،پښتو،انگلیسي	احمدجاوید	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۳۳	اگاه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انگلیسي	احمدذکي زاهد	۳۰۰۰	۲/۱۲/۱۳۸۴
۳۴	جوانان افغان	مجله- دوه میاشتنۍ	دري،پښتو، انگلیسي	احمدذکي لودین	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۳۵	تکبیر	اوونیزه	پښتو، دري	احمدشاه احمدزی	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۳۶	ارامي و ابادي	جریده	دري، پښتو، انگلیسي	احمدشاه افغانزی	۱۰۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۳۷	پیام راستین	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري، پښتو	احمدشاه سلیمانخېل	۱۰۰۰	۲۱/۳/۱۳۸۲
۳۸	صمیمیت	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو، انگلیسي	احمدضمیر	۵۰۰۰	۸/۱۲/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹	وطندار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احمدضیا سیامک	۵۰۰۰	۱/۱۲/۱۳۸۴
۴۰	جوانان افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدضیا ضیا	۳۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۴
۴۱	اقتصاد ما	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدطارق شجاع	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۴۲	دشنه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ،انګلیسي	احمدفرید دشنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۴۳	صدای کوهدامن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدفهیم	۲۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۴۴	کشتي نوح	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدمیرزا روزنیز مرکز	۲۰۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۳
۴۵	نوی سبا	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	احمدنبي حمیدي	۱۰۰۰	۱۹/۱۲/۱۳۸۲
۴۶	الغوچک	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ارتباط نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲/۳/۱۳۸۱
۴۷	وطن یا کفن	مهالنۍ	دري، پښتو	ارین خیبر	۵۰۰۰	۵/۱۲/۱۳۸۵
۴۸	ازاده گان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ازاده ګانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۱
۴۹	نوای کوکچه	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	اسامه بصیري	۱۰۰۰	۱/۴/۱۳۸۷
۵۰	منشور وحدت	جریده- اوونیزه	دري	اسحق حسیني	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۱
۵۱	اسد	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي، عربي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۵۲	نصرت	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۳	صدای هندوکش	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	اسدالله کوهزاد	۲۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۵۴	شهادت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	اسلامي حزب	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۵
۵۵	مردم افغانستان	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	اسما رحیمي	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۵٦	افغان ملت	جریده-میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	افغان سوسیال دموکرات ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۹/۱۳۸۵
۵۷	اراده	ورځپاڼه	پښتو ، دري	افغان نشراتي مرکز	٦۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۱
۵۸	نخبه	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د «نخبه ګانو» ګوند	۹۰۰	۱۱/٦/۱۳۸۵
۵۹	الینا	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د پښه بیبانو ټولنه	۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
٦۰	مشعل صحت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د صحي کارکوونکو ټولنه	۱۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۵
٦۱	هشت ثور	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	افغانستان د علم او فرهنګ بنسټ	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸٦
٦۲	شیپور غم	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د کډو په سرو سازمان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵
٦۳	پلوشه	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	اکمل غلجی سکاوندي	۱۰۰۰	۲۵/۸/۱۳۸۲
٦۴	عروج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	الحاج شېرباز کمین زاده	۱۰۰۰	۱۱/٦/۱۳۸۱
٦۵	قلم و قانون	بلوتن- میاشتنۍ	دري، پښتو	امپکس موسسه	۱۰۰۰	۱۸/٦/۱۳۸۲
٦٦	همبستګی ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	امرالله نظري	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۷	ایدن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، ازبکی	ایدن فرهنګي ټولنه	۲۵۰۰	۹/۲/۱۳۸۴
۶۸	ګهر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ایمل	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۶۹	سلايي	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	بازمحمد ښادمن	۵۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۳
۷۰	حقوق زن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	برهان روزنیزه او حقوقي ټولنه	۱۰۰۰	۲۰/۵/۱۳۸۳
۷۱	کلید	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۲	سپېده	مجله-دري میاشتنۍ	پښتو ،دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۲۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۳	برګ سبزبیات	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	بیات د قوم شورا	۱۰۰۰	۱۰/۷/۱۳۸۲
۷۴	کېږدۍ	مجله- میاشتنۍ	پښتو	پروین مومند	۱۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۱
۷۵	تجارت نوین	مجله- دري میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	تاج محمدنېکنام زرير	۱۰۰۰	۵/۲/۱۳۸۲
۷۶	افغانستان سپورټ	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	تاج ملوک	۱۰۰۰	۱۸/۵/۱۳۸۳
۷۷	ندالقران	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	تسلیم القران خیریه موسسه	۱۵۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۲
۷۸	اصلاحات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	توریالی غیاثي	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۲
۷۹	میهن	مجله- دري میاشتنۍ	دري	توریالی غیاثي	۱۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۲
۸۰	فریاد زن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	ثریا پرلیکا	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۱	زن و قانون	مجله- میاشتنی	دري،پښتو ، انګلیسي	ثریا پیکان	۱۰۰۰	۲۰/۳/۱۳۸۲
۸۲	روان	مجله- میاشتنی	دري، پښتو، انګلیسي	جاوید دانشیار	۵۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۸۳	همجا	مجله- میاشتنی	دري، پښتو، انګلیسي	جمیل کرزی	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۸۴	ملالی	مجله-میاشتنی	پښتو ، دري، انګلیسي	جمیله مجاهد	۲۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۱
۸۵	ایمان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	جنید الله ظهیر	۳۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۲
۸۶	اتحاد چهاردهي	مجله-میاشتنی	دري، پښتو	چهاردهي د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۶/۱۳۸۴
۸۷	حقایق	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حاجي فضل احمد ثابت	۲۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱
۸۸	انتشارات	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	حامد رضا	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۷
۸۹	ارمغان ازادی	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسام الدین نیکزاد	۵۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۹۰	کاروان دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	حسیب الله سروش	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۱
۹۱	اوت لوک	ورځپاڼه- ورځنی	دري، انګلیسي	حسین علي یاسا	۱۰۰۰	۹/۱۲/۱۳۸۴
۹۲	ندای اخوت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسین نوری	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۹۳	اسیا	مجله- میاشتنی	دري، پښتو	حسیني علي غفاري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۵
۹۴	خپلواک	ورځنی	پښتو ، دري	حضرت جان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۵	حقوق مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	حقوقپوهانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۹۶	افغانستان	جریده- اوونیزه	پښتو، دري، انګلیسي	حمید قادري	۳۰۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۱
۹۷	وردک	جریده-اوونیزه	پښتو	حمیدناصري	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۹۸	راه نو	جریده- اوونیزه	دري،پښتو، انګلیسي	حوریه مصدق	۵۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۳
۹۹	شخ ګوی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	خالق دادعلي زاده	۵۰۰۰	۱۷/۴/۱۳۸۳
۱۰۰	دعوت اسلامي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	خواجه محمدصدیق	۳۰۰۰	۲۱/۲/۱۳۸۲
۱۰۱	پیغام	جریده-اوونیزه	دري،پښتو، انګلیسي	خواجه همایون	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۱۰۲	پیغام	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	خواجه همایون	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۱۰۳	خنجر	جریده- میاشتنۍ	پښتو، دري	خټک منګل	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۲
۱۰۴	همبستګی غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د افغانستان پیوستون ګوند	۵۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۳
۱۰۵	صنعت	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	د افغانستان د صنایعو ټولنه	۱۰۰۰	۱۰/۱۰/۱۳۸۳
۱۰۶	مرسل	جریده- اوونیزه	دري،پښتو، انګلیسي	د بشري انکشاف موسسه	۳۰۰۰	۲۷/۳/۱۳۸۲
۱۰۷	ګونش	مجله-دري میاشتنۍ	ترکمني	د ترکمنو فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۲
۱۰۸	شرق	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري	د علم او فرهنګ بنسټ	۱۰۰۰	۱۵/۸/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۹	جام	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د غور خلکو شورا	۲۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۱۰	جامعه مدني	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو، انګلیسي، الماني	د مدني ټولنې اجتماع	۱۰۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۱۱	فلق جستار در معارف اسلامي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	د مرکز او ولایتونو عالمان	۲۰۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
۱۱۲	مزدور	جریده- نیم میاتشیزه	پښتو، دري	د مزدورانو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۹/۸/۱۳۸۲
۱۱۳	میلاد وحدت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د ملي یووالي او سولې ګوند	۵۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۳
۱۱۴	نوید فردا	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	د ملي یووالي حرکت ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۳
۱۱۵	یووالی	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	د ملي ټولنې ګوند	۲۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۳
۱۱۶	روښني	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د ښځو روغتیایي او پرمختیایي مرکز	۷۰۰۰	۲۴/۱۱/۱۳۸۵
۱۱۷	ترقي	جریده-اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	دادالله نوراني	۵۰۰۰	۱۱/۷/۱۳۸۴
۱۱۸	پیشرو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو، انګلیسي	دادالله نوراني	۴۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۴
۱۱۹	وفا	مجله- درې میاشتنۍ	انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۰	خپلواکي	مجله-درې میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۱	روښنګر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	دکتور احمدضیا	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۱
۱۲۲	افغانستان ژغ	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	دوکتور بلال احمد	۵۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۷

۱۲۳	مدنیت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دوکتورمحمدکریم باز	۲۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۱۲۴	مساوات	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	دوکتورمسعود ساپی	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲
۱۲۵	خیبر	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذبیح الرحمن	۱۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۵
۱۲۶	من و تو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۷	ځوانانو غږ	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۸	مشعل	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذید الله ذید	۱۵۰۰۰	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۱۲۹	درفش ازادي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، ازبکی، انګلیسي	رحم دل	۲۰۰۰	۲۴/۷/۱۳۸۱
۱۳۰	رسالت حوزه	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	رسالت حوزې فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۲۹/۷/۱۳۸۶
۱۳۱	رسالت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	روح الله	۵۰۰	۶/۹/۱۳۸۱
۱۳۲	وفاق	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	روح الله	۱۰۰۰	۱۲/۱۰/۱۳۸۱
۱۳۳	رهنما	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	روح الله	۱۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۱۳۴	فراز	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	زهرا صدیق جعفري	۱۰۰۰	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳۵	معراج	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	ساداتو عالي شورا	۴۰۰۰۰	۲۴/۴/۱۳۸۱
۱۳۶	پیام میهن	مجله- درې میاشتنۍ	دري	سپنا فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۳۱/۶/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۷	اسرار	جریده-نیم میاشتیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	سروش احمد	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۱۳۸	فریاد	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سعید مراد راهي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۳۹	نوای قلم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	سعید مصطفی سعیدي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۰	ترقي ملي	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	سلما احراري	۱۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۱۴۱	مشتري	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	سلیم	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۲
۱۴۲	بنان اندیشه	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	سلیمان علي	۱۰۰۰	۳/۱/۱۳۸۲
۱۴۲	هشت صبح	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	سنجر سهیل	۴۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۲
۱۴۳	ارمان	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	سید اسحق ګیلاني	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۴	بهار	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سید انور	۳۰۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۵	ائینه روز	مجله-نیم میاشتنۍ	دري	سید داود	۱۰۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۴
۱۴۲	تفاهم	جریده-نیم میاشتیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	سید سیاووش	۵۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۷
۱۴۷	سینا	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سید علي	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	دانشجوی پژواک	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	سید نادر	۱۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۴۹	افاق	مجله،دري میاشتنۍ	دري، پښتو	سید ابراهیم سجادي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۰	گام	جريده-اوونيزه	پښتو ، انګليسي	سيداختيار سباوون	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۱۵۱	مردم سالاري	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	سيد اشرف صميمي	۲۰۰۰	۲۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۵۲	توسعه	مجله- نيم مياشتنۍ	دري	سيدباقر	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۵۳	افغان سوداګري	مجله-مياشتنۍ	پښتو ، دري، انګليسي	سيدحبيب الله اوريا	۱۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	بلاغ	مجله- مياشتنۍ	دري	سيدحبيب الله طاهري	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۵	پويا فلم	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ،انګليسي	سيدحسين داودي	۱۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۳
۱۵۶	راه نجات	ورځنۍ	دري، پښتو	سيدحسين عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۷	دايره	جريده-اوونيزه	دري	سيدحسين عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۸	نردبان	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	سيدحميدالله جوادي	۱۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۱۵۹	کوثر	مجله- مياشتنۍ	ازبکي، دري	سيدرحمت الله مرتضی	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۰	**مرکز مطالعات و تحقيقات**	مجله-دري مياشتنۍ	دري	سيدعبدالقيوم سجادي	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۵
۱۶۱	صدای مردم	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	سيدعبدالله داريوش غمگين	۱۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۲	اقتدار ملي	جريده- اوونيزه	دري	سيدعلي اکبر کاظمي	۴۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۲
۱۶۳	ندای عدالت اجتماعي	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	سيدعلي موسوي	۱۰۰۰	۲۹/۹/۱۳۸۵

۱۶۴	عصر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سيدعنايت الله نويد	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۵	انصاف	جریده- اوونیزه	دري، انگليسي	سيدعيسى حسيني مزاري	۴۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۶	نامه زنده گي	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	سيدفضل الله كابلى	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۷	پاسدار وحدت ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سيدقمرالدين اميري	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱
۱۶۸	خبر هفتگي	جریده-اوونیزه	دري	سيد محمد	۲۰۰۰	۱۶/۲/۱۳۸۷
۱۶۹	راستي	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انگليسي	سيدمحمدباقر مصباح زاده	۲۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۲
۱۷۰	اواى وقت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگليسي	سيدمحمدرضا جاويد	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۷۱	اطلاعات صنعتي	مجله- مياشتنۍ	دري، انگليسي	سيد محمد شاه	۳۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۲	كشور	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، عربي	سيد محمد مقيم	۲۰۰۰	۱۶/۴/۱۳۸۳
۱۷۳	هريوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سيدمسعود حسيني	۳۰۰۰	۱۷/۱۰/۱۳۸۱
۱۷۴	ثبات	اوونیزه	دري، پښتو	سيدمسعود حسيني	۳۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۵
۱۷۵	افتاب	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سيدميرحسين مهدوي	۲۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۰۰	اميد فردا	ورځپاڼه	دري،پښتو ، انگليسي	سيدناصر تقدسي	۲۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۶
۱۷۶	ارشاد	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، عربي، انگليسي	سيدناصرتقدسي	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۷	افغانستان	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	سیدنعیم مجروح	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۷۸	صفر	جريده- اوونیزه	دري، انګلیسي، پښتو	سیدنور محمدي	۵۰۰۰	۲۶/۱۲/۱۳۸۲
۱۷۹	یاس نو	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدهادي فروغ	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۴
۱۸۰	حکایت	مجله- میاشتنۍ	دري	سیدهادي نوري	۱۰۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۳
۱۸۱	کرامت	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	سینا فرهنګي او ټولنیز بنسټ	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۵
۱۸۲	گزیده رسانه ها	جريده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	سینا فرهنګي او ټولنیز بنسټ	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۵
۱۸۳	الانبیا	جريده- اوونیزه	عربي	شاه ولي الله اديب	۲۰۰۰	۸/۷/۱۳۸۲
۱۸۴	صراحت	جريده-اوونیزه	دري، پښتو	شفیق الله طاهري	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۸۵	اندیشه جوانان	جريده-درې میاشتنۍ	دري، پښتو	شفیقه نصیب	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۴
۱۸۶	ائینه زن	جريده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	شکریه بارکزۍ	۱۰۰۰	۲۵/۱/۱۳۸۱
۱۸۷	ترقي	جريده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	شکریه بارکزۍ	۵۰۰۰	۲۷/۱۱/۱۳۸۴
۱۸۸	روز	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	شکیبا هاشمي	۱۵۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۸۹	جهان کودک	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	شیما ساپۍ	۱۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۳
۱۹۰	پخلاینه	جريده- اوونیزه	پښتو	شینواری	۱۰۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱	خلک	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	شېرګل اوستا	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۲	صدای کودک	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	صادقه راستین	۵۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۱
۱۹۳	هوسۍ	مجله-دوه میاشتنۍ	پښتو	صالح محمدصالح	۱۰۰۰	۲۰/۴/۱۳۸۳
۱۹۴	خاطره	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صبغت الله خاکسار	۱۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۹۵	پیام جمهوریت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، ازبکي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۶	صدای دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۵
۱۹۷	پیام مادر	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۱۰۰۰	۲۰/۸/۱۳۸۱
۱۹۸	جمهوري غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۲
۱۹۹	کابل شاهان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صدیق الله ساهل	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۰	ولولې	جریده-میاشتنۍ	پښتو ، دري	صلاح الدین صالحي	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۷
۲۰۱	فرهنگ اریانا	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	ضیاالحق مصدق	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۲	لمر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	طارق نجم	۲۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۰۳	بسوی فردا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عباس ارمان	۱۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۵
۲۰۴	قهرمان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عباس حیدري	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۵	سلام همشهري	جريده-اوونيزه	دري	عبدالبصير سامع	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۳
۲۰۶	شوخک	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو ، انگليسي	عبدالبصير مختارزاده	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۰۷	اندراب	مجله-نيم مياشتنۍ	دري	عبدالحفيظ بهروز	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۰۸	امروز	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالحفيظ فخري	۱۰۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۰۹	جوانان	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ،انگليسي	عبدالحق حجر صديقي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۳
۲۱۰	احسان	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ،عربي، انگليسي	عبدالحق عتيد	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۱
۲۱۱	عدالت	جريده-اوونيزه	دري، پښتو ، ازبکي	عبدالحکيم	۵۰۰۰	۲۰/۲/۱۳۸۱
۲۱۲	بالاحصار	جريده- اوونيزه	دري	عبدالحميد حامي قاريزاده	۲۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۱
۲۱۳	رسانه	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالحميد قاريزاده	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۴	روشنفکر	جريده-نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالحی	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۲۱۵	تجارت عراده جات	مجله- نيم مياشتنۍ	دري، انگليسي	عبدالرحيم	۲۰۰۰	۱/۱۰/۱۳۸۴
۲۱۶	پيمان	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري	عبدالرزاق مامون	۳۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۲
۲۱۷	پيام ملي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالرشيد ارين	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۳
۲۱۸	ازادي	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي، نورستاني	عبدالرقيب جاويد کوهستاني	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۹	اوربل	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	عبدالصبور پژمان	۲۰۰۰	۱۹/۵/۱۳۸۵
۲۲۰	کابل اعلانات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انگلیسي	عبدالصمد	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۲۱	پیام نو	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالعزیز ملک عبدالرحیمزی	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۴
۲۲۲	فردا	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	عبدالغفور اعتقاد	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۲۳	اصلاح ملي	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالفتاح	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۱
۲۲۴	اوای جوان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انگلیسي	عبدالفتاح راسخ	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۲	کیان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالفیاض میر ائین	۵۰۰	۱۸/۱۰/۱۳۸۲
۱۴۳	پیام مجاهد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروری	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۴	پیام ملت	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروري	۱۰۰۰	۱۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۵	معرفت	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالقیوم کریم	۱۰۰۰	۲۳/۷/۱۳۸۱
۱۴۶	فجر امید	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	عبدالله بصیر	۱۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۲
۱۴۷	امن سرود	مجله- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انگلیسي	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	پیمان عدالت	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۹	پیشگامان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالمجید بینا	۱۰۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۰	فروغ ازادي	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالمعين اسلام پور	۵۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۱
۱۵۱	روزگاران	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو ، انگليسي	عبدالناصر فقيري	۷۰۰۰	۳/۸/۱۳۸۲
۱۵۲	پومسه	مجله-درې مياشتنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالناصر هوتكي	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۱
۱۵۳	ميوند	مجله- مياشتنۍ	پښتو	عبدالنافع همت	۱۰۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	ملي وحدت	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالنصير سهرابی	۴۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۱
۱۵۵	افتاب شرق	جريده- اوونيزه	دري، پښتو، انگليسي، ازبكي	عبدالهادي ايماق	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۶	كابلستان نوين	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالواحد	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۲
۱۵۷	افغانستان كابل	جريده-مياشتنۍ	دري،پښتو ،انگليسي	عبدالواحد قرضي	۲۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۵۸	گاهنامه	مجله- څلورمياشتنۍ	دري، پښتو ، انگليسي	عبدالواسع رهرو عمرزاد	۱۰۰۰	۴/۳/۱۳۸۱
۱۵۹	افغان	مجله- شپږ مياشتنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالودود هوتک	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۰	مشاورت دموكراتيک	جريده- اونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالوهاب	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۶۱	جهان معاملات	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عتيق الله مولوي زاده	۴۰۰۰	۱۳/۷/۱۳۸۴
۱۶۲	گذرگاه	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	عزيزمحمد بشير	۲۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۱۶۳	جرس	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عطاالله حسن پور	۱۰۰۰	۸/۱۰/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶۴	افغانستان قلم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عطامحمد پویا	۱۰۰۰	۱۶/۳/۱۳۸۴
۱۶۵	تعقل	مجله- میاشتنۍ	دري	علي جان زاهدي	۵۰۰	۲/۴/۱۳۸۱
۱۶۶	جریده کار	جریده-اوونیزه	دري،پښتو،انګلیسي	عین الدین	۳۰۰۰	۶/۷/۱۳۸۴
۱۶۷	شاګرد	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام حسین	۵۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۴
۱۶۸	نګاه معاصر	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام سروردانش	۱۰۰۰	۲۰/۶/۱۳۸۱
۱۶۹	پیام وحدت	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام عباس حسن زاده	۵۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۰	اعتصام	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام علي صارم	۱۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۳
۱۷۱	پیام بامداد	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام مصطفی دوست	۱۰۰۰	۲۴/۵/۱۳۸۳
۱۷۲	استقامت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام معصوم اخلاص	۱۰۰۰	۱۵/۶/۱۳۸۵
۱۷۳	سبا	ورځنۍ	دري، پښتو	غلام نبي خاطر	۳۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۲
۱۷۴	طراوت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو، انګلیسي	غلام نبي خلیلي	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۷۵	فارمسي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	فارمستانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۳
۱۰۰	زن افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	فتانه ګیلاني	۲۰۰۰	۳/۶/۱۳۸۱
۱۷۶	هنداره	جریده- اوونیزه	پښتو،دري، انګلیسي	فخرالدین سباوون	۲۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۷	اسایش	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	فخریه	۱۵۰۰	۵/۵/۱۳۸۴
۱۷۸	شفق	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	فرزانه	۱۰۰۰	۱۱/۹/۱۳۸۲
۱۷۹	اذرخش	جریده-نیم میاشتیزه	انګلیسي، دري	فرهاد مقام زاده	۱۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۲
۱۸۰	مشعل دموکراسي	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	فضل الرحمن اوریا	۲۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۱
۱۸۱	پیام	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	فضل الرحمن اوریا	۳۰۰۰	۲۲/۱۱/۱۳۸۳
۱۸۲	مشعل نجات	اوونیزه	دري، پښتو	فضل الرحمن اوریا	۱۵۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۲
۱۸۳	د ځوانانو هیلې	مجله- اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	فضل من الله	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۴
۱۸۴	زیتون	مجله- دري میاشتنۍ	دري ، پښتو	فوزیه اتفاق	۱۰۰۰	۲۳/۷/۱۳۸۱
۱۸۵	کیوان	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	فوزیه کوفي	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۸۲	تجارت و اقتصاد	مجله- میاشتنۍ	دري، انګلیسي	قربانعلي رضایي	۱۰۰۰	۲/۱۲/۱۳۸۴
۱۸۷	طلایه ظفر	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د یووالي شورا	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۸۸	طلایه نور	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د یووالي ټولنه	۱۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۳
۱۸۹	بامداد دانشجو	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	قیام الدین غزنوي	۲۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۳
۱۹۰	چراغ	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	کاترین وداع	۳۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱	چای داغ	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	کامران میرهزار	۵۰۰۰	۱/۳/۱۳۸۴
۱۹۲	پیشه ور	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	کسبګرو مرکزي شورا	۱۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۶
۱۹۳	محصل	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	لطف الله ننګیال	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۶
۱۹۴	ویسا	ورځپاڼه- ورځنۍ	پښتو ، دري	محب الله بهزاد	۲۰۰۰	۸/۹/۱۳۸۵
۱۹۵	کاتون الګو	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	محب الله نوري	۱۰۰۰	۱۷/۱۱/۱۳۸۱
۱۹۶	روزګاران	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محبوب شاه فقیري	۱۰۰۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۱۹۷	پیام نوین	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محترم ادیب	۱۰۰۰	۴/۵/۱۳۸۴
۱۹۸	ډیوه	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمد اجان حقپال	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۹۹	کاتون	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد امین	۱۰۰۰	۳۱/۶/۱۳۸۱
۲۰۰	شبخند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد مصطفی اذرخش مستور	۱۵۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۲۰۱	صدای نسوان	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمداسحق محمدي	۱۰۰۰	۳۰/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۲	ګوربت	مجله- میاشتنۍ	پښتو	محمداصف وردګ	۵۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۲۰۳	پیام زنده گی	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمداکبر ر وهګر	۱۰۰۰	۵/۱/۱۳۸۲
۲۰۴	رشاد	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، انګلیسي	محمداکرم خپلواک	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

۲۰۵	محیط زیست و اینده بهتر	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدالله کوشانی	۱۰۰۰	۱۱/۹/۱۳۸۵
۲۰۲	سباوون	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	محمدانور شعیب	۵۰۰۰	۸/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۷	دیده	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدانور قره باغی	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۲۰۸	سیمای سبز	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدایوب باران	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۲۰۹	علامه افغان	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	محمدپرویز فقیري	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۰	نگاه نو	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمدتقي بختیاري	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۲۱۱	نجات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدجان باوري	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۱۲	افغانستان جوان	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمدجواد	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۳	خط سوم	مجله- میاشتنۍ	دري	محمدجواد خاوري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۱
۲۱۴	نوی ژوندون	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمدحامد صبوري	۱۰۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۵
۲۱۵	وفا	مجله- میاشتنۍ	دري	محمدحسن جعفري	۱۰۰۰	۱۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۲	هار	مجله-میاشتنۍ	پښتو	محمدحسن حقیار	۱۰۰۰	۴/۱۱/۱۳۸۴
۲۱۷	افغان وطن	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمدحسن فیروزخېل	۵۰۰۰	۲/۷/۱۳۸۳
۲۱۸	افغان ملي جریده	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	محمدحسن ولسمل	۱۵۰۰	۱۳/۱۲/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۹	رهیات	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدحسین ایثاري	۱۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۲۰	کابل اشتهارات	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدحسین ایوبي	۵۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۲
۲۲۱	پیام استقلال	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدداود	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۲۲	بسوی مکتب	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود	۱۰۰۰	۱۱/۲/۱۳۸۲
۲۲۳	کیمیاگر	مجله-دري میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدداود سرورزاده	۵۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۴	ارمغان ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود سیاوش	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۴
۲۲۵	موج نو	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدداود قیومي	۱۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۳
۲۲۶	طلوع افغانستان	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدداودسیاوش	۵۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۱
۲۲۷	عصرجمهوریت	جریده-اوونیزه	دري	محمدذکي	۲۰۰۰	۲۳/۲/۱۳۸۳
۲۲۸	رفاه	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدرحیم شنیواری	۲۰۰۰	۲۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۹	ائینه زنده گي	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدرضاشرق	۲۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۲۳۰	ققنوس	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	محمدزید محسني	۲۰۰۰	۱۰/۴/۱۳۸۲
۲۳۱	افتاب خراسان	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انگلیسي	محمدسالم وحدت	۱۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۲
۲۳۲	حکمت	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدسرور جوادي	۱۰۰۰	۹/۱۰/۱۳۸۲

۲۳۳	بدرگه	اوونيزه	پښتو ، دري	محمد سليم هيله من	۱۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۲
۲۳۴	فردای افغانستان	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	محمد شاه صفي	۱۰۰۰	۱۹/۹/۱۳۸۱
۲۳۵	جامعه	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	محمد شريف حبيبي	۴۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۳
۲۳۶	اخبار بازار	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	محمد شعيف	۲۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۴
۲۳۷	كاروان افغان	ورځپاڼه-ورځنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	محمدصادق وردګ	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۲۳۸	مهر ميهن	جريده-نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	محمدصبور فرملي	۲۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۲
۲۳۹	بيان	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري، انگليسي	محمدصديق پتمن	۵۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۲
۲۴۰	سيرت	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انگليسي	محمدضمير	۱۰۰۰	۹/۴/۱۳۸۱
۲۴۱	ثبات	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	محمد طارق غورياني	۳۰۰۰	۱۳/۱/۱۳۸۲
۲۴۲	ارزوی مردم	جريده-نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	محمدطاووس عرب	۲۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۳
۲۴۳	اينده سازان	مجله-مياشتنۍ	دري، پښتو	محمدظاهر احمدي	۲۰۰۰	۱۳/۱۱/۱۳۸۴
۲۴۴	كاريابي	مجله- نيم مياشتنۍ	دري،پښتو ، روسي، انگليسي	محمدعارف جاويد	۱۰۰۰	۲۸/۳/۱۳۸۴
۲۴۵	درملنه	مجله-درې مياشتنۍ	پښتو	محمدعارف جاويد	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۴
۲۴۶	هادي	مجله- مياشتنۍ	دري، عربي	محمدعارف محقق كوشا	۱۰۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴۷	نونهالان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	محمد عثمان	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۴۸	هنرمند	مجله-میاشتنۍ	دري،انگلیسي	محمد علي	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۴۹	اغاز	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد علي ادیب	۲۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۲۵۰	عیاران	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد عمر عیار	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۵
۲۵۱	ندای ورزش	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد عیسی سهیل	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۲
۲۵۲	کابل	جریده-اوونیزه	دري، پښتو،انگلیسي	محمد فهیم دشتي	۱۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۱
۲۵۳	افغانستان نوین	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد قاسم	۱۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۱
۲۵۴	غبار	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد قسیم اخگر	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۵	اندیشه معاصر	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد کاظم	۲۰۰۰	۴/۴/۱۳۸۴
۲۵۶	شهروند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد کاظم حیدري	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۵۷	د روغتیا ډیوه	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	محمد کبیر عبدالله	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۸	مدینه	جریده-اوونیزه	دري،پښتو،انگلیسي	محمد مایل یوسفي	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۵۹	فکر	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو،عربي، انگلیسي	محمد مختار مفلح	۱۰۰۰	۲۳/۱/۱۳۸۲
۲۶۰	وحدت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	محمد موسی اکرمي	۵۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۶۱	نوای بازرگان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدمیرویس	۱۰۰۰	۱۳/۸/۱۳۸۱
۲۶۲	لاجورد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدناظم یمگی	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۲
۲۶۳	مساوات مترقي	جریده- میاشتنی	پښتو ، دري	محمدولي اریا	۳۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۶۴	اوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدولي کبیري	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۲۶۵	اوای طبیعت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیار خراساني	۱۵۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۲۶۶	فلاح ملي	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمدیاسین	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۶۷	صبح کابل	ورځپاڼه- ورځنی	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیونس اختر	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۲۶۸	دموکراسي	مجله- میاشتنی	دري	مدني انکشاف بنسټ	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۲
۲۶۹	مریم	مجله- دري میاشتنی	دري، پښتو ، انګلیسي	مریم ملیح	۱۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴
۲۷۰	فقة القران	مجله- دري میاشتنی	دري، پښتو	مزمل	۵۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۲۷۱	جستجوی صلح	جریده-اوونیزه		مصطفی نیکزی	۲۰۰۰	۱۰/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۲	اباسین	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	معراج زماني	۱۵۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲
۲۷۳	رسانه باینري	جریده- میاشتنی	دري،پښتو ، فرانسوي	مفاخر روزنیز مرکز	۱۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۷۴	پرنیان	جریده-دري میاشتنی	دري، انګلیسي	منیژه هوتک باختري	۱۰۰۰	۲۱/۱۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷۵	اطلاعات اقتصادي توسعه و نوسازي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	منځني ختیځ تجارتي شرکت	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۶	فراسوء	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	مونسه شېرزادحسن	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۷	اسایش	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	میاګل وثیق	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۷۸	تربیون ملي	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	میرامین الدین	۱۰۰۰	۱۵/۴/۱۳۸۱
۲۷۹	ارمان ملي	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	میرحیدر مطهر	۲۰۰۰	۱۸/۹/۱۳۸۲
۲۸۰	زن افغان و تجارت	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	مینه شېرزوی	۲۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۲۸۱	روشندلان	مجله- دري میاشتنۍ	دري ، پښتو	نابینایانو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱
۲۸۲	اینده افغان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	نثار احمد	۵۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۱
۲۸۳	خدمت- چوپړ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجم الرحمن	۱۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۸۴	ساینس و زنده گي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجیب الله	۱۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۲
۲۸۵	اطلاعات پویا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نجیب الله ارین	۱۰۰۰	۲/۳/۱۳۸۳
۲۸۶	جال	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	نجیب الله راعي	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۸۷	ندا	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	ندا ټیلي کمونیکشن	۱۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۲
۲۸۸	مستقبل	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	نصیراحمد نویدي	۲۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸۹	ابلاغ	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نقیب الله حمید	۱۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۴
۲۹۰	بازتاب نور	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو، انګلیسي	نور تعلیمي مرکز	۱۰۰۰	۱۷/۴/۱۳۸۳
۲۹۱	راه افغان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	نورالحق علومي	۳۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۳
۲۹۲	نور انصاف	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو انګلیسي	نورزمان انصاف	۵۰۰	۵/۱۲/۱۳۸۱
۲۹۳	حریت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نیازالله حقجو	۵۰۰۰	۴/۳/۱۳۸۴
۲۹۴	بیلگی	جریده- اوونیزه	ازبکی	هارون	۵۰۰۰	۳/۱۱/۱۳۸۴
۲۹۵	اشتي وطن	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	هېواد ملي ګوند	۱۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۹۶	راه سبز	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو،انګلیسي	وحیدالله	۱۵۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۲۹۷	فانوس	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	وحیدالله	۵۰۰	۲۵/۸/۱۳۸۴
۲۹۸	پگاه	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	وحیدالله بکتاش	۱۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۳
۲۹۹	ژغورنه	جریده- اوونیزه	پښتو، دري، انګلیسي	وحیدالله زاهد	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۲
۳۰۰	خوشال	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو، انګلیسي	وحیدالله غازي خېل	۱۰۰۰	۲۴/۳/۱۳۸۳
۳۰۱	روزنه امید	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	وسیمه هاشمي	۵۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۵
۳۰۲	افغان غږ	جریده- اوونیزه	پښتو، دري	ولید اکبر	۲۰۰۰	۲۴/۷/۱۳۸۱

۳۰۳	محیط زیست	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	ټولنیزو خدمتونو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۳۰۴	صحت افغان	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر عزیزالله امیر	۱۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۵
۳۰۵	کابورا	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر کنیشکا	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۳
۳۰۶	ایثار	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ،ازبکي، عربي،انګلیسي	ډاکتر محمد خالد	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۳۰۷	همبستګۍ غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	ډاکتر مسعود متین	۲۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۰۸	اموزګار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	ښوونکو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۳۰۹	واقعیت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ښځو او ماشومانو څېړنیز بنسټ	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۳۱۰	دنیای زن	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ګلالۍ حبیب	۱۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو یادو شویو چاپي رسنیو سربېره اټکل دی، چې نورې خپلواکې رسنۍ هم وي، خو د اطلاعاتو او کلتور وزارت لا تراوسه په منظم ډول لست کړې نه وي. دا رسنۍ چې پورته یې یادونه وشوه، ټولې اوس فعالې نه دي، ځینې ترڅو ګڼو فعالیت وروسته بېرته پر ټپه ودرېدلي دي. د ځینو یوازې جواز ترلاسه شوی، خو پر فعالیت یې لاس نه دی پورې کړی، خو یو زیات شمېر رسنۍ داسې دي، چې همدا اوس فعالې دي. اکثره رسنۍ چې جواز اخلي، نو د خپل ګڼشمېر یو احتمالي رقم لیکي، حتمي نه ده د چاپ پر وخت همغه څه تعقیب کړي، چې هلته یې لیکلي دي. د ژبو په برخه کې هم همدا خبره ده. څوک چې جواز اخلي هلته د خپلې رسنۍ ژبه یا ژبې لیکي، خو په عملي کار کې حتمي نه ده، چې دوی د ژبو بېلانس هم په پام کې ونیسي، خو اصولاً دوی کولای شي پر همغو ژبو خپرونې وکړي، د ګڼشمېر او ژبني څومره والي د کچې ټاکل د دوی په خپل لاس کې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- په ولايتونو کې خپلواکې يا نادولتي چاپي رسنۍ:

ګڼه	نوم	د امتياز خاوند	ډول او مهال	ولايت	ژبې	ثبت نېټه	ګڼشمېر
۱	سعادت	عبدالحکيم	مجله-مياشتنۍ	بادغيس	پښتو، دري	۲۵/۸/۱۳۸۵	۵۰
۲	حمايت	صابره	مجله-مياشتنۍ	باميان	دري، انګليسي	۲۲/۵/۱۳۸۱	۲۰۰
۳	باميان	نعمت الله صادقي	مجله-مياشتنۍ	باميان	دري، انګليسي	۱۱/۴/۱۳۸۴	۲۰۰
۴	پيک خورشيد	محمدنور	مجله-مياشتنۍ	بدخشان	دري، پښتو، انګليسي	۲/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵	شاهين	احمدولي وديد	مجله-مياشتنۍ	بدخشان	دري	۲/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۶	صدای بدخشان	صبغت الله	جريده-اوونيزه	بدخشان	دري	۲۷/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۷	سيمای شهروند	نجيب الله دهزاد	جريده-مياشتنۍ	بدخشان	دري، پښتو، ازبکي	۱۹/۲/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۸	ابتهاج	خالد مصطفوي	جريده-اوونيزه	بدخشان	محلي ژبې	۲/۱۱/۱۳۸۲	۲۰۰
۹	ائينه پامير	ځوانانو فرهنګي ټولنه	جريده-مياشتنۍ	بدخشان	دري، پښتو، ازبکي	۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰	مهر	محفوظ سعيدي	مجله-مياشتنۍ	بغلان	دري، پښتو، انګليسي	۱۷/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱	پسرلی	ذبيح الله احساس	مجله-مياشتنۍ	بغلان	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲	زمان	جیحون جاري	مجله-میاشتنی	بغلان	پښتو ، دري	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۳	جوان	عبدالحمید حمیدي	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو ،ازبکي، هزاره گي	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۴	طلایه	شیر اقا شایان	جریده-نیم میاشتنی	بغلان	دري،پښتو	۱۱/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵	کاروان بیان	بسم الله شریفي	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۱۱/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲	فاش	احمدجاوید پایا	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۷	همېشه	نصیراحمد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸	ندا بغلان	احمدظهیرالدین	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۱۹	فاش	احمدجاوید پایا	جریده-میاشتنی	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۲۰	همېشه	نصیراحمد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو ،انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	ندای بغلان	احمدظهیرالدین	جریده-اونیزه	بغلان	دري،پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۲۲	نوشاد	درمحمد اریایي نژاد	جریده-میاشتنی	بغلان	دري،پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۲۳	مهتاب خاوران	سیدحسن	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۹/۴/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۲۴	اهنګ	محمدعلي ستیغ	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۸/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵	کلک راستگو	محمد شفیق پیام	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ، انګلیسي	۱/۴/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۶	فصلنامه بلخاب	محمد حیدر حاجي زاده	مجله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري	۲۲/۶/۱۳۸۲	۲۰۰
۲۷	قلب اسیا	یعقوب علي نجیبي	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري،انګلیسي، پښتو، ترکي، ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۸	شهرخورشید	ماریا رهین	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۵/۱۳۸۲	۳۰۰۰
۲۹	نما	نجیب الله پیکان	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۲/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	روشنايي	د سترګو ډاکترانو ټولنه	مجله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ، انګلیسي	۲۱/۲/۱۳۸۴	۵۰۰
۳۱	ارزش	علي ذکي	رساله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۵/۱/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۳۲	سپرغۍ	رحمت الله	جریده-دري میاشتنۍ	بلخ	پښتو ، دري	۳/۲/۱۳۸۴	۲۰۰
۳۳	کوزګو	محمدهارون نوراني	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۲/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۴	پدیدار	محمد سهراب سامانیان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	ګزار	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۶	ارمغان جوانان	احمدرامین	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۷/۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۳۷	جوان افغان	محمد شریف	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۰/۸/۱۳۸۶	۸۰۰۰
۳۸	امیدهمزیستي	سیدمحمد یزدان پرست	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۵/۱۰/۱۳۸۶	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹	نوای جوان	سیدمرتضی هاشمي	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، انګلیسي	۲۰/۱۱/۱۳۸۲	۲۵۰
۴۰	سیمای چمتال	محمدحسن	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، انګلیسي	۱۹/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۴۱	پدیده	پدیده فرهنګي ټولنه	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۲۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۲	یادګار	عبدالقادر مصباح	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۳	دهکده	سید مجتبی	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۱۴/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۴۴	فجر	عبدالروف توانا	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۵	پیوند افغان	بریالی رحیمي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۶	یادګار«مثنی»	عبدالقادر	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۷	پرتو	فرخنده ارزو ابي	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۸	جهان نو	عبدالقیوم بابک	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۹	ائینه زمان	عبدالحی رضا	جریده-اوونیز	بلخ	دري،پښتو		۲۰۰
۵۰	رشاد	سیدغفار	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۵۱	برادري	غلام علي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۸/۵/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۲	عصر نو	سیدحسین صفایي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۲۸/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۳	پرچم ازادي	حوزه انتشارات شمال	جريده-مياشتنی	بلخ	دري	۴/۹/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۵۴	بامداد	احمدشاه اثر	جريده-نيم مياشتنی	بلخ	دري، پښتو، ازبكي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۵۵	صبح بلخ	محمدفهيم	جريده-اوونيزه	بلخ	دري	۱۳/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۶	ملي ولس	احمد	جريده-اوونيزه	بلخ	ازبكي،تركمني،دري، پښتو	۱۴/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۷	ايل سيسي	عمرقل الله ياري	جريده-نيم مياشتنی	بلخ	ازبكي،تركمني،دري، پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۵۸	قلب اسيا	محمديعقوب علي نجيبي	جريده-مياشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۵۹	كلک راستگوی	محمدشفيق پيام	جريده-مياشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۰	شهر خورشيد	ماريا رهين	مجله-مياشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۱	بسوی اینده	محمدهمايون خيری	جريده-نيم مياشتنی	بلخ	دري، پښتو، ازبكي	۱۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۲	راه	صالح محمد خليق	جريده-اوونيزه	بلخ	دري،ښنتو، انگليسي	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۶۳	تدبير	حسين علي خليلي	جريده-اوونيزه	بلخ	دري، پښتو	۲۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۴	بلخاب	محمدحيدر حاجي زاده	مجله- دري مياشتنی	بلخ	دري		
۶۵	پيام صلح	سيدعلي رهرو	جريده-مياشتنی	بلخ	دري،پښتو، ازبكي،انگليسي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۶	انجو	سیدمحمدامین	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۷	پیام خبرګان	محمدطاهر شعیب	مجله-مهالنی	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي،ترکمني	۷/۱۰/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۸	اهنګ	محمدغلی ستیغ	مجله-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي		۵۰۰
۶۹	اندیشه نوین	قاسم انوري	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۷۰	دوستي	سیدامان الله	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي	۱۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۱	پیام همبستګی	محمدعمر	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو ،انګلیسي	۹/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۲	بازار هفته	محمدحسن	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي،انګلیسي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۷۳	جرقه	عزیزالله	جریده-میاشتنی	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي	۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۴	سجر	محمدنعیم قادر طاهري	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو		۱۰۰۰
۷۵	نجات وطن	عبدالحامد طغیان	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۷۶	اتش	سیداحمدمیثم	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۲۰/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۷	پدیدار	محمدسهراب سامانیان	جریده-میاشتنی	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۸	تراوش	غلام قادر	جریده-میاشتنی	بلخ	دري	۱۲/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۹	عصر ما	پرويز پيمان	جريده-مياشتنۍ	بلخ	دري	۱۴/۲/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۰	گزار	ذبيح الله فطرت	جريده-نيم مياشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۱	چندک	ذبيح الله فطرت	جريده-نيم مياشتنۍ	بلخ	دري، پښتو، انگليسي	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۲	بيان نو	سيد اعظيم شاداب	جريده-نيم مياشتنۍ	بلخ	دري، ازبکي	۳/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۳	ارتقا نوين	عبدالکريم بلخي	مجله-مياشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۸۴	سلام	سيداسمعيل هاشمي نژاد	جريده-اوونيزه	بلخ	دري	۱۹/۳/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۸۵	صدای مردم بگرام	عبدالمالک	مجله-مياشتنۍ	پروان	دري، پښتو	۱۷/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۶	غوربند	عبدالرحمن	جريده-اوونيزه	پروان	دري، پښتو	۲۲/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۷	سليمان غر	عبدالله گل اخلاصيار	مجله-مياشتنۍ	پکتيا	پښتو	۱۲/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۸۸	اريوب	دنيا گل شفيقي	مجله-فصلنامه	پکتيا	پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۸۹	پکتيا غږ	محمدضيا ارمان	جريده-اوونيزه	پکتيا	پښتو، دري	۲۹/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹۰	افغان وطن	محمدحسن فيروزخليل	جريده-نيم مياشتنۍ	پکتيا	پښتو، دري	۹/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹۱	روښان	جميل احمد بارک	جريده-نيم مياشتنۍ	پکتيا	پښتو، دري	۲۲/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۹۲	شرشره	پنجشېر ټولنيز بنسټ	جريده-مياشتنۍ	پنجشېر	دري	۲۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۳	افغانستان نوین	عبدالرحیم شوکت	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو، ازبکي،انګلیسي	۹/۱/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۴	الکر	محمدحسن	جریده-اوونیزه	تخار	دري،پښتو، ازبکي	۵/۳/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۵	شهاب	محمدملا	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري، پښتو، انګلیسي	۱۲/۸/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۶	اګاهي	عبدالسمیع شریفي	جریده-نیم میاشتنۍ	تخار	دري، پښتو، ازبکي	۹/۳/۱۳۸۳	۵۰۰
۹۷	خراسان نوین	عصمت الله قرباني	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو،ازبکي	۲۷/۱۰/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۹۸	تصویر	عبدالعزیز عزیز	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو،ازبکي	۱۱/۹/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۹۹	سرو	عبدالمتین	جریده-میاشتنۍ	تخار	دري،پښتو،ازبکي	۲۱/۱۰/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۰۰	چلوصاف	محمدشفیع	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو، ازبکي، انګلیسي	۱۹/۱۱/۱۳۸۲	۴۰۰
۱۰۱	ترکستان	علي شېر انتظار جوزجاني	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو، ازبکي، انګلیسي	۲۵/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۰۲	روزګو	محمدهارون نوراني	جریده-نیم میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو، ازبکي، انګلیسي	۱۲/۳/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۰۳	الایمان	مولوي عبدالحی حیات	جریده-اوونیزه	جوزجان	دري، پښتو، ازبکي	۲۲/۲/۱۳۸۵	۱۵۰۰
۱۰۴	نوای کوهسار	سیداسمعیل	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو	۱۳/۸/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۰۵	پیام الفت	میرحسین ضیایي	جریده-میاشتنۍ	جوزجان	دري	۸/۱/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰۶	سمون	برهان الله فضلي	مجله-دوه میاشتنۍ	خوست	پښتو، انګلیسي	۱۲/۱۲/۱۳۸۱	۵۰۰

۱۰۷	زانګو	مجاهد خلیل	جریده-دوه میاشتنۍ	خوست	پښتو ، دري	۱۷/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۰۸	مزل	زاهد شاه انګار	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۲۸/۹/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۱۰۹	غومبسه	امت خان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو ،دري، انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۱۰	ببرۍ	نصیراحمد روښان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۴/۱۲/۱۳۸۴	۱۰۰
۱۱۱	تکل	امرالله هلال	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۷/۱/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۱۶	ثاروان	محمداسلم	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۳۰/۳/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۱۳	اسلام غږ	سیدالله سعید	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو ،دري	۲۳/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۱۴	صبح دایکندي	محمدحسیني	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري،پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۱۵	نمای دایکندي	دایکندي ځوانانو فرهنګي ټولنه	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري، پښتو	۱۸/۵/۱۳۸۶	۲۰۰۰
۱۱۶	ندای استقلال	استقلال فرهنګي ټولنه	جریده-میاشتنۍ	دایکندي	دري، پښتو	۶/۱۱/۱۳۸۶	۲۰۰۰
۱۱۷	سیمای بلخاب	میرحسین ضیایي	جریده-میاشتنۍ	سرپل	دري	۱۳/۹/۱۳۸۶	۵۰۰
۱۱۸	ایبک	محمدهاشم	جریده-اوونیزه	سمنګان	دري،پښتو	۱۲/۱۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۱۹	تابش خورشید	عزیزالرحمن	جریده-اوونیزه	سمنګان	دري، پښتو	۱۲/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۰	نیستان	میرویس	مجله-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۰/۶/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۲۱	ندا غزنه	ممتاز حیدري فروغ	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱/۷/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۲	زمزمه	محمدعارف روان	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۸/۹/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۳	جوانان امروز	علي رحیمي	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري،پښتو ، انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۲۴	حیات نوین	محمد اصف امیني	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري،پښتو،انګلیسي	۲/۷/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۲۵	البیروني	بسم الله صاعد	جریده-اوونیزه	غزني	دري،پښتو،انګلیسي	۱۱/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۶	غزني	محمدضیا حسیني	جریده-اوونیزه	غزني	دري،پښتو،انګلیسي	۴/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۲۷	غزنوي	حبیب الرحمن	جریده-اوونیزه	غزني	پښتو ، دري	۱۴/۸/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۸	مهرتابان	محمد اصف امیني	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۷/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۹	مرحله	محمد اشرف غیرت	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۶/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۳۰	پیام شهروند	محمدفرید ضیا	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۹/۱۱/۱۳۸۴	۵۰۰
۱۳۱	پیام جهاد	مولوي دین محمد عظیمي	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۵	۳۰۰
۱۳۲	افغانستان ازاد	خیرمحمد پژواک غوري	جریده-اوونیزه	غور	دري،پښتو،انګلیسي	۱۱/۵/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۳	فیروز کوه	خالق داد فیروزکوهي	جریده-نیم میاشتنۍ	غور	دري، پښتو	۱۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۴	صدای قلم	محمداسلم گذر	جریده-نیم میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۲/۱۱/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۳۵	حقیقت	عبدالمحمد شایق وصال فاریابي	جریده-میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۳/۸/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۳۶	افتخار ملي	سیداحمد	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۵/۱۱/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۳۷	صدای ملت	قطب الدین	جریده-نیم میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي انگلیسي	۱۷/۸/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۸	کورش	محمد رسول	جریده-مهالنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۹/۷/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۳۹	ایشانچ	فیروز کریمي	جریده-میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲/۹/۱۳۸۶	۵۰۰
۱۴۰	میمنه	محمدکاظم امیني	جریده-میاشتنۍ	فاریاب	دري، پښتو	۲۴/۹/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۱	کل چورتگوی	عبدالحکیم	جریده-مهالنۍ	فاریاب	دري، ازبکي	۴/۱۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۲	رستگاران	شاه رضا منشي زاده	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري	۲۲/۱/۱۳۸۷	۵۰۰
۱۴۲	ایدین فاریاب	ایدین فاریاب ساحوي دفتر	جریده-اوونیزه	فاریاب	ازبکي، دري، پښتو، انگلیسي	۱۹/۲/۱۳۸۷	۲۰۰۰
۱۴۳	وحدت اسلام	سیدحسن علوي	جریده-اوونیزه	فراه	دري، پښتو، انگلیسي	۳/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۴۴	پیوند	عبدالکریم شریفي	جریده-نیم میاشتنۍ	فراه	دري، پښتو، انگلیسي	۵/۱۲/۱۳۸۶	۲۰۰۰
۱۴۵	همدرد	حاجي فریدالله	جریده-مهالنۍ	کاپیسا	پښتو، دري	۲۹/۱۲/۱۳۸۶	۵۰۰
۱۴۶	نگین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنۍ	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴۷	سنځله	احمدالله	مجله-میاشتنۍ	کندز	پښتو	۱۰/۷/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۴۸	صاعقه	مسلمه والوالجي	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري،پښتو،ازبکي، انګلیسي	۲۵/۲/۱۳۸۳	۳۰۰۰
۱۴۹	صدای وطن غږ	عبدالحمید	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري،پښتو،ازبکي	۲۵/۳/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۰	بوستان	عبدالبصیر	جریده-ورځنۍ	کندز	دري	۲۹/۲/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۵۱	نگین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنۍ	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۵۲	بصیرت	پاینده محمد رهیاب	مجله-نیم میاشتنۍ	کندز	دري، پښتو	۲۰/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵۳	ښکلا	عبدالاحمد محمدیار	مجله- دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۱۹/۵/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۴	مړوند	بسم الله	مجله-دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۲۰/۴/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۵۵	بیان نور	انجمن دارالقران هدایت	مجله-میاشتنۍ	کندهار	پښتو ، دري	۱۳/۴/۱۳۸۲	۲۰۰
۱۵۶	بری	عبدالاحد	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ،دري	۸/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۵۷	رښتیا	بسم الله افغانمل	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ، دري	۹/۴/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۵۸	سور غر	محمدنسیم شریفي	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو	۲۳/۲/۱۳۸۷	۷۰۰۰
۱۵۹	فوري خبر	رحمت الله کامران	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ،دري،انګلیسي	۲/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۶۰	ځرک	نظام الدین	مجله-دريې میاشتنۍ	کونړ	پښتو	۱۱/۳/۱۳۸۲	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۱	چغان	اجمل محبوبزی	مجله-درې میاشتنۍ	کونړ	پښتو ، انګلیسي	۱۹/۴/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۲۲	غونچه	محمدنوازحقیقت	مجله-مهالنۍ	کونړ	پښتو ، ګورباتي	۳۱/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۳	رڼا	محمداغا	مجله-دوه میاشتنۍ	لغمان	پښتو ،دري، انګلیسي	۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۴	الینګار	محمدسمیع الکوزی	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو	۱۵/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۲۵	وربښت	سناتور تره خېل	مجله-مهالنۍ	لغمان	پښتو ، دري	۵/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۲	لېسي	اجمل منګل	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو ،دري،انګلیسي	۸/۸/۱۳۸۲	۷۰۰۰
۱۲۷	پښتون	محمدنقیب اجمیر احمدزی	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو ،دري،انګلیسي	۲/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲۸	مهترلام	ذبیح الله بهار غازي	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو	۱۲/۱۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲۹	نوای عصر	سید مسعود محبوب	جریده-اوونیزه	لوګر	دري،پښتو ،انګلیسي	۲۱/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۰	سجاوند	برهان الدین بهرام	جریده-میاشتنۍ	لوګر	دري،پښتو	۳/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۱	صدای جوان	لوګر د ځونانو ټولنه	جریده-اوونیزه	لوګر	دري، پښتو	۴/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۲	پرخه	شمال د خلکو عنعنوي اصلاحي جرګه	مجله-دوه میاشتنۍ	مزارشریف	پښتو	۲۸/۷/۱۳۸۲	۱۰۰
۱۷۳	سحر	محمدنعیم طاهر قادري	جریده-ورځنۍ	مزارشریف	دري، انګلیسي	۱۸/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۴	نړۍ	فضل هادي فضليار	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۷۵	انځور	عبدالرحيم سالارزی	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۴/۷/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۰۰	ملنګ جان	غلام غوث حيدري	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۷/۴/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۷۶	څپه	جلال الدين	مجله-دوه مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ، انګليسي	۱۷/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۷۷	ملي ښېګڼه	ننګيالی يوسفزی	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۸	مينه	عزت الله ځواب	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲۵/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۹	تلوسه	زرخان ثارن	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸۰	قلموال	محمداسمعيل يون	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۹/۱۳۸۵	۵۰۰۰
۱۸۱	خادم	ډاکتر نورشاه	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۱۸/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۸۲	تورغر	تورغر علمي او فرهنګي ټولنه	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۵/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۸۳	افغان يووالی	شهيد عبدالحق ټولنيزو خدمتونو اداره	جريده-اوونيزه	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۲/۵/۱۳۸۱	۵۰۰
۱۸۴	شايق	شفيق الله	جريده- درې ورځنۍ	ننګرهار	پښتو ،دري، پشه يي، انګليسي	۱۷/۷/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۸۵	نن	محمديعقوب شرافت	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۸/۱۰/۱۳۸۱	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	پښتو، دري	ننگرهار	جريده- نیم میاشتنۍ	غلام غوث حيدري	گندهارا	۱۸۶
۱۰۰۰	۷/۵/۱۳۸۴	پښتو، دري	ننگرهار	جريده-نیم میاشتنۍ	راحت گل	اوښکه	۱۸۷
۳۰۰۰	۱۳/۵/۱۳۸۵	پښتو، دري	ننگرهار	جريده-نیم میاشتنۍ	د ښوونکو اتحاديه	د ښوونکي غږ	۱۸۸
۱۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۲	پښتو، دري	ننگرهار	مجله- اوونيزه	محمدکریم نوښتگر	ځار	۱۸۹
۲۰۰۰	۲۷/۴/۱۳۸۳	پښتو، دري	ننگرهار	مجله-دري میاشتنۍ	غلام غوث حيدري	ملنگ جان	۱۹۰
۲۰۰۰	۱/۴/۱۳۸۲	پښتو،دري، انگليسي	ننگرهار	مجله- میاشتنۍ	عاشق الله غرزی	خلا	۱۹۱
۱۵۰۰	۲/۵/۱۳۸۴	پښتو،دري، انگليسي	ننگرهار	مجله-میاشتنۍ	نجيب الله زاخېلوال	طب	۱۹۲
۱۰۰۰	۱۵/۷/۱۳۸۲	پښتو،دري	ننگرهار	جريده-ورځنۍ	عبدالحليم همت	خبر	۱۹۳
۱۰۰۰	۲/۱/۱۳۸۲	دري،پښتو،بلوڅي	نيمروز	جريده-میاشتینۍ	ذبيح الله فايق	صدای نيمروز	۱۹۴
۵۰۰	۱۷/۴/۱۳۸۳	دري،پښتو،بلوڅي	نيمروز	جريده-نیم میاشتنۍ	ذبيح الله	ندای جوان	۱۹۵
۵۰۰	۲۰/۹/۱۳۸۵	دري،پښتو،بلوڅي	نيمروز	مجله-میاشتنۍ	د بلوڅو د حقوقو ملاتړ سازمان	سازمان مدافع حقوق بلوچ ها	۱۹۶
۱۰۰۰	۲/۱/۱۳۸۲	دري، پښتو	نيمروز	جريده-میاشتنۍ	ذبيح الله فايق	صدای لوگر	۱۹۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۸	رویش	محمدنسیم درویشي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ، انگلیسي	۲۲/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۹۹	تخصص	محمدرفیق شهیر	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ،انگلیسي	۲۲/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۰	شگوفه ها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۴/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۱	راه اورد	نوراحمد کریمي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو ،انگلیسي	۷/۸/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۲۰۲	عصر اندیشه ها	عبدالله حنیف	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۳	پیام نو	غلام رسول	جریده-میاشتنۍ	هرات	دري	۱۱/۳/۱۳۸۳	۳۰۰
۲۰۴	هفته نامه هرات	شفیقه حیدري	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۱۱/۲/۱۳۸۱	۵۰۰
۲۰۵	ملت	عبدالله کاظمي	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۲۲/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۶	صدای هریوا	محمدموسی	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱۹/۱۰/۱۳۸۱	۱۵۰۰
۲۰۷	راه نو	احمدشاه احمدبهزاد	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۳۰/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۲۰۸	صدای رسالت	رمضان علي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، پښتو ،انگلیسي	۳۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰۹	ایثار	سیدفرید گیلاني	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۱۰	نگاه	فضل الرحمن فقیري	جریده-دري میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱۱	پگاه هرات	بشیراحمد بهروان	ورځپاڼه-ورځنۍ	هرات	دري، پښتو	۳/۳/۱۳۸۵	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۲	شگوفها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۴/۱۳۸۱	۵۰۰
۲۱۳	سیاست	فاطمه پویا	جریده-ورځنۍ	هرات	دري	۴/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۱۴	تهمینه	وحیده صمدي	جریده-اوونیزه	هرات	دري،پښتو،انگلیسي	۲۵/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۱۵	ارج	نذیراحمد رها	جریده-دوه ورځنۍ	هرات	دري،پښتو،انگلیسي	۱۲/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۱۲	چهار سوق	محمدعزیز قیومي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، انگلیسي	۱/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۱۷	پویا	قاسم جعفري	مجله-میاشتنۍ	هلمند	دري، پښتو	۴/۴/۱۳۸۲	۱۰۰
۲۱۸	پگړۍ	بریالی هلمند	مجله-درې میاشتنۍ	هلمند	پښتو	۲۵/۵/۱۳۸۳	۸۰۰
۲۱۹	گودر	روشنا وردګ	جریده-درې میاشتنۍ	وردګ	پښتو	۲۱/۵/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۲۲۰	منه	جمیله مجاهد	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري،انگلیسي	۲۱/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۲۱	د میدان ځوانان	میدان ځوانانو ټولنه	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري	۹/۱۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۲۲	دریغ	محمداجمل	جریده-میاشتنۍ	وردګ	پښتو،دري	۳۱/۲/۱۳۸۵	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو چاپي رسنیو سربېره یو زیات شمېر ولایتونو کې نورې چاپي رسنۍ هم فعالیت کوي او یا یې فعالیت لرلی دی. کېدی شي اکثرو یې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ولایتي ریاستونو څخه جواز اخیستي وي او ځینې یې له جواز پرته هم خپرونې وکړي؛ هسې هم د چاپي خپرونې مسؤل چلوونکي تر درېو ګڼو پورې حق لري، خپله خپرونه وچلوي، تر هغه وروسته یې باید رسماً ثبت کړي. خو تراوسه پورې لا چا د ثبت شویو او ناثبت شویو خپرونو کومه پلټنه نه ده کړې. دلته به د ننګرهار، لغمان او کونړ ولایتونو ځینو خپرونو ته نغوته وکړو، چې تراوسه یې د خپرونو او ثبت نمبرونو پوره څرګوالی د اطلاعاتو او کلتور وزارت په منظمو اسنادو کې نه شته، خو د تېرو څو کلونو په ترڅ کې دې ډول خپرونو فعالیت کړی او ځینې یې اوس هم فعالې دي. کېدی شي ددې خپرونو له جملې څخه یو شمېر د مربوطه ولایتونو له اطلاعاتو او کلتور ریاستونو سره ثبت وي، ځینې یې له وزارت سره هم ثبت وي او ځینې یې هېڅ ثبت شوې نه وي. دغه راز په دې شمېر ولایتي رسنیو کې کېدی شي یو کم شمېر دولتي رسنۍ هم شاملې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

گڼه	نوم	ډول او مهال	مسوول مدير	ولايت	ثبت يا پيل نېټه	گڼشمېر
۱	پښتونستان	جريده- اونيزه	ايوبي	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۲	رښتين	جريده-مياشتنۍ	جعفر حسن	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۳	راز	مجله-دوه مياشتينۍ	جما الدين منصور	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۶	ځراغ	مجله-مهالنۍ	محمد شعيب غروال	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۹	ايمل	مجله-دوه مياشتينۍ	مراد لايق	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۹	ځوانانو غږ	مجله-مهالنۍ	شير حسن کمالزی	ننگرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۰	ښاخې	مجله-مهالنۍ	ولي محمد کنډيوال	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۱	ژوند	مجله-مهالنۍ	ډاکتر مصلح	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۲	ګډون	مجله-دوه مياشتينۍ	لعل پاچا ازمون	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۴	تور غر غږ	مجله-مهالنۍ	عبدالواسع انتظار	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۵	کاروان	مجله- مهالنۍ	جعفر احمدي	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۶	انعام	مهالنۍ	نجيب اله	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷	چينه	مجله-دوه مياشتينۍ	بختيار ساحل	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹	نندار‌ه	مجله-درې میاشتینۍ	ببرک میاخیل	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰	ولس غږ	جریده-دوه میاشتینۍ	نجیب نایل	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	غوښتنه	جریده-مهالنۍ	لطیف مل شینواري	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۲	ملاتړ	جریده-مهالنۍ	اسدالله لاروی	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۳	انگازه	مجله-مهالنۍ	سید قیاس سیدي	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۴	پرمختگ	مجله-درې میاشتینۍ	عزت اله ساغر	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۵	خادک	جریده-مهالنۍ	خالد مومند	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۷	هڅه	جریده-مهالنۍ	عزت اله عزیز	ننگرهار	۱۳۸۰	۱۰۰۰
۲۸	حق	جریده-مهالنۍ	حضرت عثمان	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۹	The Light	مجله-مهالنۍ	عبد الاحد	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	غلبېل	مجله-مهالنۍ	ورک سرتیر	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۱	علامه رشاد	جریده-مهالنۍ	عبداله ثار	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۲	ننني افغانستان	مجله-مهالنۍ	سردارولي څرک	ننگرهار	۱۳۸۵	۲۰۰۰
۳۳	سبا سپېدې	جریده-مهالنۍ	نقیب احمد اتل	ننگرهار	۱۳۸۲	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	ډانډس	مجله-میاشتنۍ	اورلړونی	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	گلاب	مجله-میاشتنۍ	عبدالله حبیبزی	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۶	توکل	جریده-میاشتنۍ	سید الیاس صداقت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۷	ولسي هنداره	مجله-میاشتنۍ	حمید اله مشکور	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۸	ښوونه روزنه	مجله-میاشتنۍ	محمد یوسف غیرت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۹	احسان	مجله-میاشتنۍ	احسان نادولتي مؤسسه	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۰	سپیشل المپیک	مجله-میاشتنۍ	حاجي خدمت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۱	لوی ننگرهار	مجله-میاشتنۍ	اسدالله حصارشاهیوال	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۲	ډالۍ	مجله-دوه میاشتنۍ	حفیظ اله تراب	ننگرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۳	مشرق	جریده-میاشتنۍ	خوشال بشردوست	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۴	مراد	جریده-میاشتنۍ	فضل حق مراد	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۵	ناهید	مجله-میاشتنۍ	ارین یون	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۶	سمون	جریده-میاشتنۍ	نوراغا ځواک	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۷	څریکه	جریده-میاشتنۍ	محمدالله علمي	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸	معلم	جریده-مهالنۍ	مطیع الله مومند	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۴۹	مخکښ	جریده-مهالنۍ	ملوک رغون	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۵۰	تپه	جریده-مهالنۍ	بتیکوټ محصلینو ټولنه	ننګرهار	۱۳۸۲	۵۰۰
۵۱	د سولې کاروان	جریده-مهالنۍ	عبدالمعید هاشمي	ننګرهار	۱۳۸۷	۵۰۰۰
۵۲	ارزښت	مجله-دوه میاشتنۍ	عبدالصمد کامه وال	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۳	طب	مجله-دوه میاشتنۍ	نجیب الله زاخیلوال	ننګرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۵۴	تانده	جریده-مهالنۍ	ښوونې او روزنې پوهنځي محصلین	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۵۵	پښتون	جریده-میاشتنۍ	شان باچا شینواري	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۶	پرمختیا	جریده-اونیزه	عبدالله حبیبزی	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۷	سیلۍ	جریده-دوه میاشتنۍ	سمسور تعلیمي مرکز	ننګرهار	۱۳۸۲	۵۰۰
۵۸	جلال آباد	مجله-درې میاشتنۍ	عبدالجلیل ولسمل	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۹	سلام ځوانان	جریده-دوه میاشتنۍ	نجیب الله کامه وال	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۰	سیول انجینر	مجله-درې میاشتنۍ	انجینر اباسین بهیر	ننګرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۱	کلي غږ	جریده-دوه میاشتنۍ	جمشید ملکزی	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۶۲	ملي ځوانان	جریده-مهالنۍ	عبدالهادي زماني	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۴	سپوږمۍ	جریده-میاشتنۍ	اباسین بهیر	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۶۵	کاروان	جریده-مهالنۍ	فرید رسولزی	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۶۶	پرکنډ	مجله-دوه میاشتنۍ	چپرهار ځوانان	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۶۷	للمه	مجله-مهالنۍ	چپرهار ځوانان	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۶۸	ځلانده ستوری	جریده-مهالنۍ	تریلي لیسه	ننگرهار	۱۳۸۷	۵۰۰
۶۹	زیتون	مجله-مهالنۍ	حبیب الله مشرف	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۰	وده	جریده-میاشتنۍ	فریدون خوځون	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۱	څلی	جریده-دوه میاشتنۍ	عبدالواسع ناصري	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۲	کونړ غږ	مجله-دوه میاشتنۍ	ادریس غروال	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۳	کونړ	مجله-دري میاشتنۍ	جنت گل فدا	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۴	خوځښت	مجله-دوه میاشتنۍ	سمیع الله ترون	کونړ	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۵	ستوری	جریده-مهالنۍ	ضیاالدین احساس	کونړ	۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۶	زرکمر	مجله- دوه میاشتنۍ	انقلابي ځوان	لغمان	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۷	وربښت	مجله-دوه میاشتنۍ	څارنوال تره خېل	لغمان	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۸	لغمان بولتین	جریده-مهالنۍ	عبدالوکیل	لغمان	۱۳۸۷	۵۰۰
۷۹	مهترلام	جریده-میاشتنۍ	صفي الله باران	لغمان	۱۳۸۳	۱۰۰۰

په همدې انډول د هېواد په نورو ولایتونو کې هم د خپرونو شومره والی په یو څه توپیر اټکلولای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- اوربدنی رسنۍ:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته، په افغانستان کې ګڼ شمېر راډیوګانې نوې جوړې شوې، هم د دولتي راډیوګانو شمېر زیات شو او هم د ازادو راډیوګانو؛ ګڼ شمېر ولایتي راډیوګانې هم جوړې شوې او هم زیات شمېر ازاد راډیو سټېشنونه فعال شول، ددې ترڅنګ یو شمېر بهرنیو راډیوګانو هم په پښتو او هم په دري ژبو د افغانستان لپاره خپلې نوې خپرونې پیل کړې او یا یې هم پخوانۍ هغه زیاتې کړې، د چاپي او ټلویزیوني خپرونو په پرتله د راډیویي خپرونو د پوښښ ساحه او د ګټه اخیستونکو شمېر ځکه زیات و، چې راډیو هر ځای، په کلیو، غرو، رغو او ښارونو کې، هر څوک؛ زوړ او ځوان، نرینه او ښځینه، لوستي او نالوستي ټول اوربدلای او ګټه ورنه پورته کولای شي، خو چاپي خپرونې د لویو او منځنیو ښارونو په انډول کلیو او بانډو ته یا بېخي نه رسېږي او یا هم کمې او ناوخته رسېږي. پر چاپي خپرونو د ګټه اخیستونکي مالي لګښت هم راځي او بله اساسي مسئله داده، چې چاپي خپرونې یوازې د لوستي قشر له خوا مطالعه کېږي، نالوستي ترې ګټه نه شي پورته کولای، په لوستي قشر کې هم بیا هغه لوستی قشر، چې له مطالعې سره علاقه ولري او د چاپي خپرونو پر مفهوم پوه شي. چاپي خپرونې وخت او انرژي دواړه ضایع کوي، نو ځکه خو یې د راډیویي خپرونو په انډول د پوښښ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحه کمه او تنګه ده. دلته په لاندې کته ګوريو کې د اوريدنيو (راډيويي) رسنيو کميت يا نوملړ درته وړاندې کړو:
۱- دولتي راډيوګانې، ۲- خپلواکې راډيوګانې

۱- دولتي راډيوګانې:

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي راډيوګانې: په کابل کې د دولتي راډيوګانو شمېر ډېر زيات نه دی، ددې يو علت شايد دا وي، چې راډيو افغانستان د خپل فعاليت ډېره اوږده سابقه لري، نه يوازې په کابل، بلکې ټول افغانستان تر پوښښ لاندې راوستلای شي. په کابل کې دغه لاندې دولتي راډيوګانې اوس فعاليت لري.

۱- **راډيو افغانستان:** د ټول افغانستان لپاره خپرونې کوي او تر هېواده بهر ځينو ځايونو کې هم اورېدل کېږي.

۲ – **راډيو کابل:** دا راډيو هم په ټول هېواد کې اورېدل کېږي.

ب- په ولايتونو کې دولتي راډيو ګانې:

هر ولايت لږ تر لږه يوه دولتي راډيو لري، اکثره دا راډيوګانې د همغه ولايت په نومونو نومول شوي دي، خو ځينې ولايتونه شته چې تر يوې زياتې دولتي راډيوګانې لري. دغه لاندې دولتي راډيو ستېشنونه اوس په ولايتونو کې فعاليت لري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	نوم	بڼه	فریکونسي(KHz)
۱	ارزګان	اې ام	۱۴۸۵
۲	بادغیس	اې ام	۱۵۰۰
۳	بدخشان	اې ام	۵۸۴
۴	بلخ	اې ام	۹۰۹
۵	خوست	اې ام	۱۲۰۰
۶	زابل	اې ام	۹۳۶
۷	سمنګان	اې ام	۱۵۰۰
۸	غزني	اې ام	۱۰۱۷
۹	غور	اې ام	۱۵۸۴
۱۰	فاریاب	اې ام	۱۰۴۴
۱۱	کندهار	اې ام	۸۲۴
۱۲	کندز	اې ام	۱۲۰۲
۱۳	کونړ	اې ام	۱۵۰۰
۱۴	لغمان	اې ام	؟
۱۵	نیمروز	اې ام	۱۵۸۴
۱۶	ننګرهار	اې ام	۹۹۹
۱۷	هرات	اې ام	۱۵۰۰
۱۸	هلمند	اې ام	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- خپلواکې راډیوګانې یا راډیو سټېشنونه: د دولتي راډیو سټېشنونو ترڅنګ، ګڼ شمېر خپلواکې راډیوګانې هم، په مرکز او ولایتونو کې فعالیت لري، په خپلواکو راډیوګانو کې هغه ټولې راډیوګانې شاملې دي، چې یا د اشخاصو یا هم د نادولتي موسساتو او یا هم په مستقیم او نامستقیم ډول د بېلابېلو تنظیمونو له خوا جوړې شوي دي. د ازادو راډیوګانو ګڼ شمېر په پیل کې د انټرنیوز په مرستو پر فعالیت پیل کړی او بیا وروسته، د امتیاز خاوند او چلوونکو ته ورسپارل شوي دي. دا راډیوګانې په مرکز او ولایتونو کې په بېلابېلو نومونو فعالیت کوي، دلته یې نومونه یادوو:

الف- په پلازمېنې کابل کې خپلواکې راډیو ګانې

ګڼه	نوم	امتیازخاوند
۱	اریانا	احسان الله بیات
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	افغانې ښځې غږ	افغانې ښځې غږ موسسه
۴	اګاه	انجنیرعبدالرزاق راملي
۵	عالم	ایمل مرجان
۶	تپش	بهروز کلام
۷	کلید	د بشري انکشاف موسسه
۸	نوا	دلشاد سلما
۹	اموزګار	رحمت الله بېګانه
۱۰	اوا	سید عیسی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	ارمان	سید نجیب الله
۱۲	نرگس	شهلا شقایق
۱۳	خاور	عبدالباري سلام
۱۴	رادیونی	عبدالمجیب خلوتگر
۱۵	اواز سبای افغانستان	غلام نبي خاطر
۱۲	هامون	محمد اسلم عسکریار
۱۷	منار نور	محمدصابر
۱۸	قره باغ	معراج الدین
۱۹	وطندار بلخ	میرویس سوسیال
۲۰	سلام وطندار	نوید فریور

ددې ترڅنګ، «دریا»، «شهر»، «موج»، «فردا»، «الکسز»، «نور»، «افغان»، «صدای صلح»، «سراهنګ»، «۱FM»، «سروش»، «شورا»، «تجارت»، «اترا»، «بهار» او ځینو نورو راډیوګانو هم د فعالیت جواز ترلاسه کړی، ځینې یې فعالې شوي او ځینې نورې یې د فعالېدو په حال کې دي.

ب- په ولایتونو کې خپلواکې راډیوګانې

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت	ثبت نېټه
۲	بامیان	علي عرفاني	بامیان	۱۸/۵/۱۳۸۲
۳	امو	روزبه بهروز	بدخشان	۱۷/۴/۱۳۸۳
۴	پیام	عبدالله ضیایي	بدخشان	؟
۵	صدای کشم	نور اغا	بدخشان	؟
۲	تراجمیر	لطیفه	بغلان	۷/۳/۱۳۸۲
۷	پژواک	محفوظ الله سعیدي	بغلان	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸	ارزوها	شېرمحمد جهش	بغلان	؟
۹	اديب	حبيب الرحمن	بغلان	؟
۱۰	نوبهار بلخ	محمدفهيم صادق	بلخ	۳/۹/۱۳۸۲
۱۱	برنا	عنايت الله	بلخ	؟
۱۳	ستاره سحر	محمدکاوه راشد	بلخ	؟
۱۴	ارزو	کمال نبي زاده	بلخ	؟
۱۵	راديوصلح	ذکيه ذکي	پروان	۱۸/۹/۱۳۸۲
۱۶	پکتيکاغږ	بارت مشال	پکتيکا	؟
۱۷	مشعل	محمدبرات مشعل	پکتيکا	؟
۱۸	پکتيکاغږ	ايوا عمري	پکتيکا	؟
۱۹	ارمغان	فتانه فردوس	تخار	۱۰/۲/۱۳۸۲
۲۰	ای خانم	عطاالله عبيدي	تخار	؟
۲۱	همصدا	سمين	تخار	؟
۲۲	ائينه	سيدفهيم ظفر	جوزجان	۲۴/۴/۱۳۸۳
۲۳	د سولې پيغام	زاهدشاه انګار	خوست	۱۵/۹/۱۳۸۲
۲۴	ولس غږ	بسم الله حقمل	خوست	؟
۲۵	ياران	سيدمحمدحنيف هنګام	غزني	۱۲/۵/۱۳۸۳
۲۶	دهکده	فريداحمد	غزني	؟
۲۸	اميد جوان	عبدالصبور حميد	غزني	؟
۲۹	صدای عدالت	علي ظفر	غور	۲/۱۲/۱۳۸۲
۳۰	صدای نجراب	عبدالمطلب	کاپيسا	؟
۳۱	صدای زنان کندز	ملي مشارکت ټولنه	کندز	۱۷/۱۲/۱۳۸۲
۳۲	روشني	صديقه شېرزی	کندز	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	زهره	ناجیه خداییار	کندز	؟
۳۵	رابعه بلخي	ناجیه حنیفي	کندز	؟
۳۶	ارغوان	د حقوقي او مدني ټولنې لپاره د افغانانو موسسه	کندهار	۶/۹/۱۳۸۳
۳۸	ازاد افغان	عبدالقیوم کرزی	کندهار	؟
۳۹	تعلیم اسلامي	محمدعمر خطابي	کندهار	؟
۴۰	استقلال	نصرالله ستانکزی	لوګر	۴/۴/۱۳۸۲
۴۱	پیغام ملي	محمدعثمان طارق	لوګر	۶/۴/۱۳۸۲
۴۲	شرق	شفیق الله شایق	ننګرهار	۷/۳/۱۳۸۲
۴۳	مومند	مطیع الله مومند	ننګرهار	؟
۴۴	رڼا	بازمحمد صادق	ننګرهار	؟
۴۵	خپلواک	شفیق الله شایق	ننګرهار	؟
۴۶	زنان هرات	هولان خطیبي	هرات	۱/۲/۱۳۸۵
۴۷	ندای صبح	جمشید نیکجو عزیزي	هرات	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۴۸	هرات پوهنتون	هرات پوهنتون	هرات	۱۰/۲/۱۳۸۳
۴۹	ضیا	محمدعارف کریمي	هرات	؟
۵۰	طنین	محمدګل خیرخواه	هرات	؟
۵۱	فریاد	خلیل احمد	هرات	؟
۵۲	سمون	محمدسلیم زمریال	هلمند	؟

ټولې راډیوګانې چې د بېلابېلو مرستندویانو له خوا فعالې شوي دي. د پورتني لست په شان، نه د اطلاعاتو او کلتور وزارت او نه هم کومې بلې موسسې منظم لست خپور کړی، دا لست هم ما د څو بېلابېلو سرچینو په مټ ترتیب کړی. د انټرنیوز او ځینو نورو موسسو له خوا په افغانستان کې د ازادو او دولتي راډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګانو یو لست خپور شوی دی، چې دا دی دلته یې په ترتیب سره وړاندې کوو، چې پر ځینو پورتنیو راډیوګانو سربېره یو شمېر نورې هم په کې شاملې دي.

ګڼه	راډیو نوم	ولایت	د چلند څرنګوالی	فریکونسي
۱	بامیان	بامیان	اف ام	۸۸,۰
۲	آمو	بدخشان	اف ام	۹۱,۵
۳	تراجمیر	بغلان	اف ام	۹۱,۳
۴	بلخ	بلخ	اف ام	۸۷,۹
۵	نوبهار	بلخ	اف ام	۸۸,۵
۶	بلخ	بلخ	اف ام	۱۵۱۸,۰
۷	سیاګرد	پروان	اف ام	۹۰,۶
۸	پکتیا	پکتیا	میډیم	۶۲۱,۰
۹	څمکني غږ	پکتیا	اف ام	؟
۱۰	شرنه	پکتیکا	اف ام	۹۲,۹
۱۱	تخارستان	تخار	اف ام	۸۸,۷
۱۲	تخار	تخار	میډیم	؟
۱۳	سولې پیغام	خوست	اف ام	۹۳,۱
۱۴	خوست	خوست	میډیم	۱۰۳۰,۰
۱۵	دایکندي	دایکندي	اف ام	۹۱,۵
۱۶	صدای حقیقت	سمنګان	اف ام	؟
۱۷	سمنګان	سمنګان	اف ام	۹۱,۸
۱۸	غزنویان	غزني	اف ام	۸۹,۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹	جاغوري	غزني	اف ام	۸۷,۸
۲۰	ارتباط	غزني	اف ام	۸۸,۳
۲۱	غزني	غزني	میډیم	۱۰۱۷,۰
۲۲	لعل و سرجنگل	غور	اف ام	۸۸,۹
۲۳	صدای عدالت	غور	اف ام	۹۰,۳
۲۴	قیصار	فاریاب	اف ام	۹۲,۵
۲۵	قویاش	فاریاب	اف ام	؟
۲۶	فاریاب	فاریاب	میډیم	۵۹۴,۰
۲۷	فراه	فراه	میډیم	۱۰۴۴,۰
۲۸	وطندار	کابل	اف ام	۸۷,۵
۲۹	ظفر	کابل	اف ام	۹۳,۵
۳۰	کلید	کابل	اف ام	۸۸,۰
۳۱	قره باغ	کابل	اف ام	۹۱,۳
۳۲	ارمان	کابل	اف ام	۹۶,۱
۳۳	افغانستان	کابل	اف ام	۱۲۸۷,۰
۳۴	کابل پوهنتون	کابل	اف ام	؟
۳۵	افغانې ښځې غږ	کابل	اف ام	۹۱,۶
۳۶	نجراب	کاپیسا	اف ام	۹۰,۶
۳۷	ظهرا	کندز	اف ام	۹۰,۵
۳۸	جیون	کندز	اف ام	۸۱,۰
۳۹	ازاد افغان	کندهار	اف ام	۸۸,۱
۴۰	سوله	کندهار	اف ام	۸۸,۰
۴۱	سپین بولدک	کندهار	اف ام	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲	کندهار	کندهار	میډیم	۸۸۲,۰
۴۳	کونړ	کونړ	میډیم	۱۵۸۰,۰
۴۴	لغمان	لغمان	اف ام	؟
۴۵	استقلال	لوګر	اف ام	۸۹,۵
۴۶	ملي پیغام	لوګر	اف ام	۹۴,۰
۴۷	سپین غر	ننګرهار	اف ام	۸۹,۴
۴۸	شرق	ننګرهار	اف ام	۸۷,۲
۴۹	ننګرهار	ننګرهار	میډیم	۱۵۳۰,۰
۵۰	نیمروز	نیمروز	میډیم	۱۵۸۴,۰
۵۱	سهار	هرات	اف ام	۸۸,۷
۵۲	ندای صبح	هرات	اف ام	۹۰,۴
۵۳	صدای جوان	هرات	اف ام	؟
۵۴	غوریان	هرات	اف ام	؟
۵۵	هرات	هرات	میډیم	۱۵۵۰,۰
۵۶	سباوون	هلمند	اف ام	۸۸,۰
۵۷	هلمند	هلمند	میډیم	۱۲۸۰,۰
۵۸	یووالي غږ	وردګ	اف ام	۸۸,۰

پر پورتنیو راډیوګانو سربېره کېدی شي نورې خپلواکې راډیوګانې هم وي، خو موږ تراوسه د هغو په باب معلومات نه دي ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- لیدنۍ رسنۍ:

هغه رسنۍ چې لیدل کېږي، هغو ته لیدنۍ رسنۍ ویل کېږي، لکه ټلویزیوني خپرونې، سینمایي ننداري او ځینې نورې. ټلویزیونونه؛ لیدنۍ یا تصویري رسنۍ د اغېز له مخې پر پورتنیو (چاپي او اورېدنیو) دواړو رسنیو غښتلې دي او موثریت یې زیات دی، ځکه چې دا رسنیزه وسیله، هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي. ټلویزیوني رسنۍ د راډیويي خپرونو په شان یوه بې فشاره مطالعه ده، اغېز یې تر نورو رسنیو زیات دی، خو دا چې په افغانستان کې دا شبکې لا تراوسه پورې پوره پراخه شوې نه دي او د برېښنا د نشتوالي له امله ټول افغانان، ټلویزیوني رسنیو ته لاس رسی نه لري او هم ټلویزیون د راډیو په شان د انتقال اسانه وسیله نه ده، نو ځکه یې د راډیويي خپرونو په انډول، په افغاني ټولنه کې د پوښښ ساحه ډېره پراخه نه ده، خو په لویو ښارونو او هغو سیمو کې، چې د برېښنا امکانات شته او ټلویزیوني خپرونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته رسېدلي، د نورو خپرونو يا رسنيو په انډول د ټلويزيوني رسنيو موثريت او د مينوالو شمېر زيات دی.

دلته به افغاني ليدنۍ رسنۍ په لنډيز سره په لاندې کټګوريو کې درته معرفي کړو:

۱- دولتي ټلويزيونونه، ۲- خپلواک ټلويزيونونه، ۳- کېبلي شبکې.

۱- دولتي ټلويزيونونه:

دولتي ټلويزيونونه هم په مرکز کابل کې فعاليت کوي او هم په ولايتونو کې، په ولايتونو کې چې کوم ټلويزيوني سټېشنونه دي، هغه هم د مرکزي، سراسري او يا ملي ټلويزيون پروګرامونه خپروي او هم خپلې خپرونې لري.

الف- په مرکز کې دولتي ټلويزيونونه:

۱. ملي راډيو ټلويزيون: په کابل کې يو لوی دولتي ټلويزيون فعاليت کوي، چې د ملي ټلويزيون په نامه يادېږي. دا ټلويزيون نه يوازې (مرکز کابل) تر پوښښ لاندې راولي، بلکې خپرونې يې ټول افغانستان او د نړۍ يو زيات شمېر هېوادونو ته هم رسېږي. ملي ټلويزيون نه يوازې په مجموعي ډول د افغانستان د دولت پاليسي تعقيبوي، ددې ترڅنګ اوس د پخوا په انډول په کې تر يوه حده سمون راغلی دی؛ پخوانی فکري انحصار، چې د بېلابېلو حکومتونو پر مهال پر دې سراسري رسنۍ واکمن و، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه حده خپل ځای ازادۍ ته پرې ايښی دی او ورځ پر ورځ لا نور د ازادۍ پر لوري ګامونه اخلي.

۲- ښوونيز او روزنيز راډيو ټلويزيون: دا هم دولتي راډيو ټلويزيون دی، چې په کابل کې د پوهنې وزارت له خوا خپرونې کوي او خپرونې يې اکثره د زده کوونکو د روزنې، د ښوونکو د تجربو د زياتونې او د پوهنې پر بېلابېلو برخو راڅرخي.

ب- په ولايتونو کې:

په يو زيات شمېر ولايتونو کې ولايتي ټلويزيونونه چې د همدې سراسري يا مرکزي ټلويزيون تر چتر لاندې کار کوي، فعال دي. دلته يې يادونه کوو:

ګڼه	نوم	موقعيت
۱	کونړ	اسعداباد
۲	سمنګان	ايبک
۳	بغلان	بغلان
۴	تخار	تخار
۵	ننګرهار	جلال اباد
۶	جوزجان	جوزجان
۷	پروان	چاريکار
۸	نيمروز	زرنج
۹	غزني	غزني
۱۰	بدخشان	فيض اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	کندز	کندز
۱۲	کندهار	کندهار
۱۳	بلخ	مزارشریف
۱۴	لغمان	مهترلام
۱۵	فاریاب	میمنه
۱۶	هرات	هرات
۱۷	پکتیا	ګردېز

همدارنګه په ځینو نورو ولایتونو کې هم دولتي ټلویزیونونه فعال دي او یا د فعالېدو په حال کې دي.

۲- خپلواک ټلویزیونونه:

اوس په افغانستان کې یو زیات شمېر ټلویزیونه فعالیت کوي، چې نه یوازې د کابل ښاو خوا سیمې تر پوښښ لاندې راولي، بلکې ځینې یې د ټول هېواد په کچه هم نشرات کوي. ظاهراً خو ټولې دا ډول رسنۍ د ازاد امتیاز په نامه فعالیت کوي، خو د ځینو ټلویزیونونو د خپرونو لید لوری او ذهني تګلوری دا په ډاګه څرګندوي، چې دا رسنۍ نه یوازې نا پییلې نه دي، بلکې د مشخصو ډلو ټپلو ملاتړ کوي او ځینې یې د نورو هېوادونو ژبنۍ او کلتوري پراختیا لپاره کار کوي. دلته به دغو ټلویزیونونو ته لنډه اشاره وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف- په کابل کې خپلواک ټلویزیونونه

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت
۱	اریانا	احسان الله بیات	کابل
۲	افغان	احمد شاه افغانزی	کابل
۳	طلوع	احمدجاهد محسني	کابل
۴	نور	برهان الدین رباني	کابل
۵	سبا	تلشاد سبا ملالۍ	کابل
۶	فردا	حاجي محمدمحقق	کابل
۷	شمشاد	فضل کریم فضل	کابل
۸	تمدن	محمد اصف محسني	کابل
۹	لمر	محمد زید محسني	کابل
۱۰	نورین	محمدعارف نوري	کابل
۱۱	امروز	نجیب الله کابلی	کابل

پر پورتنیو ټلویزیونونو سربېره یو شمېر نورو ټلویزیونونو هم جواز ترلاسه کړی، خو پر فعالیت یې پیل نه دی کړی. دغه لاندې ټلویزیونونه په کې شامل دي:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند
۱	خلو	احمد غوث زلمی
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	سیمای خراسان	اسدالله رامین
۴	ملالۍ	جمیله مجاهد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	ستاره	حمید الله امیري
۶	۷	عبد الباري نجیب
۷	اریا	عبد الغفار داوي
۸	میوند	عزیزي هوتک ګروپ
۹	باختر	کابل بانک
۱۰	ژوندون	محمد اسمعیل یون
۱۱	شقایق	محمد عثمان نجیب
۱۲	۱	محمد فهیم فرید
۱۳	وطندار	میرویس سوسیال
۱۴	کابل	نصیر وزیرخان

ب- په ولایتونو کې خپلواک ټلویزیونونه:

د مرکز کابل ترڅنګ، په ولایتونو کې هم یو شمېر نوي ازاد ټلویزیونونه راټوکېدلي دي. ځینې دا ډول ټلویزیونونه، یوازې په خپل اړوند ولایت کې نشرات لري، خو د ځینو نورو بیا د پوښښ ساحه پراخه ده.

تراوسه پورې دغو ټلویزیونو جواز ترلاسه کړی، چې ځینې یې فعالیت لري او ځینې نور د فعالیت لپاره هڅه کوي:

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت
۱	فروغ	فضل الدین	بغلان
۲	ارزو	کمال الدین نبي زاده	بلخ
۳	لحظه	محمد ابراهیم غضنفر	بلخ
۴	پروان	حفیظ الله حبیب	پروان

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	ائینه	سید فهیم ظفر	جوزجان
۶	هېواد	قیوم کرزی	کندهار
۷	شرق	شفیق الله شایق	ننگرهار
۸	سیمای غوریان	جمشید نیکجو عزیزي	هرات
۹	هري	سیدنجیب الله	هرات
۱۰	ساقي	محمدطارق نبي	هرات
۱۱	ملت	ناصر نېکزاد	هرات

۳- کېبلي شبکې:

پر خپلواکو ټلويزيونونو سربېره د هېواد پر مرکز او ولايتونو کې يو زيات شمېر کېبلي شبکې هم فعاليت کوي، چې خلکو ته هم بېلابېل کورني او نړيوال ټلويزيوني چينلونه او هم کله کله خپل توليدات او اعلانونه هم وړاندې کوي. سره له دې چې کېبلي شبکې مستقل ټلويزيونونه نه دي، خو تاثيراتو ته يې ځکه په کمه سترګه نه شي کتل کېدی، چې په ډله ييز ډول ټلويزيوني خدمات وړاندې کوي او تر يوه واحد ټلويزيوني چينل يې اغېزې زياتې دي.

الف- په مرکز کې کېبلي ټلويزيوني شبکې:

ګڼه	نوم	امتياز خاوند	ادرس
۱	باختر	اجمل	قمبر څلورلارې، ۱۵ بلاک تر شا
۲	شفاف	احمد تميم	رحمان مېنه ، نجونو لېسې ته مخامخ
۳	کيهان	احمد تميم	سيدنورمحمد شاه مېنه، ۳ سړک

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴	آریانا	احمد حامد	نهمه ناحیه، دریم مکروریان، ازادۍ چاپخونې ته مخامخ
۵	زرنگار	احمدراشد	ده افغانان
۶	ورلډ	ایمل	لسمه ناحیه، خیرخانې مېنې دریمه برخه، مریم لېسه
۷	ساحل	توره باز	لومړی پوړ، جبار نعیم مارکېټ، اتم سړک، کلوله پشته
۸	سهراب	خلیل احمد	پروان کارته، درمسال ته مخامخ
۹	باختر	ربیع الله	پنځمه ناحیه، قمبر څلور لارې
۱۰	شاداب	سید عبدالله	سید نورمحمد شاه مېنه، اول سړک
۱۱	کابل پامیر	صلاح الدین	فتح الله کلا دریم سړک، اووم نمبر کور
۱۲	آریا نټ ورک	عبد البصیر(قیومي)	څلورمه ناحیه د انصاري پخوانی تمځی، کلوله پشته
۱۳	کابل کیهان	عبد الواحد	د کور جوړولو فابریکې بازار
۱۳	مشعر	عبدالله	ده دانا
۱۵	خلیل	عبدالناصر	غیبي کلا، چهلستون
۱۶	پرنده آبي	غلام سخي	دشت برچي د تېلو ټانک تمځی
۱۷	گل سرخ	فلکناز	جمال مېنه
۱۸	کیهان	محمد باقي	سیدنورمحمد شاه مېنه نوی سړک، عارف مارکېټ
۱۹	کهکشان	محمد بشیر	علاوالدین درې لارې
۲۰	خیبر	محمد زبیر	چهار قلعه وزیر آباد، ولي افغان مارکېټ
۲۱	آریا	محمد نعیم حکیمي	مروارید هوټل شاته، د کلوله پشتې پخوانی تمځی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	آمو کېبل	محمد همایون	نهمه ناحیه، دربیم مکروریان
۲۳	سي. ان.ان	محمد وصیل	مسکن څلورلارې، پي.سي.او ترڅنګ
۲۴	ګلکسي	محمد یوسف	شهید څلورلارې- فتح الله کلا
۲۵	افغان ستلایټ	محمدفاروق	نوی ښار، د پارک لویدیزه برخه
۲۶	کابل ستار	میر حمزه	نهمه، ناحیه، دربیم مکروریان، شینوزاده کلنیک
۲۷	شاهین	نجیب الله	آغا علي شمس کوڅه، ماموریت
۲۸	صفا	هدایت الله	نجیب زراب مارکیت، ۲۱۴ اتاق ۲ پوړ، قوای مرکز
۲۹	پامیر	وحید الله	خیرخانې مېنې لومړۍ برخه، نجارانو کلا
۳۰	ستي	ولي الله	تایمني پروژه، دربیم سړک

باور دی چې پر پورتنیو کېبلي شبکو سربېره یو شمېر نورې کېبلي شبکې هم په کابل کې فعالیت کوي او دا شبکې نورې هم د پراخېدو په حال کې دي، خو تر دې دمه موږ ته د همدغو شبکو په باب معلومات لاسته راغلل.

ب- په ولایتونو کې کېبلي تلویزیوني شبکې:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند	ولایت	ثبت نېټه
۱	برګ سبز	رحمت الله	بدخسان	۲/۷/۱۳۸۵
۲	جواد کېبل	احمد جواد	بدخشان	۲۰/۸/۱۳۸۵
۳	جل غر	احمد شاه	بدخشان	۷/۱۰/۱۳۸۵
۴	بغلان	عبدالرسول بغلانی	بغلان	۲۸/۳/۱۳۸۲
۸	افغان	محمد رفیع	پلخمري	۴/۱۲/۱۳۸۳
۹	چاه آب	حفیظ الله	تخار	۴/۱۲/۱۳۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰	قناعت	محمد سرور	جوزجان	۱۵/۵/۱۳۸۴
۱۱	آسمان کیبل	سید اسدالله	جوزجان	۹/۲/۱۳۸۴
۱۲	آقچه کیبل	سید یوسف	جوزجان	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳	خوست کیبل	محمد هاشم	خوست	۱۷/۲/۱۳۸۴
۱۴	سرپل کیبل	الحاج محمد الله	سرپل	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۵	خرم کیبل	سید ندیم	سمنگان	۵/۱۰/۱۳۸۵
۱۶	سمنگان	کریم الله	سمنگان	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۷	جهان نما	محمد ناصر	شبرغان	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۸	غزنوي	صدیق الله	غزني	۱۱/۹/۱۳۸۳
۱۹	تونوغ	محمد افضل	فاریاب	۱۸/۵/۱۳۸۲
۲۰	ستاره الکر	روزي قل	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۱	پامیر فاریاب	سید محمد نسیم	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۲	روشن	سید شکرالله	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۳	اندخوی کیبل	روزی قل	فاریاب	۵/۲/۱۳۸۴
۲۴	فاریاب جهان نما	اورنگ زیب	فاریاب	۴/۲/۱۳۸۲
۲۵	کندز جهان نما	فرید حسن	کندز	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۶	جزیره	سید محبوب الله	کندز	۹/۲/۱۳۸۵
۲۷	قطغن	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۸	اتفاق	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۹	شرق کیبل	عبدالله	کنـدز	۲۸/۱۱/۱۳۸۵
۳۰	ډیجیټل لغمان	احسان الله	لغمان	۵/۴/۱۳۸۲
۳۱	ملت	سید شکیب	لغمان	۱۴/۷/۱۳۸۲
۳۲	پامیر کیبل	احمد ولي بدوي	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۳	رومان کیبل	محمد رفیع	بلخ	۲۶/۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	پامیر	احمدولي بدوي	بلخ	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۵	مصور کېبل	محمد ناصر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۶	البرز	قربان	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۷	گلسرخ	عبدالمتین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۸	صلح سیتي کېبل	عبدالغفور	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۹	آریانا بلخ	جواد	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۰	سمیع کېبل	محمد نسیم	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۱	سه ستاره	عبدالبصیر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۲	زحل	غلام حسین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۳	ستار کېبل	احمد فاروق ورکزی	مزار شریف	۸/۷/۱۳۸۳
۴۴	سوشل	عبدالطیف	مزار شریف	۲۳/۱۰/۱۳۸۳
۴۵	روین کېبل	فریدالله	مزارشریف	۱۲/۴/۱۳۸۴
۴۶	راشد کېبل	محمد اکرم	مزارشریف	۱۱/۴/۱۳۸۴
۴۷	نوبهار کېبل	عبدالبصیر	مزارشریف	۳۱/۵/۱۳۸۴
۴۸	خلم جهان نما	فتح محمد	مزارشریف	۹/۲/۱۳۸۴
۴۹	افغان کېبل	زلمی	ننکرهار	۲۱/۴/۱۳۸۴
۵۰	اسیا	وحیدالله	ننگرهار	۲۴/۴/۱۳۸۳
۵۱	شایق	شفیق الله شایق	ننگرهار	۵/۹/۱۳۸۳
۵۲	افشار	غلام حیدر	ننگرهار	۲۷/۲/۱۳۸۵
۵۳	تورغـــر	ایمـــل	ننگرهار	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۵۴	نیمروز کېبل	همایون	نیمروز	۲۸/۲/۱۳۸۵
۵۵	هرات کېبل ستي	محمد صدیق	هرات	۲۱/۷/۱۳۸۳
۵۶	هرات کېبل	عبدالرزاق	هرات	۲۰/۷/۱۳۸۳
۵۷	پیمان ستي	عبدالجمیل	هرات	۲۷/۷/۱۳۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۸	صمیم کېبل	عبدالرحیم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳
۵۹	وارث کېبل	فضل الدین	هرات	۲۴/۲/۱۳۸۳
۶۰	برادران یوسفزايي	عبدالرسول	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۱	خوشحال	چارگل	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۲	صالح تره کی	صالح محمد	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۳	عزیزي	عزیز احمد	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۴	جا م	خواجه عبدالقهار	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۵	ظاهر کېبل	عبدالناصر	هرات	۲۸/۱۰/۱۳۸۳
۶۶	آرین هوټل	حمیدالله	هرات	۲۷/۱۰/۱۳۸۳
۶۷	انوري	مسعود	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۸	بهروز	شمس الدین	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۹	امید	احمد شاه	هرات	۲۱/۱۱/۱۳۸۳
۷۰	نجیب الله دیانت	نجیب الله دیانت	هرات	۱۳/۱۲/۱۳۸۳
۷۱	سپین غر	ایمل	هرات	۲۹/۱۲/۱۳۸۳
۷۲	تورغونډۍ	ادریس حازم	هرات	۱۷/۱/۱۳۸۴
۷۳	روشن	بصیر احمد	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۴	هرات باستان	احمد فرید	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۵	افغان کېبل	پامیر	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۶	زبیر کېبل	اختر محمد	هرات	۱۳/۲/۱۳۸۴
۷۷	صمیم	عبدالرحیم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳

سربېره پر پورتنیو کېبلي شبکو، نورې داسې کېبلي شبکې هم شته، چې یا یې په خپلو ولایتونو کې له اطلاعاتو او کلتور ریاستونو د کار اجازه اخیستې، یا یې له مرکز څخه اجازه، خو تراوسه لا اطلاعاتو او کلتور وزارت د هغو کوم منظم لست نه دی وړاندې کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- کتنۍ رسنۍ:

هغه ډول رسنۍ دي، چې هم کتل کېږي، هم ليدل کېږي، هم اورېدل کېږي او هم لوستل کېږي، دې ډول رسنيو ته برېښناييزې

رسنۍ هم وايي، چې د انټرنټ په مټ خپرېږي، په دې ډول رسنيو کې ځانګړې پاڼې (وېبسايټونه)، شخصي وېبلاګونه او نور راځي. موږ دې ته ځکه کتنۍ رسنۍ وايو، چې کتل کېږي. د (کتل او ليدل) فعلونو يا مصدرونو ترمنځ، سره له دې چې ماناوې يې سره نږدې او مترادفې دي، خو حقيقي مترادفې نه دي. حقيقي مترادفې د بته ويل کېږي، چې يوه کلمه د مانا له پلوه سل په سلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د بلې کلمې ځای ونیسي، نو څرنګه چې ټلویزیوني(لیدنۍ) او برېښنايیزې یا انټرنټي (کتنۍ) رسنۍ سل په سلو کې تر یوې کته ګورۍ لاندې نه راځي، نو ځکه مو ورته (کتنۍ رسنۍ) اصطلاح وکاروله. د کتنیو رسنیو ځانګړتیا داده، چې برید او سرحد نه لري او د سانسور خپسه یې هم په اسانۍ سره نه شي زندۍ کولای، نو ځکه خو هر څوک په ازاد مټ خپلې لیکنې ورلېږلای او که د سایټ د چلوونکو خوښه وي، هغه خپرولای شي. په پښتو او دري ژبو تراوسه په سلګونو وېبسایټونه او په زرګونو شخصي وېبلاګونه جوړ شوي او نور هم په ډېرې چټکۍ سره د جوړېدو په حال کې دي، موږ به دلته یوازې تر دې دمه مشهورې پښتو او دري وېبپاڼې تاسو ته په لنډيز سره در وپېژنو:

الف- دولتي کتنۍ رسنۍ:

۱- اریانا افغان هوايي شرکت: دمسافرو رونکو او بار وړونکو الوتکو په اړه معلومات په کې ترلاسه کولای او هم افغانستان ته د سفر ټکټونه په کې رانیولای شئ.

۲- اریانا ټکټ پلورنځی: د هالنډ او اروپايي مېشتو افغانانو لپاره د ټکټ پلورنځي پاڼه ده، چې انلاین ټکټونه په کې رانیولای شئ.

۳- افغان سفارت په استرلیا کې: په استرلیا کې د افغانستان سفارت وېبپاڼه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د المپیک ملي کمېټه: دا وېبپاڼه د افغانستان د بدني روزنې (سپورټ)، د ملي لوبغاړو او ملي ټیمونو په اړه معلومات خپروي.

۵- د بهرنیو چارو وزارت: د افغانستان د بهرنیو چارو وزارت رسمي پاڼه ده، چې د همدې وزارت او سفارتونو معلومات په کې ځای شوي دي.

۶- د بیـــاودانولو وزارت: دهمـــدې وزارت د اطلاعـــاتي مرکـــز وېبپاڼه ده، چې په هېواد کې د بیا ودانولو اړوندو پروژو په اړه معلومات خپروي.

۷- د ســـوداګرۍ وزارت: دا د افغانســـتان د ســـوداګرۍ وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت اړوند مواد په کې خپرېږي.

۸- د کرنــې وزارت: دا د کرنې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات په دري او انګلیسي ژبو خپروي.

۹- د کلیـواو پراختیا وزارت: د کلیو او پراختیا وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همـدې وزارت د فعـالیتونو پـه اړه معلومـات خپروي.

۱۰- د مالیې وزارت: د مالیې وزارت رسمي پاڼه ده، چې په درېو ژبو (پښتو، دري او انګرېزي) معلومات خپروي، د (ثروت) مجله هم دلته لیدلای شئ.

۱۱- د مخابراتو وزارت: دا د مخابراتو وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت پـه اړه معلومـات او هـم د همـدې وزارت ځینـې خبرتیاوې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- داطلاعاتو کلتور وزارت: دهمدې وزارت وېبپاڼه ده، په درېو ژبو (پښتو ، دري او انګليسي) د نوموړي وزارت په اړه معلومات خپروي.

۱۳- دعدليې وزارت:د افغانستان د عدليې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې په درېو ژبو (پښتو، دري، انګرېزي) د همدې وزارت د فعاليتونو په اړه معلومات خپروي.

۱۴- دکانو او صنايعو وزارت: دافغانستان د کانو او صنايعووزارت انټرنټ پاڼه ده، چې د همدي وزارت د کارونو په اړه معلومات خپروي.

۱۵- دلوړو زده کړووزارت: د افغانستان د لوړو زده کړو د وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات خپروي.

۱۶- دمخدره موادو دکنټرول وزارت: په افغانستان کې د نشه يي توکو او مخدره موادو د کنټرول وزارت معلوماتي وېبپاڼه ده.

۱۷- دولسمشر رسمي پاڼه: د افغانستان دجمهور ريس رسمي پاڼه ده، چې د ولسمشر د دفتر او مشرتابه دکتنو په اړه معلومات په کې خپرېږي.

۱۸- کندهار راډيو ټلويزيون - دنوموړي ټلويزيون خپرونې، کندهار راډيو ،طلوع افغان ورځپاڼه او نور په زړه پورې مواد په کې موندلای شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- خپلواکې کتنې رسنۍ:

۱- اریا نټ- د جمشید شفق په مسولیت پر ۱۳۸۳ل کال تاسیس شوی، په دري ژبه پر خبرونو سربېره د بېلابېلو سیاسي، ټولنیزو او کلتوري مسایلو په باب لیکنې خپروي.

۲- اراکوزیا - دارکوزیا افغان اعلاناتو تجارتي پاڼه ده، چې د همدې شرکت په اړه او هم دارکوزیا مشورتي ګروپ معلومات خپروي.

۳- اریایي: د عزیز جرئت په مسولیت په دري ژبه خپرېږي، چې مختلف سیاسي، ټولنیز او نور مطالب لري.

۴- الامارت: په افغانستان کې د طالبانو تحریک د فرهنګي چارو د کمیسیون پاڼه ده، چې سیاسي او جګړیزې پېښې، لیکنې او شننې په کې خپرېږي.

۵- ازادي: د نجیب روشن په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.

۶- ازمون ملي: د ویس ناصر په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.

۷- استادګل پاچا الفت - د ستر لیکوال اروانباد استاد ګل پاچا الفت پاڼه ده، چې د استاد د ژوند لیک ترڅنګ د هغه یو شمېر ادبي لیکنې خپروي.

۸- اسد ۲۸ - دا یوه خپلواکه ادبي، کلتوري او تاریخي پاڼه ده، چې د افغانستان او سیمې په اړه خبرونه، مقالې او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- اسمايي: د ديپلوم انجنير حميدالله عبيدي په مسوليت خپرېږي، چې خبري، معلوماتي، کلتوري او سياسي مطالب خپروي. اکثره ليکنې يې په دري ژبه دي.

۱۰- افغان ادبي بهير: د افغان ادبي بهيرځانګړې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي ادبي بهير د غونډواو فعاليتونو په اړه معلومات او همدارنګه ادبي او فرهنګي ليکنې خپروي.

۱۱- افغان بېسيم: دهمدې مخابراتي شرکت پاڼه ده، چې د شرکت معلومات او هم د همدې شرکت مخابراتي سامان الات په کې تر لاسه کولای شئ.

۱۲- افغان جرمن انلاين: له جرمني هېواد څخه په پښتو، دري او جرمني ژبو خپرېدونکې وېبپاڼه ده.

۱۳- افغان رساله - په کاناډا کې د خپرېدونکي اخبار افغان رسالې پاڼه ده، چې د نوموړي اخبار مطالب او نور مواد په کې لوستلای شئ.

۱۴- افغان فرهنګي يون: کابل مېشتو او پېښور مېشتو افغان ليکوالو له خوا خپرېدونکې په زړه پورې ادبي، کلتوري وېبپاڼه ده.

۱۵- افغان کلتور: په جرمني کې د افغانستان د کلتوري ودې ټولنې وېبپاڼه ده، چې د همدې ټولنې د فعاليتونو او نورو کلتوري مسايلو په اړه معلومات خپروي.

۱۶- افغان لينګويجز: د جان محمد په مسوليت په پښتو، دري او انګرېزي ژبو خپرونې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷- افغان ملت: د افغان ټولنپال ولسواک ګوند ځانګړې خپرنیزه وېبپاڼه ده، چې د دغه ګوند د تاریخچې ، کار او مبارزو په باب معلومات لري.

۱۸- افغان نت: یوه کلتوري او تاریخي وېبپاڼه ده، چې پر نورو په زړه پورو معلوماتو سربېره د پښتنود تاریخي او فرهنګي نومیالیو څېړو د پېژندنې برخه یې هم شتمنه ده .

۱۹- افغانستان: د ارواښاد کاندید اکاډمیسین استاد محمد انور نومیالي فرهنګـــي ژوند ، لیکنو او اثارو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.

۲۰- امین زی: د همت الله امین زي وېبپاڼه ده، چې بېلابېل مسایل خپروي.

۲۱- برېښنا: د برېښنایي کتابتون او په نوې او اسانه بڼه د پښتو کتابونو جوړولو او لوستلو لپاره لارښوونې، مینوالو ته وړاندې کوي.

۲۲- بېنوا: په پښتو ژبه یوه غني او په زړه پورې وېبپاڼه ده، دورځنیو خبرونواو کلتوري موضوعاتو په خپرولو، د لوستونکو تنده ماتوي.

۲۳- پسرلی: استاد محمدصدیق پسرلي ته ځانګړې شوې وېبپــــاڼه ده، چــې د نوموړي د ژوند ، لیکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ - پندار: مسول مدیر یې عظیم بابک دی، په دري ژبه بېلابېل مطالب خپروي.
۲۵ - پوهاند دوست - د اروابناد پوهاند دوست شینواري په نامه یوه تخنیکي معلوماتي پاڼه ده، چې د کمپیوټر په اړه معلومات خپروي.
۲۶ - پیام مجاهد: د پیام مجاهد اخبار وېبپاڼه ده، چې د نوموړي اخبار لیکنې او نور مختلف سیاسي مطالب په کې راځي.
۲۷ - پیام وطن: د ایمل پېروز په مسولیت خپرېږي، په دري ژبه ټولنیز، سیاسي او نور مطالب خپروي.
۲۸ - پښتانه - دا پاڼه تر اوسه پورې پر پښتنو له راغلو سترو غمیزو څخه د خلکو د خبرولو په موخه د هرې موضوع لپاره، تر یوه وخته ځانګړې کېږي.
۲۹ - پښـــتو اســـلام – دا د (نفیس علمي ټولنې) اسلامي پاڼه ده، چې په خپل وارسره په پښتو ژبه د اسلام د مبارک دین په اړه معلومات خپروي.
۳۰ - پښـــتو ســافټ: پښـتو سافټ نومي د ښاغلي کمپیوټر پوه اسرار احمد کریمزي له خوا خپرېدونکې ښکلې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي له خوا جوړ شوي پښتو پوستکالي هم ترې دګټې لپاره راکښته کولای شو .
۳۱ - پښتو: دا یوه اسلامي او نیمه تجارتي پاڼه ده، چې د اسلام تبلیغي کسټونه په کې اورېدلای شئ او هم یې رانیولای شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۲- پښتونخوا: د پښتنو ټولنیز ولسیز گوند په زړه پورې وېبپاڼه ده، چې مینه وال په کې سیاسي، ټولنیزې او کلتوري لیکنې موندلای شي.
۳۳- پښتونکی نېټ -دا یوه خپلواکه ادبي پاڼه ده،چې په انګلیسي ژبه د پښتو او پښتنو په اړه معلومات، تر بهرمېشت ځوان کهول پورې رسوي.
۳۴- تاند- دا یوه کلتوري پاڼه ده،چې د ورځنیو خبرونو تر څنګ بېلابېلې ادبي او هنري لیکنې او نور مواد خپروي.
۳۵- ترقي: د دکتور محمد سالم سپارتک په مسولیت خپرېږي او په دري ژبه بېلابېل مطالب خپروي.
۳۶- تل افغان - له مسکوه خپرېدونکې خپلواکه ، نا پیېلې ، فرهنگي، ټولنیزه وېبپاڼه ده، چې کلتوري توکي او خبرونه خپروي.
۳۷- جوانان بیدار: د طارق پیکار په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.
۳۸-جاوېدان- په دري ژبه پر خبرونو سربېره سیاسي، کلتوري، ټولنیز او تاریخي مطالب هم خپروي.
۳۹- خیبر: دا هم یوه ناپیېلې هنري او کلتوري وېبپاڼه ده، چې په پښتو او انګرېزي ژبو خپرونې لري.
۴۰-خاوران- د ضیا رهین په مسولیت په دري ژبه، سیاسي، کلتوري او ټولنیز مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱- د افغانانو ټاټوبی: یوه خپلواکه ادبي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او افغانانو په باب معلومات خپروي.
۴۲- د افغانستان کتابتون: په دې وېبپاڼه کې د افغانستان هغه کتابونه ځای پر ځای شوي، چې د امیر عبدالرحمن خان په دارالاسلطنت مطبعه کې چاپ شوي دي.
۴۳- داستانونه: د انټرنټ پرمخ له کابله خپرېدونکې داستانونو مجلې وېبپاڼه ده، چې له ګڼو ژبو پښتو ته داستاني اثار را ژباړي او هم د کیسې اړوند مواد مینه والو ته وړاندې کوي.
۴۴- دعوت: له ناروې څخه د (دعوت) نومې میاشتنۍ جریدې وېبپاڼه ده، چې د انټرنېټ پر مخ هم په زړه پورې سیاسي، ټولنیزې او کلتوري لیکنې خپروي.
۴۵- دیدګاه: د فیاض نجیمي په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات لري.
۴۶- راه روشنایي: د فرید فرخزاد په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.
۴۷- رشاد: اروابناد اکاډمیسین استاد عبدالشکور رشاد ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي اروابناد استاد اثار او د هغه په اړه لیکنې خپروي.
۴۸- روزنه: د نورمحمد عطازی په مسولیت خپرېږي، په دري ژبه ټولنیز او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۹- روښن شرکت: دا په افغانستان کې د ټلیفون د دویم نړیوال شرکت پاڼه ده، چې د شرکت ګرځنده ټلیفونو او سیم کارتونو په اړه معلومات خپروي.

۵۰- روښنایي: یو مدیره هئیت لري او ډول ډول ټولنیز، سیاسي او ادبي مسایل خپروي.

۵۱- روښنک: د انجنیر سید مهران په مسولیت په دري ژبه نشرات کوي.

۵۲- روغتیا- دافغان ډاکترانو له خوا جوړه شوې وېبپاڼه ده، چې د روغتیا په هکله تازه معلومات ، لیکنې او څېړنې په پښتو ژبه خپروي .

۵۳- روهي: اروانښاد کاندید اکاډمیسین استاد محمد صدیق روهي ته منسوبه پښتو وېبپاڼه ده، چې ادبي کلتوري، سیاسي او ټولنیزې لیکنې خپروي .

۵۴- رښتیني افغانان: یوه کلتوري وېبپاڼه ده، په پښتو او دري ژبو خپرېږي، د خبرو اترو د تالار او د افغانستان د نومیالیو څېرو د پېژندنې برخه یې خورا په زړه پورې ده .

۵۵- زمونږ افغانستان: د ښاغلي اکمل ساپي له خوا یوه شخصي وېبپاڼه ده، چې ډېر په زړه پورې معلومات لري .

۵۶- زنده ګي: د فرید سیاوش په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۷- زیار ټکی نټ: د هېواد نامتو لیکوال او ژبپوهاند، د کابل پوهنتون پخواني استاد ښاغلي پوهاند دوکتور مجاور احمد زیار وېبسایټ دی، چې د نوموړي استاد لیکنې، څېړنې او شعرونه په کې خپرېږي.

۵۸- ژواک: د کبیر شاغاسي په مسولیت خپرېږي او بېلابېل مطالب خپروي.

۵۹- سباوون انلاین: یوه خپلواکه کلتوري او ټولنیزه وېبپاڼه ده، چې په پښتو او انګریزي ژبو خپرونې لري.

۶۰- سپرغۍ: د سیاسي، ادبي، علمي او هنري افکارو او نظریو د خپرولو خپلواکه او ناپییلې وېبپاڼه ده.

۶۱- سپېده دم: د واحد فیضي وېبپاڼه ده، چې په دري ژبه نشرات کوي.

۶۲- ستوري: د پښتنو د ټولنیز ولسولیز گوند د پخواني مشر، ارواښاد ډاکټر کبیر د اند و ژوند په اړه بشپړ او په زړه پورې وېبسایټ دی، چې د نوموړي د سیاسي ژوند، لیکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

۶۳- سلام فرهنګي ټولنه: د هالنډ مېشتې سلام فرهنګي ټولنې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د تاریخ، کلتور او لرغونپوهنې په باب څېړنیزې لیکنې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۴ - سمسور: یوه هنري پښتو وېبپاڼه ده، چې د پښتو موسیقۍ او افغاني هنر د وړاندې کولو تر څنګ، ځینې ادبي مواد هم خپروي .

۶۵ - سورغر اوونیزه - دارکوزیا افغان مشورتي ګروپ له خوا خپرېدونکې اوونیزه ده، چې په کندهار کې په لوړ کیفیت او تیراژ خپرېږي .

۶۶ -سیمه ییز مطالعات: د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز وېبپاڼه ده، چې د دغه مرکز د فعالیتونو او د سیمې د حالاتو په باب معلومات په کې خپرېږي .

۶۷ -شاخه: د فضل الرحیم رحیم په مسولیت، په دري ژبه بېلابېل مطالب په کې خپرېږي.

۶۸ - شبکه غروة الوثقی: د افغانستان لپاره د قرآنکریم تر ټولو لومړۍ او ستره انترنتي شبکه ده، چې د قرآنکریم په اړه هر راز معلومات او نورې اسلامي لیکنې خپروي .

۶۹ -طنزونه: طنزونو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د غښتلي طنز لیکونکي ښاغلي محمود نظري له خوا خپرېږي.

۷۰ - علامه حبیبي - دا د اروا ښاد لوی استاد پوهاند علامه عبدالحی حبیبي وېبپاڼه ده، چې د علامه استاد اثار په کې خپرېږي.

۷۱ -فریاد ازادي: د جلیل پرشور په مسولیت خپرېږي او بېلابېل سیاسي او ټولنیز مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۲-کابل ناته: د ایشرداس وېبپاڼه ده، چې ډول ډول مطالب خپروي.
۷۳- گفتمان: د انجنیر عبدالله الم په مسولیت په دري ژبه سیاسي، ټولنیز او نور مسایل خپروي.
۷۴- لر او بر: له هالنډ څخه خپرېدونکې په زړه پورې وېبپاڼه ده، چې د لر او بر افغانستان د ورځنیو پېښو په هکله ، خبرونه،انځورونه او ویډیویي کلپونه خپروي .
۷۵- لوی افغانستان- یوه ازاده او خپلواکه وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او په سر کې دلوی افغانستان بېلابېل مسایل په پښتو ژبه وړاندې کوي.
۷۶-لیکوال - دلیکوالو لپاره دخالدهادي په زیارجوړه شوې ځانګړې پاڼه ده، چې دافغان لیکوالو په اړه مواد او معلومات خپروي.
۷۷-لیکوال: د افغان لیکوالواود هغوی د اثارو په اړه د معلوماتو خپراوي ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.
۷۸-لېوال نټ: د لېوال شرکت وېبپاڼه ده، چې نوموړی شرکت په ارزانه بیه پښتوپوستکالي، د انټرنټ اسانتیاوې او کمپیوټر اړوند سامانونه مینه والوته وړاندې کوي.
۷۹- مسافر: یوه خپلواکه ادبي او هنري وېبپاڼه ده، چې پښتو موسیقۍ ته هم په کې ډېرځای ورکړشوی دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰ - مستانه: په انټرنېټ کې د افغاني موسيقۍ او هنر تړوله شتمنه پاڼه ده، چې په وړيا توګه خپلو مينه والو ته موسيقي وړاندې کوي.

۸۱ - مشرق سافټ: دا يوه تخنيکي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې په پښتو ژبه د کمپيوټر او انټرنېټ په اړه معلوماتي مواد خپروي.

۸۲ - ملالۍ جويا: د ملالۍ جويا د ملاتړ کمېټې په مسوليت، سياسي او ټولنيز مسايل خپروي. اکثره ليکنې يې په دري ژبه دي.

۸۳ - مهر: د انجنير عبدالقيوم ميرزاده په مسوليت، په دري ژبه خپرونې کوي.

۸۴ - نهضت اينده افغانستان: د پوهندوى دوکتور بسم الله شيوا امل په مسوليت، په دري ژبه بېلابېل مسايل خپروي.

۸۵ - نورالانوار: د دوکتور عبدالستار سيرت ځانګړې وېبپاڼه ده.

۸۶ - نويد فردا: د فاروق فردا په مسوليت خپرېږي، په دري او پښتو ژبو نشرات کوي او ډول ډول خبري، سياسي، ټولنيز او کلتوري مطالب خپروي.

۸۷ - هېواد افغانستان - دا يو خپلواکه وېبپاڼه ده، د پښتو موسيقۍ او هنر تر څنګ نور کلتوري مواد هم خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۸ - هېواد: د ښاغلي هېواد شېرزاد له خوا يوه شخصي ادبي، کلتوري وېبپاڼه ده، چې د پښتو ادب او کلتور په اړه ليکنې په کې خپرېږي.

۸۹ -وربل- دافغان ولسپال ځوانانو له خوا د ښځو لپاره ځانګړې شوې پاڼه ده، چې په پښتو او انګليسي ژبو خپرونې کوي.

۹۰- وطندار: د انجنير نجيب په مسوليت خپرېږي او په دري ژبه نشرات کوي.

۹۱ -وړانګه: دا يوه ادبي او کلتوري وېبپاڼه ده، چې تاريخي او کلتوري مسايل په کې خپرېږي .

۹۲ - ټول افغان: يوه په زړه پورې کلتوري وېبپاڼه ده، چې د بحث فورم، الکترونيکي لوبو او تخنيکي ستونزو د حل لپاره، موادو ته هم په کې ځای ورکړل شوی دی.

۹۳ - ټيک افغان: د کمپيوټر د زده کړې يوه بډايه وېبپاڼه ده چې دافغانستان له هرات ښار څخه خپرېږي.

۹۴ - ګوربت: دګوربت فرهنګي ټولنې وېبپاڼه ده، چې د ورځنيو خبرو تر څنګ نورادبي، کلتوري مواد هم په کې خپرېږي .

۹۵ - ۲۴ ساعت: د مهدي بشير په مسوليت په دري ژبه نشرات کوي، خبري او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو خپلواکو وېبپاڼو سربېره نورې ازادې وېبپاڼې هم شته، چې تر دې دمه یې په باب معلومات زما لاس ته رانغلل. دغه راز کتنی رسنی په تېره بیا وېبپاڼې په ډېرې چټکۍ سره د زیاتېدو په حال کې دي، چې د ټولو راټولول یې او سمهال ماته ممکن نه و.

خبري اژانسونه او خبرپاڼې

پر پورتنیو وېبپاڼو سربېره د دولتي اژانس ترڅنګ یو شمېر نور ازاد اژانسونه هم فعالیت لري، دا اژانسونه نه یوازې نورو رسنیو ته خبرونه او نور خپرنیز مواد ورکوي، بلکې خپله هم ځانګړې وېبپاڼې لري، چې اکثره یې په خپلو نومونو دي، چې دلته ورته اشاره کېږي:

۱- **افغان اسلامي اژانس** - دا اژانس، چې پر ۱۹۸۲ م کال د یعقوب شرافت له خوا رامنځته شوی، په افغاني رسنیو کې د پام وړ رول لري.

۲- **باختر اژانس** - دافغانستان د اطلاعاتو اوکلتور وزارت اړوند خبري اژانس دی،چې د افغانستان، سیمې او نړۍ په اړه خبرونه او نور معلومات خپروي.

۳- **پژواک خبري اژانس** - خپلواک خبري اژانس دی، چې په پښتو ،انګلیسي اودري ژبو، دافغانستان د ورځنیو خبرونو ترڅنګ دکلتوري خبرونو برخه هم لري.

۴- **ققنوس خبري اژانس**- دا هم یو نوی خبري اژانس دی، چې د خبري اژانس تر څنګ نور کلتوري فعالیتونه هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ - کوکچه خبري اژانس- نوی جوړ شوی خبري اژانس دی، چې د هېواد د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۶ - هندوکش خبري اژانس- له څو کلونو راهیسې فعالیت لري، د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۷ - وخت خبري اژانس - په هېواد کې یو نوی جوړ شوی ازاد خبري اژانس دی، چې له ټول افغانستان څخه په درېو ژبو(پښتو ،دري، انګرېزي) خبرونه خپروي.
۸ - روز خبري اژانس- په هېواد کې یو نوی خبري اژانس دی، چې د صفيې میلاد له خوا جوړ شوی او پر خبرونو سربېره د نورو مسایلو په باره کې هم مطالب خپروي.
د یادونې وړ ده، چې د ټولو اژانسونو وېبپاڼې هم په همدې نومونو نومول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

له پانګیز یا تمویلیز پلوه د رسنیو وېش

کله چې د افغانستان اوسنیو رسنیو ته ګورو، نو طبعاً د هغو د تمویل د سرچینو په باب هم د سړي په ذهن کې پوښتنې راټوکېږي، له لیدنیو او اورېدنیو رسنیو پرته، چې هغه هم په پیل کې یو ډول مخنۍ پانګې ته اړتیا لري او یو شخص په اسانۍ سره نه شي کولای، دومره درروند مالي بار اوچت کړي، نورې رسنۍ په تېره بیا چاپي رسنۍ له چاپه بیا تر نشره پورې اکثره د زیان په زغم چلېږي. لیدنۍ او اورېدنۍ رسنۍ د وروستیو څو کلونو په بهیر کې د خپل دوراني حرکت له لارې خپل ژوند تضمینوي، یانې دا چې د ګڼو اعلانونو د خپراوي او نورو ګټندویو پروګرامونو د جوړولو له لارې تر یوه زیاته بریده خپل لګښت پوره کوي، خو چاپي رسنۍ بیا په ټولنه کې د لوستي قشر د کمي له امله په دې دریځ کې نه دي، نو ځکه د رسنیو پر مالي لګښت د خلکو شک پیدا کېږي. د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون ددې اجازه نه ورکوي، چې کوم ګوند، شخص یا ډله دې د خپلو سیاسي او رسنیزو فعالیتونو لپاره له بهرنیو سرچینو څخه نامشروع مالي پانګه ترلاسه کړي، خو څرنګه چې تراوسه پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ په ټولنه کې قانون په بشپړ ډول واکمن نه دی، نو د قانون له دې نیمګړې حاکمیت او خلا څخه یو شمېر کورني اشخاص او د رسنیو چلوونکي هڅه کوي، د ځان لپاره ګټه پورته کړي او یو شمېر لرې او نږدې هېوادونو او نړیوالو سیاسي او ناسیاسي، خیریه او نا خیریه موسسو څخه مغرضې او نا مغرضې مرستې ترلاسه کړي. دلته به له پانګیز پلوه د رسنیو پر څرنګوالي لنډې خبرې وکړو:

۱- دولتي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د دولت له خوا تمویلېږي او د دولت افکار ځلوي. دا رسنۍ په عمومي ډول د خپل لګښت ډېره کمه برخه هم نه شي پوره کولای او دولت د پخواني دود له مخې مجبور دی، په دې برخه کې زیان وزغمي. کله چې په هېواد کې ازادې رسنۍ رامنځته شوې، د دولتي رسنیو انحصار هم ختم شو، نو د لیدونکو، اورېدونکو او لوستونکو شمېر يې هم څه ناڅه کم شو. د باور له پلوه هم دولتي رسنۍ د پخواني تاریخ او دود له کبله په ښه دریځ کې نه دي، که څه هم د وروستیو څو کلونو په بهیر کې دولتي رسنیو ته هم د ځینو بهرنیو هېوادونو له خوا په رسمي ډول ډېرې مرستې شوي او لا هم دا لړۍ روانه ده، خو په مجموعي ډول دولتي رسنۍ اساساً د دولت له خوا تمویلېږي. د جاپان، جرمني، هندوستان، د امریکا متحده ایالاتو او ځینو نورو هېوادونو، د افغانستان د دولت له سراسري او ولایتي ټلویزیونونو او راډیوګانو سره په لسګونو ملیونه ډالره مرسته کړې، دغه راز د ځینو خیریه موسسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا له چاپي رسنيو سره هم مرسته شوې ده. لويې دولتي رسنۍ؛ ملي ټلويزيون او د هغه مربوط ولايتي ټلويزيونونه، همدارنګه راډيو افغانستان او ولايتي راډيو سټېشنونه دي، په چاپي خپرونو کې هېواد، انيس، اصلاح، کابل ټايمز، افغانستان ټايمز ورځپاڼې او د دولتي ارګانونو نورې اړوندې مرکزي او ولايتي خپرونې (اونيزې، مياشتنۍ او کلنۍ) راځي.

۲- تنظيمي يا ګوندي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د بېلابېلو سياسي ډلو او ګوندونو له خوا خپرېږي، د تمويل سرچينې يې هم د همدې ګوندونو مشروع او نامشروع مالي منابع دي.

په افغانستان کې د چاپي رسنيو په برخه کې ددې ډول رسنيو شمېر زيات دی، تنظيمي يا ګوندي رسنۍ هم د دولتي هغو په شان د فکري انحصار پر ناورغۍ اخته دي، ډېر مينه وال نه لري، يوازې د خپلو ګوندي ګټو او نظرونو پر محتوا راڅرخي. که څه هم ظاهراً ددې رسنيو لګښت د اړوندو ګوندونو له خوا ورکول کېږي، خو څرنګه چې په افغانستان کې اکثره سياسي ډلې له کورنيو مالي سرچينو څخه نه خړوبېږي او يا خپل کورني امکانات ورته پوره نه دي، نو دوی له ځينو هغو بهرنيو سرچينو څخه، چې دوی ورځنې په سياسي برخه کې الهام اخلي، ددې رسنيو لپاره هم پيسې ترلاسه کوي، خو لکه څنګه چې په سياسي برخه کې دا ډلې ټېلې خپل بهرني روابط ردوي، دغسې په رسنيزه برخه کې هم دوی دېته تيارې نه دي، چې خلکو ته رښتيا ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د داسې يو قوي او قانوني حکومت تر رامنځته کېدو پورې، چې دولت د هېواد پر ټول جوړښت بشپړ حاکميت ولري او ټولې بهرنۍ مرستې له يوه فلتره تېرې کړي، دا ډول ستونزې به وي او د بهرنيو په مرسته د جوړو شويو ګوندونو رسنۍ به همدا ډول فعاليت کوي. يو شمېر سياسي ډلې او ګوندونه اوس خپلې خپلې رسنۍ لري، د بېلګې په توګه:

اقتدار ملي، پيام مجاهد، محاذ، مجاهد جريدې، تمدن، فردا، نور، ټلويزيونونه، ملي جبهه، تکبير، افغان ملت جريدې او نورې رسنۍ د ګوندي يا تنظيمي رسنيو له جملې څخه دي.

جمهوري غږ، همبستګي غږ، نويد فردا، پيام ملي، يووالی، ميلاد وحدت، راه ازادی، ارمان مردم، نخبه او ځينې نورې هم، دا ډول رسنۍ دي.

۳- ازادې رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې په رښتيا هم د فکر او مالي امکاناتو له مخې ازادې وي. دا ډول رسنۍ د خپل دوراني حرکت له مخې خپل لګښت پوره کوي او په دې ډول خپل ژوند غځوي، خو په افغانستان کې ددې ډول رسنيو په تېره بيا د ازادو چاپي رسنيو ستونزه داده، چې تر ډېره وخته دوام نه کوي، اکثره له ځنډ او خنډ سره مخامخېږي، کله کله د مالي سرچينو د وچېدو له امله پر ټپه ودرېږي، کله د مسئولو چلوونکو د وظيفې د بدلون، کله د چلوونکو د زياتې ستړيا او کله هم د خپلمنځي اختلافاتو له امله له منځه ځي. په افغانستان کې د اوسنيو ازادو رسنيو بهير که څه هم له ځنډ و خنډ سره مل دی او اوسمهال له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینو دولتي او تنظیمي رسنیو سره د صحافت او مالي امکاناتو له پلوه رقابت نه شي کولای، خوپر ازادو رسنیو د باور تله ورو ورو درنېږي، د ازادو رسنیو د ودې بهیر طبیعي دی، خو د تنظیمي هغو تصنعي؛ هر کله چې د قانون حاکمیت رامنځته شي او د ټولو اشخاصو، سیاسي ډلو او ګوندونو پانګه رڼه شي، نو هغه وخت کېدی شي ډېرې ګوندي خپرونې یا رسنۍ له ستونزو سره مخامخ شي. دا به هغه حالت وي، چې د ازادو رسنیو د نورمالې ودې لپاره ښه زمینه برابره شي، خو په تېر څو کلن بهیر کې هم دولتي، هم ګوندي او هم ازادو رسنیو بهرنۍ مالي مرستې ترلاسه کړې دي:

«تر ۲۰۰۲ کال پورې له خپلواکو رسنیو سره د متحده ایالتونو د نړیوالې پرمختیایي ادارې او اروپایي کمیسیون مرسته ۳۰ ملیونه امریکایي ډالره وه، چې شاوخوا ۱۵ ملیونه امریکایي ډالره یې د ولسمشرۍ ټاکنو پورې په اړوند فعالیتونو باندې لګېدلې وو.

په ۲۰۰۲م کال کې له خپل خپلواکو رسنیو سره مرسته خواوشا ۳ ملیونه امریکایي ډالرو ته راکښته شوه او په ۲۰۰۷م کال کې دغه ډول بودجه نه شته. په ۲۰۰۳م کال کې له رسنیو سره د اروپایي کمیسیون مرسته ۵ ملیونه یورو وه، چې په ۲۰۰۲ کال کې ۲۰۱ ملیونو یورو او په ۲۰۰۷م کال کې ۳۰۰۰۰۰ یورو ته راکښته شوه».[۱] دلته به د ځینو ازادو رسنیو نومونه واخلو:

---

[۱] ریکارډ ګراسي، رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۵۲مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمشاد، سبا، لمر، افغان، طلوع، امروز ازاد ټلويزيونونه دي، سره له دې چې دا ټلويزيونونه ازاد دي، خو له فکري پلوه يې اکثرو لا تراوسه خپل ناپېيلتوب پوره نه دی جوت کړی. د ازادو ټلويزيونو په نوم نور ټلويزيونونه هم شته، خو اکثره يې تنظيمي لېوالتيا لري.

اکثره هغه راډيوګانې چې د انټرنيوز په مرسته جوړې شوي، اوس د مشخصو افرادو له خوا پر کار مصروفې دي. ټوليز شمېر يې تر اويا ستېشنونو هم اوړي. اکثره يې په بېلابېلو ولايتونو او ولسواليو کې فعاليت کوي.

ويسا، اراده ورځپاڼې، ګنج اونيزه، ائينه زن، هشت صبح، چراغ، عصر جمهوريت او ځينې نورې د ازادو رسنيو له جملې څخه دي. ازادې چاپي خپرونې په سوونو دي، خو په دې کې داسې چاپي رسنۍ چې ناپېيلتوب يې ډېر څرګند وي ډېرې زياتې نه دي.

۴- انجيويزې رسنۍ: يو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم شته، چې د مشخصو انجيوګانو يا نادولتي موسسو له خوا تمويلېږي او د هغوی د فکر، نظر او فعاليتونو ښکارندويي کوي. که څه هم ځينې انجيوګانې له ځينو دولتي، تنظيمي او ازادو رسنيو سره هم مالي مرستې کوي او تر يوه بريده پرې د خپلو هدفونو ځينې قيدونه هم مني، خو ددې ترڅنګ خپله هم چاپي رسنۍ لري. ددې رسنيو صحافت د ازادو، تنظيمي او دولتي چاپي رسنيو په پرتله په لوړه بيه پرېوزي، ددې يو علت دادی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا رسنۍ د چاپ او خپراوي لپاره پراخې سرچينې لري. ددې ډول رسنيو عمر هم ډېر دوام نه کوي، عمر يې د خپروونکو موسسو له عمر او فعاليت سره مستقيماً ارتباط لري، که دا موسسې ژوندۍ او فعالې وي، نو دا رسنۍ هم کېدی شي فعالې وي، کله کله د رسنيو پانګه زياته او کله کمه شي، دا حالت هم د دوی د چاپي رسنيو پر ژوند متناسب تاثير لري. له فکري پلوه دا رسنۍ پر سياسي چارو ډېرې مصروفې نه دي، کله کله د ښځو د حقوقو او نورو مدني مسايلو په باب تبليغاتي هڅې کوي، خو اکثره خپرونې يې د خپلو صنفي او مسلکي فعاليتونو په باب دي. دغه ځو چاپي رسنۍ دلته د بېلګې په توګه راوړو:

پيوستون، ډالۍ، کليد، صبا، همکاري، حقوق مردم، جامعه مدني، دموکراسي، مرسل او ځينې نورې.

۵- د ازادو رسنيو په نوم نا ازادې رسنۍ: د تېرو دېرشو کلونو پر مهال په افغانستان کې له ځينو نومونو او اصطلاحاتو سره عجيبه لوبه شوې؛ نومونه به يو ډول وي، عملونه به بل ډول. تر **۱۳۵۷**ل کال وروسته په افغانستان کې د خلکو، مزدورانو، کارګرانو، کارګرې طبقې، د خلکو حکومت، د وطن ابادي، انقلاب، هېواد پالنه او داسې نور شعارونه له يوې خوا ګرم وو، خو دا چې ددې شعارونو پلويانو څومره خپل شعارونه عملي کړل او څومره خپلو شعارونو ته ژمن پاتې شول، هغه ټولو خلکو په خپلو سترګو وليدل. هغه بل لوري ته بيا د هرې ډلې ټپلې او تنظيم له نامه سره ضرور «اسلامي» روستاړی ملګری کېده؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

له «اسلامي» لفظ پرته د یوه حرکت پیلول هلته ناشوني وو، دا چې هغه ډلې څومره اسلام ته متعهدې وې او بیا یې د خپلې واکمنۍ پر مهال په کابل او نورو سیمو کې څه وکړل، هغه هم ټولو خلکو ولیدل. د طالبانو نظام خو خپل بېل خصوصیات درلودل؛ هغوی له رسنیو په تېره بیا تصویري رسنیو سره نه پخلا کېدونکې واټن درلود، کله چې د طالبانو نظام ختم شو، ګڼو ډلو ټپلو خپل «اسلامي» روستاړي لرې کړل او د هغو پرځای یې «ملي» اصطلاح وکاروله، دا چې دا ډلې ټپلې څومره ملي دي، دا اوس خلکو ته ښې معلومېږي. د رسنیو په برخه کې هم یوه داسې اصطلاح، چې تر نورو جالبه وه او د ورځې مود و، وکارېدله «ازاده، مستقله، خپلواکه، غیر وابسته، ناپیېلې...» څرنګه چې په افغانستان کې دا وخت نوې «دیموکراسي» راټوکېدلې وه او د رسنیو قانون هم نوی جوړ شوی و، نو هر چا د «ازاد» له کلمې څخه د خپل تعبیر، خپل استعداد او خپلې خوښې مطابق معقوله او نا معقوله ګټه پورته کولای شوه. یو شمېر سیاسي اشخاصو، چې دا مهال خپل ګوندونه یا پخوانۍ ډلې ټپلې ولیدل، نو په دې لټه کې شول، چې د ازادو رسنیو له لارې په «ازاد سیاسي بازار» کې ځان مطرح کړي. په همدې خاطر یو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم رامنځته شوي، چې ظاهراً د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو واقعیت کې خپل سیاسي، قومي، ژبني او سیمه ییز لیدلوري لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی تر ډېره حده کوښښ کوي، چې جنجالیز مسایل په یو اړخیز ډول مطرح کړي او په دې ډول ځان د شهرت پړاو ته ورسوي. دا ډول رسنۍ اکثره د هېواد د بېلابېلو شخصیتونو پر ضد تبلیغات کوي، خو اسلامي جمعیت تنظیم او د هغو په شان نورې ډلې، چې د جګړو د اصلي لوبغاړو په توګه مطرح وو او همدارنګه د هغوی د لوړ پوړو غړو په باب څکه څه نه وایي، چې له هغوی سره فکري لېوالتیا او ارتباط لري، د بېلګې په توګه به د یو څو دا ډول خپرونو نومونه واخلو:

ملي ارمان، پیمان ورځپاڼې، اګاه، کابل اونیزې، نور، نورین ټلویزیونونه او داسې نورې رسنۍ. دا رسنۍ که څه هم په نورو مسایلو کې د خپراوي ازاد لاس لري، خو کله چې خبره د اسلامي جمعیت او نظار شورا په باب راشي او بیا د هغو د تېرو ناوړه عملونو په باب د لیکنو او ویناوو خپراوي ته، نو بیا دوی په اسانه زړه نه ښه کوي، چې دا ډول لیکنې او ویناوې خپرې کړي. د دوی د خپرونو لیدلوری له ورایه معلومېږي.

۲- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ: له نږدې شلو کلونو راهیسې یو شمېر نړیوالې رسنۍ د افغانستان لپاره خپرونې لري، خو د دې وروستیو څو کلونو په بهیر کې دا خپرونې نورې هم زیاتې او ځانګړې شوې دي ، په دې کې راډیویي او ټلویزیوني خپرونې په تېره بیا راډیویي هغه زیاتې دي. ددې خپرونو او رسنیو ټول لګښت د همغه مربوطه هېواد له خوا ورکول کېږي. طبیعي خبره ده، چې دا رسنۍ یوازې د افغانانو د اذهانو د خبرتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او روښانتیا لپاره کار نه کوي، د پردې تر شا خپل هدفونه هم لري، خو په هر ترتیب زموږ د ټولنې په خبرتیايي بهیر کې یې کارنده ونډه اخیستې ده. دلته به ددې رسنیو د ځینو لنډه یادونه وکړو:

ازادي راډیو: د افغانستان لپاره په شپه او ورځ کې (۱۲) ساعته په پښتو او دري ژبو نشرات لري او داسې اټکل کېږي، چې په افغانستان کې تر ټولو زیات اورېدونکي لري، دا راډیو ددې وس لري، چې د ورځنیو پېښو په باب تازه رپوټونه په مستقیم ډول خلکو ته ورسوي او نورې ژوندۍ خپرونې هم جوړې او خپرې کړي، نو ځکه یې د اورېدونکو شمېر هم زیات دی. ددې راډیو مرکزي دفتر د چک جمهوریت په مرکز (پراګ) او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی او مالي لګښت یې د امریکا متحده ایالاتونو د کانګرس له خوا ورکول کېږي.

بي بي سي: تر ټولو مشهوره او موثره راډیو ده، چې له دوو لسیزو راهیسې د افغانستان لپاره خپرونې کوي. ددې راډیو پښتو او دري خپرونې په افغانستان کې خپل خاص اغېز لري او د خلکو د باور کچه پرې ډېره اوچته ده. ددې راډیو مرکزي دفتر په لندن او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی. د تمویل چارې یې طبعاً د انګلیستان د حکومت او خپلو ګټندویو منابعو څخه سمبالېږي.

امریکا غږ اشنا راډیو: دا د امریکا دولتي راډیو ده، چې د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، پخوا ((د امریکا غږ)) په نامه یادېده اوس ((د امریکا غږ اشنا راډیو)) په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نامه یادېږي. ددې ترڅنګ دوی د ((ډیوه راډیو)) په نامه بل راډیويي پروګرام هم لري، چې اکثره د کوزې پښتونخوا د پښتنو لپاره خپرونې لري، خو د افغانستان سیاسي او ټولنیز مسایل هم په کې خپرېږي. سربېره پر دې د امریکا غږ اشنا ټلویزیون هم ټول ټال یو ساعت د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، چې د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې خپرېږي. یو مهال د جرمني هېواد هم د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې په پښتو او دري ژبو همدومره نشرات درلودل.

ځینې نورې بهرنۍ راډیوګانې: ایران هم په پښتو او دري ژبو د افغانستان لپاره نشرات لري، چې دا نشرات ټول د ایران د حکومت په انحصار کې دي او د همغه دولت د فکر څرګندونه کوي. د وچویله المان غږ، چین راډیو ، مسکو راډیو ، ال انډیا راډیو ، همدارنګه په افغانستان کې د ایساف له خوا خپرېدونکې (ازادۍ غږ راډیو) او ځینې نورې راډیوګانې هم د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، ددې راډیوګانو د تمویل سرچینې د همغو هېوادونو دولتونه دي.

د اغېز او موثریت له مخې په بهرنیو راډیو ګانو کې (ازادي)، (بي بي سي) او (امریکا غږ) تر نورو زیات تاثیر او زیات اورېدونکي لري؛ ددې راډیوګانو تاثیرات دومره زیات دي، چې په اورېدنیو رسنیو کې تر کورنیو دولتي او نا دولتي راډیوګانو هم ډېر تاثیر ښندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

د اوسنیو رسنیو فکري لوری

د تېرو اوو اتوو کلونو په ترخ کې افغاني رسنۍ، د سیاست، اقتصادي اړو پېچ او خپلو تجربو تر ببلابېلو پړاوونو تېرې شوي او لا تېرېږي. په دې رسنیو کې له شخصي عقدو نیولې، تر رغوونکو ټولنیزو او سیاسي نیوکو پورې ډېر مسایل نشر شوي دي. تخصصي او علمي رسنیو البته په خپله برخه کې خپل رول ادا کړی او هغه رسنیزه خلا، چې د نږدې دوو لسیزو په بهیر کې رامنځته شوې وه، تقریباً ډکه شوې، خو په مجموعي ډول دا ډېره سخته خبره ده، چې ټولې رسنۍ دې له فکري پلوه، په څو فکري لیکو کې مطالعه او وارزول شي. هره رسنۍ په واقعیت کې خپل یو جلا فکر او لید لوری لري او که چېرې د یوې رسنۍ فکر له بلې سره هماهنګ او منطبق وای بیا خو نو بلې ته اړتیا نه پیدا کېدله. که موږ غواړو پر هر اړخیز ډول د رسنیو فکر وشنو نو اړ یو چې هره رسنۍ په جلا جلا ډلو تحلیل کړو، ان په دې حالت کې هم کېدی شي یوې واحدې نتیجې ته ځکه ونه رسېږو، چې د هرې رسنۍ فکر له پیله یو ډول، د کار په یو څه بهیر کې بل ډول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور وخت په تېرېدو سره یې لا هم تغیر موندلای دی. ځینو رسنیو د خپل ژوند په بهیر کې له فکري پلوه منحني حرکت کړی، ځینو منکسر او یو شمېر رسنۍ بیا داسې دي، چې خپل خاص تنظیمي، سیمه ییز او قومي اهداف تعقیبوي او په فکري لوري کې یې چندان بدلون نه دی راغلی.

له دې ټولو متضادو او متغیرو نظرونو او لیدلوریو څخه یو څو مهمو مسایلو ته اشاره کوو، چې ځینو رسنیو رانغاړلي او پر همدې محور یې لیکنې او مطالب خپاره کړي دي.

۱- ملتپالنه: په پرمختللو، مخ پر ودې او ان په وروسته پاتې هېوادونو کې ملتپالنه د هېواد د ملي ارزښتونو او مقدساتو په توګه مطرح وي؛ د یوې ټولنې رسنۍ، علمي او مدني مرکزونه، سیاستوال او لیکوال، روڼ اندي، روحانیون او عوام ځانونه د ملي ګټو او ملي ارزښتونو پر پالنې او ساتنې مکلف ګڼي. سیاسي ګوندونه او اشخاص د قدرت پر سر د مناقشې او مناظرې مشروع او نامشروع لارې کاروي، خو هېڅوک هم د ملي هویت او ملي ګټو پر وړاندې ودرېدلای نه شي. په هغو ټولنو کې چې جګړې ځپلې وي او ګڼې ناروغۍ په کې ټوکېدلي وي، یوه ناروغي په کې همدا وي، چې ځینې خلک هسې د ملي ګټو د تعریف او تشخیص لپاره پلمې لټوي او دوی په دې پلمه، چې اول باید ملي ګټې، ملي هویت او ملي ارزښت تعریف شي، بیا پرې توافق وشي تر هغو وروسته به بیا موږ پرې بحث وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو هغه پلمه ده، چې د معقول زور له استعمال پرته بل ځواب نه شي لرلای، ځکه په ټولنیزو علومو او سیاسي چارو کې د یوې پدیدې تعریف هغسې مشخص نه دی، لکه د ساینسي هغو په شان، چې ثوک بیا په کې دویمه خبره نه شي کولای، نو کله که په ټولنیزو علومو او چارو کې خبره د تعریف پر سر توافق ورسېدله، نو بیا خو پلمه جوړونکي پر هېڅ ډول تعریف موافقې ته حاضر نه دي. زموږ په نظر ملي ارزښتونه همغه دي، چې د پېړیو په اوږدو کې د ملت بېلابېلو وګړو او اقشارو پرې له کومې سیاسي لاسوهنې او فشار پرته توافق درلود، دوی دا ارزښتونه درانه ساتلي او چا یې چې پر وړاندې دریځ نیولی، د هغو پر وړاندې ودرېدلي دي.

زموږ ځینو رسنیو د ملت ددغو ملي او طبیعي ارزښتونو خیال ساتلی او کوښښ یې کړی دا سې ثه خپاره کړي، چې په ملت کې د ملي روحیې د پیاوړتیا سبب شي، د کمترۍ او پردیپالنې احساس له منځه یوسي او د ملت د ارزښتونو دفاعي جوړښت ټینګ کړي. که ثه هم په تېر اوه کلن بهیر کې د فعالو ملتپالو رسنیو شمېر د ناملتپالو او ملت ضد رسنیو تر شمېره کم و او لا کم دی، خو بیا یې هم ځینو ملي رسنیو په دې برخه کې د دفاعي او تعرضي رسنیو رول اجرا کړی دی. په چاپي رسنیو کې ویسا، ارادې، کلید خپرونو، پخلاینې جریدې، یو زیات شمېر ولایتي راډیویي او چاپي خپرونې او همدارنګه ځینو دولتي لیدنیو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوربډنیو او چاپي خپرونو د دې وروستیو څو کلونو په بهیر کې تر یوه حده خپل ملي مسولیت ترسره کړی دی.

اریانا ټلویزیوني شبکې هم تر زیاته حده د ملي ارزښتونو ملاتړ کړی، شمشاد، امروز او لمر ټلویزیونونو هم په دې برخه کې مناسبه ونډه اخیستې او افغان ټلویزیون هم تر خپله وسه کار کړی دی.

۲- سمون او ولسواکي:

د رسنیو یا مطبوعاتو په اړه دا خبره عامه ده، چې د ټولنې یا هېواد د ځواک څلورمه قوه ده، طبعاً په هغو ټولنو کې، چې د دولت نورې درې ګونې قواوې پر خپل ځای، پر فعالیت بوختې وي، یوه بلې سره د همکارۍ او ارتباط له مخې په خپل حقوقي او قانوني مسیر کې کار کوي، ټولنه یې تر مستقیم کنټرول لاندې وي او د هېڅ ډول انارشۍ وېره نه وي، نو په داسې حالاتو کې که رسنۍ د یوه څلورم رکن یا قوت په توګه مطرح شي، نه یوازې دا چې ټولنې ته یې هېڅ خطر نه شته او یا هم ډېر کم ګواښ ورڅخه متصور دی، بلکې د زیاتې ګټې، سمون او هر اړخیزې ذهني رغونې او فکري پرمختیا اټکل یې شته. خو زموږ په ټولنه کې چې د دولت نورې درې ګونې قواوې لا تراوسه د استحکام، قوت او پوخوالي ټول ممیزات نه لري، نه یې ټول هېواد تر بشپړ کنټرول لاندې دی او نه هم په خپل منځ کې پوره هماهنګي او همکاري لري، اداري فساد یې تر ستوني رسېدلی او د پوره اداري کفایت د نشتوالي له ستونزې سره هم مخ دي، نو په داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالت کې د ډله ییزو رسنیو پوره خپلواکي او بشپړه ازادي له خطرونو خالي نه ده. په هر حال دې ډول خطرونو او پردیپالنې ته به هم، لږ څه وروسته اشاره وکړو، خو د اټکلي او بلفعلو خطرونو ترڅنګ د افغانستان اوسنیو رسنیو، د هېوادنیو چارو په سمون، د ځینو چارواکو د زیاتو او نامشروعو غوښتنو په مهارولو او د ولسواکۍ په پراختیا کې کارنده رول لوبولای دی. همدا رسنۍ دي، چې د حکومت کړنې یې څارلي، ارزولي، د خلکو غږ یې دولت ته رسولی او د دولت فعالیتونه یې ولس ته ورڅرګند کړي دي. د دې تېرو اوو کلونو په واټن کې هېڅ بله داسې مرجع یا سرچینه، چې د حکومت د درېواړو ارګانونو سترګه دې له هغو څخه وسوزي، له رسنیو پرته بله نه وه. یوازې همدا رسنۍ وې، چې دا ارګانونه یې تر یوه حد تر تاثیر لاندې راوستي وو. په ټولیز ډول د هغو نظرونو، مرکو او لیکنو شمېر لکونو ته رسېږي، چې په هغو کې د دولت پر کړنو نیوکې شوي او د همدې ازادو رسنیو له خوا خپاره شوي دي. که چېرې همدا کورنۍ او بهرنۍ رسنۍ نه وای نو خدای ج خبر، چې د افغانانو پر ستوني به د ظلم څومره خطرناکه خپسه ناسته وه، هم به ولس کړول کېده، هم به وژل کېده او هم به ټکول کېده، خو د فریاد او چغې ایستلو توان او امکان به یې هم نه درلود، اوس که له یوې خوا په دولت کې د فساد، رشوت او خیانت بازار ګرم دی، نو نادولتي موسسې او ان نړیوالې خیریې او نادولتي موسسې هم د لوټ او تالان په دې پړاو کې تر دولتي چارواکو او مامورینو کمې نه دي او ولس د فساد د ژرندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددغو دواړو پلونو ترمنځ ګیر دی، همدا رسنۍ دي، چې له دې فساد څخه پرده پورته کوي، که څه هم فساد تر دې حده لوړ او د مهارت تر وروستۍ کچې رسېدلی، چې خپله کله کله یو زیات شمېر رسنۍ هم د هغوی تر انحصار لاندې راځي او اوس لا هم، لوی، اصلي او ستر فسادګر، مفسدین، جنایتکار او محتکر د انتقاد له څپې معاف او خوندي دي او لا هم په اکثرو رسنیو کې ددې وس نه شته، چې هغو ته ګوتې وروړي، خو بیا هم ځینې رسنۍ شته، چې ددې ډول اشخاصو د لسګونو ډول ډول فسادونو له یونیم څخه پرده پورته کوي. یوه غټه مغالطه داده، چې خپله مفسدین، محتکرین او جنایتکاران د رسنیو خاوندان شوي او د ازادو رسنیو په نوم یې خپلې تنظیمي او شخصي رسنۍ فعالې کړې او پر دې بریالي شوي، چې عامه ذهنیت ګډوډ او ابهام رامنځته کړي، دا کار ددې سبب ګرځي، چې ځینې خلک د ربښتینو او نا ربښتینو ازادو رسنیو توپیر ونه کړای شي، خو دې سره سره افغاني ازادې رسنۍ ورو ورو د پوخوالي پر لوري ګامونه اخلي او ورځ پر ورځ نوې تجربې ترلاسه کوي. د همدې ازادو رسنیو اغېز دی، چې په یو زیات شمېر دولتي موسسو کې په ښکاره ډول د فساد مخه نیول شوې ده، همدا رسنۍ وې، چې د هېواد له بېلابېلو ګوټونو څخه یې په خپلو راپورونو، د ولس د مظلومیت غږ، د حکومت لوړ پوړو چارواکو ته رسولای دی. ما څو ځله د ولسمشر له خولې په رسنیو او له خلکو سره په غونډو کې اورېدلي، چې زه د رسنیو له لارې پر دې ستونزه خبر شوم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا مې د هغه ځای مشران او حکومتي چارواکي راغوښتي او مشکلات مې حل کړي دي. په لسګونو ځله داسې پېښ شوي، چې په یوه سیمه کې کوم دولتي چارواکي پر خلکو ظلم کړی او یا یې له خلکو سره ناوړه چلند کړی، مخکې تر دې چې د حکومت نورې اړوندې ادارې، لوړ پوړي حکومتي چارواکي خبر کړي، میډیا مخکې ترمخکې د خلکو غږ خپور کړی، جمهور رئیس څو ځله د همدې رسنیو له لارې د خپاره شوي رپوټ پر بنسټ خپل ځینې محلي چارواکي له دندې لرې او یا یې بدل کړي دي. همدا راز دا رسنۍ وې، چې دولتي چارواکي، مخور شخصیتونه او د ولس استازي او ان د دولت سیاسي مخالفین یې مخامخ سیاسي بحثونو ته سره کېنول او قضاوت یې ولس ته پرېښود، سره له دې چې په ځینو دا ډول بحثونو کې به د ازادو رسنیو په نامه ځینې نا ازادو رسنیو خپل لیدلوری هم پر بحثونو تحمیل کړی وي، خو بیا هم ډېرې داسې ازادې رسنۍ وې، چې د ناپییلتوب اصل یې مراعت کړی دی. ازادو رسنیو ولس له دولت او دولت له ولس سره وصل کړی او یو بل ته یې د هغوی پیغامونه رسولي دي، ولس د ازادو رسنیو له لارې خپل فریادونه او غوښتنې حکومت ته رسولي، دغسې حکومت هم خپل غږ او هغه غوښتنې، چې د خپلو دولتي رسنیو له لارې یې د رسولو جوګه نه و، د همدې ازادو رسنیو له لارې، هم خپل ولس ته، هم خپلو مخالفینو، هم ګاونډیو هېوادونو او هم خپلو نورو سیالانو ته رسولي دي. دولتي رسنۍ، چې په افغانستان کې له لسیزو راهیسې د باور پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحران اختـه دي، پـه خپل هېـواد ، سيمه او نړۍ کې يې اغېـز کـم دی، ځـای يـې همـدې ازادو رسـنيو ډک کـړی دی. د ازادو رسـنيو رول دومره زيات و ، چې کله به هم په افغانستان کې د پاکسـتان د پوځي مداخلې موضوع مطرح کېدلـه، نو د افغانسـتان دولت بـه زياتره د همدې ازادې رسنۍ له لارې خپل پيغام، ولس او نړيوالـو ته رسوه. همدې ازادو رسنيو به دا موضوع ډېره ګرموله، ان تر دې حده چې يو وخت د پاکستان حکومت رسماً لـه نړيوالې ټولنې وغوښتل، چې حامد کرزی دې نور په ميډيا کې په موږ پسې تبليغ نه کوي. په مقابل کې د حامد کرزي غبرګون دا و ، چې پاکسـتان دا مهـال پـه هر لحاظ تر افغانستانه غښتلی دی، پـه تېره بيا لـه پـوځي او اقتصـادي پلـوه، ماتـه همـدا يـوه لاره پـاتې ده، چې د (ميډيا) لـه لارې خپـل غـږ پورتـه کړم او د دنيـا پـام پـه افغانسـتان کې د پاکسـتان مـداخلې تـه راواړوم. پـه همـدې وجـه د پاکسـتان حکومت څو ځله پـه پاکسـتان کې پـر خپرېدونکې افغـان ازادې ميډيا بانـدې بنديز ولګاوه. کـه څه هم د پاکسـتان پـر وړانـدې د افغانستان د ازادې ميډيا ژبه تېره وه او لا تېره ده، خو د ايران د مـداخلو پـه بـاب بيـا هغـومره تېـزه نـه ده، دلتـه بيـا سـړي تـه د رښتيني، ازادې او خپلواکې ميډيا په باب پوښتنې راپيداکېږي، خو دې توپير سره سره ايران هم سل په سلو کې د ازادو رسنيو لـه ګوزارونـو خونـدی نـه دی. هغــو تنظيمونــو، ډلــو، رسـنيو او اشخاصـو تـه، چې ايـران پيسـې ورکـوي، هغـوی خـو طبعـاً پـر ايرانپالنـه مصروفې دي او د مـذهب تـر چتـر لانـدې د ايرانپـالنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چوپړ کوي، خو په دې ترڅ کې بيا زموږ يو شمېر داسې ازادې رسنۍ شته، چې نه يوازې د پاکستان لاسوهنو ته متوجه دي، بلکې د ايران مداخلې هم له نږدې څاري، دې رسنيو د مذهب په جامه کې د ايران له مداخلو څخه پرده پورته کړې او هغه شبکې، اشخاص، تنظيمونه او رسنۍ يې رسوا کړي، چې په ښکاره او پټه د ايران له خوا تمويلېږي، ددې کار په مقابل کې نه يوازې ايرانپالو ډلو ټپلو سخت غبرګون ښودلی، بلکې د ايران حکومت هم سخت وارخطا شوی او په کابل کې د ايران سفير څو واره د اطلاعاتو او کلتور وزارت له مسولينو او همدارنګه نورو دولتي چارواکو څخه جدي غوښتنه او هيله کړې، چې د ايران پر ضد بايد دا ډول تبليغات بند شي او که نه نو موږ به افغانستان ته پر خپلو مرستو(!) له سره غور وکړو.

د ايران سفارت د چارواکو ددې وارخطايۍ علت دا و، چې افغاني ازادو رسنيو د ننبې منځ ويشتی و. افغاني ازادې رسنۍ اوس د شک، ترديد او باور له همداسې کړکېچونو تېرېږي، خو د دې تېرو نږدې اوو کلونو په اوږدو کې، چې دې رسنيو کوم برياليتوبونه ترلاسه کړي او څومره چټک پرمختګ يې کړی، د نړۍ په هېڅ هېواد کې د ميډيا پرمختګ له دې چټک پرمختګ سره د پرتلې وړ نه دی؛ د دې تېرو څو کلونو په ترڅ کې افغاني رسنيو د افغاني ټولنې اکثره برخې تر پوښښ لاندې راوستې دي.

((په ۲۰۰۷م کال کې کليد ګروپ او فريدريک ايبرټ سټيفټنګ (FES) د رسنيو د پوښښ، لاسرسي او د معلوماتو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهمو سرچینو په هکله یوه سروې ترسره کړه، ددې څېړنې له مخې:

- روانې جګړې د پوښښ تر ټولو لوړه کچه ۳۲،۱۷٪ ، د بشر حقونو ۷، ۱۰٪ او بیا رغونې ۵،۹٪ درلوده، خو که چېرې اقتصاد ۹۲،۵٪ چې د یوې بېلې کټګورۍ په توګه په پام کې نیول شوی و، ورسره یوځای شي، وروستی هغه ۴۲،۱۵٪ ته لوړېږي.
- د خلکو د اړتیاوو او غوښتنو په هکله راپورونه په بیا رغونې پسې راځي ۲۰،۸٪ ، سیاست په ده پسې راځي ۹۲،۷٪ او ټولنیز سلوک په سیاست پسې، چې ۹۲،۲٪ جوړوي.
- په سروې کې شاملې موضوع پورې اړوندې نورې ساحې د ټول پوښښ تر ۵٪ کمه برخه جوړوي، چې په دې کې مخدره مواد و د پوښښ لاندې راغلیو راپورونو ۹۳،۴٪ ، اداري فساد ۸،۴٪ ، نړیواله مرسته ۲۱،۴٪ ، چاپېریال ۷،۲٪ او د حکومتي ادارو حساب ورکول یوازې ۸۲،۰٪ جوړوي.
- د بشر د حقونو په هکله د راپورونو د کتلو پر وخت دغه اړخونه په پام کې نیول شوي وو:
- د بشر حقونه په عمومي توګه ۳۳،۴٪ ، د ښځو حقونه ۳۰،۴٪ او ډیموکراتیک حقونه ۰۷،۲٪.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د معلوماتو سرچينې تر ډېره حده حکومتي وې؛ د خپرو شويو معلوماتو د نږدې ۴۰٪ نسبت حکومتي سرچينو ته شوی و، مرکزي حکومت ۹۲، ۲۲٪ او ځايي حکومتونه ۴۸، ۱۲٪. البته دغه پوښښ هغه وخت ۲۰، ۵۲٪ ته لوړ شو، چې بين الحکومتي سازمانونه ۲۵، ۱۰٪ او بهرني حکومتونه ۱۹، ۲٪ په ورته ګروپ کې سره ونيول شول.
- د معلوماتو نورې سرچينې: اشخاص ۵۳،۸٪، مدني ټولنه ۲۳،۸٪، نور موسسات ۸،۷٪ او محلي فعالين ۴۲،۵٪ وو.
- نړيوال خبري اژانسونه د افغاني رسنيو د پوښښ ۷۲، ۱۲٪ برخه جوړوي. دغه شمېر د رسنيو له خوا د باختر د دولتي خبري اژانس د نړيوالې څانګې له خوا د برابرو شويو خدمتونو په پام کې نيولو پر اساس ټاکل شوی دی. (باختر خبري اژانس تر ډېره حده ۸۵٪ بهرني مواد ژباړي). کله چې باختر خبري اژانس ترې واېستل شو، نړيوالو خبري اژانسونو د افغاني رسنيو د پوښښ ۲۳، ۱۰٪ جوړوله.
- په څېړنه کې شاملو رسنيو د افغان خبري اژانسونو مواد کارول- ۷۲، ۲۴٪ د هغو معلوماتو چې خپاره شوي، زياتره د پژواک، افغان او باختر خبري اژانس په واسطه برابر شوي دي.[1]

[1] رسنۍ يعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغسې يوه پېچلي سياسي، پرمختيايي او جګړه ييز حالت کې د رسنيو دا ډول پرمختګ له قربانيو پرته ناشونی دی، د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې په مجموعي ډول لس تنه افغان ژورناليستان وژل شوي، په لسګونو تنه لنډ مهالي زنداني شوي او په مجموعي ډول د ژورناليستانو پر وړاندې د تاوتريخوالي په سلګونو پېښې ثبت شوي دي. د همدغو قربانيو برکت و، چې زموږ په ولس کې د جرئت روحيه وروزل شوه، په سياسي ډلو کې د زغم کلتور تر يوه بريده دود شو، جنګسالارانو او نور زورواکو د رسنيو له وېرې په خپل تشدد کې کمی راوست؛ ان د افغانستان ملي شورا، چې د يو زيات شمېر جنګسالارانو، زورواکو او سرتمبه اشخاصو کميت په کې له ورايه ښکاري او پر لومړيو شپو ورځو يې ځان له هر ډول انتقاده خوندي باله، همدې ډله ييزو رسنيو کنټرول کړه او دا يې ورته څرګنده کړه، چې که تاسو پر حکومت نظارت کوئ، داسې نور څوک هم شته، چې تاسو هم وڅاري، نو په دې ډول ازادو رسنيو د ولس د ذهني کچې په اوچتيا او د ولسواکۍ په پراختيا کې تر خپله وسه ونډه واخيسته.

۳- پردېپالنه:

په تېرو بحثونو کې مو ورته اشاره وکړه، چې ټولې افغاني رسنۍ ازادې نه دي، د ازادو په نامه نا ازادې يا تړلې رسنۍ هم شته، چې د رسمي اسنادو او نورو حقوقي مدارکو له مخې يې سپينول او زباتول اسانه خبره نه ده، خو ددې رسنيو؛ تصويري دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چاپي، اورېدنی دي که کتنی، د چلوونکو له فکري ليدلوري او خپله ددې رسنيو د مطالبو له څرنګوالي سره يې ته پته لګي، چې ددې خپرونو سلسله چېرته رسي. د دې رسنيو خپرنيز حجم، ورځنی لګښت، د کارکوونکو د معاشونو او نورو لګښتونو قرينه او د لګښتونو دنه بشپړاوي دوراني حرکت، د سړي باور پياوړی کوي، چې دا ډول خپرونې يا رسنۍ له بهرنيو سرچينو خړوبېږي. د دې رسنيو د چلوونکو ساده ګي په دې کې ده، چې خپل غرضونه او د پرديو ورسپارل شوي نظرونه، په اسانۍ سره نه شي پټولای او هر څه دومره ډانګپيېلي وايي، چې سړی فکر کوي؛ د کوم ګاونډي هېواد رسنۍ وي. دا رسنۍ له ظاهري سليقې يا ډيزانه نيولې، د ژبې تر کارونې او بيا د هغې تر فکري محتوا پورې اکثره محتويات داسې ډاګيز خپروي، چې بل ثبوت ته يې هېڅ اړتيا نه شته. په افغانستان کې د ازادو رسنيو په نامه د نا ازادو رسنيو تر شا کېدی شي د يو زيات شمېر هېوادونو په تېره بيا د ګاونډيو هېوادونو لاس وي، خو هېڅ بل ملک يا هېواد به په رسنيز فعاليت کې دومره مصروف نه وي، لکه ايران، چې په افغانستان کې بوخت دی. په افغانستان کې ګڼ شمېر ټلويزيونونه د ايران له خوا نصب او مونتاژ شوي او د نږدې اوياوو (۷۰)په شاوخوا کې چاپي رسنيو ته پيسې ورکوي. د پيسو د ورکړې په باب داسې کوم مستقيم سند نه شته، نه يې څوک پيدا کولای شي او نه هم په دې معاصره نړۍ کې څوک چاته د مداخلې داسې لاسوند په لاس ورکوي، چې هغه دې په سيمه کې د هغه نورو رقيبو ډلو ته هم په لاس ورشي، خو دا د لمر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شان یو څرګند حقیقت او واقعیت دی، چې ایران په افغانستان کې مذهبي، ژبني، کلتوري، سیاسي او اقتصادي ټول هدفونه تعقیبوي، نور هېوادونه په افغانستان کې د ایران په شان کوم خاص ژبني او کلتوري هدفونه نه لري، البته نور هدفونه طبعاً لري، نو ځکه خو د ایران ستر مخالفین؛ د امریکا متحده ایالتونه او نور په افغانستان کې د ایران فرهنګي، مذهبي مداخلې ته د ډېر خطر په سترګه نه ګوري، ایران له دې حالت نه اعظمي ګټه پورته کوي او په افغانستان کې د خپلې اوږدې ستراتیژۍ پر اساس فرهنګي، مذهبي او ژبني فعالیتونه ترسره کوي. د ایران ترڅنګ پاکستان، روسیه، هند، ترکیه او د منځنۍ اسیا ځینې هېوادونه هم دلته خپل فرهنګي هدفونه تعقیبوي، خو ډېرې همغه کورنۍ شبکې او اشخاص چې له ایران سره اړیکي لري، له همدې هېوادونو څخه هم خوړلني ترلاسه کوي. ځینې رسنۍ په هېواد کې د هندي کلتور د خپراوي سبب ګرځي، دا خپرونې اکثره د ټلویزیوني فلمونو او ډرامو له لارې ترسره کېږي، کله چې څوک پر نیمه شپه کابل کې کوم شخصي ټلویزیون ګوري، نو په اکثرو کې یې هندي فلمونه خپرېږي، ځینې یې ډوبله شوي او ځینې له ډوبلې یا ژباړې پرته هم خپرېږي. ددې ډول ډرامو او فلمونو خپرول نه یوازې د ځوان نسل د روحیې د خرابېدو سبب ګرځي او زموږ د ماشومانو او تنکیو ځوانانو فکر کږوي، بلکې د کورنیو پر مېرمنو او نورو محسنو اشخاصو هم اثر کوي؛ په دې ډرامو کې دومره هنري قوت شته، چې یو ځل یا دوه ځله یې څوک وګوري، نو د مخدره موادو د روږدي په څېر پرې عادت شي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول ډرامې نه یوازې پر اوږده مهال زموږ پر ټولنه منفي تاثیرات لري، بلکې همدا اوس یې هم په ګڼو کورنیو کې کورني اختلافونه پیدا کړي دي. کېدی شي په ناشمېره کورونو کې د همدې ډرامو د کتلو یا نه کتلو او په کورنیو کې پر مېرمنې او مېړه، خوانبې او نږور باندې د هغو د پرېوتو تاثیراتو له امله، د هغوی ترمنځ سختې لفظي او فزیکي جګړې او نورې خوابدی رامنځته شوې وي، خو ددې ډرامو او هندي فلمونو له لارې، د هندي کلتور ددې روان سېلاب تر شا کوم سیاسي او استخباراتي لاسونه کار نه کوي، دا یوازې د همغو تصویري رسنیو کار دی، چې غواړي له دې لارو خپل مینه وال زیات کړي او بیا د اعلانونو له لارې ګټه ترلاسه کړي. د هندي فلمونو د خپراوي لپاره نه یوازې دوی ته هندي کمپنۍ پیسې نه ورکوي، بلکې دوی لا مجبور دي د ځینو ډرامو د خپراوي په خاطر همغو کمپنیو ته پیسې ورکړي، خو د ایران فرهنګي او مذهبي مداخله بیا د هندوستان په شان نه ده، دوی له همدې فرهنګي او مذهبي لارې غواړي، په افغانستان کې د خپلې پراختیا غوښتنې د اوږدې ستراتیژۍ عملي کېدو ته لاره اواره کړي، نو ځکه خو یې دلته د اشخاصو او تنظیمونو په نامه ګڼ شمېر تصویري او نورې رسنۍ فعالې کړي او د هغوی لګښت برابروي. دا رسنۍ په ډېره سپین سترګۍ سره په ښرګند او مستقیم ډول او له کوم هنري کیفیت پرته د ایراني کلتور د پراختیا لپاره کار کوي. ایرانۍ ژبه او لهجه ان په دې ډول کاروي، چې تصنع او تکلف په کې له ورایه ښکاري، خو ښرنګه چې پرې د فشار قوه وارد بېږي، ځان اړباسي په همغه شکل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپرونې وکړي، چې ایران یې غواړي. دا ډول رسنۍ دومره په پردیپالنه کې ډوبې دي، چې څوک هسې هم د ایران د مداخلې نوم واخلي، نو دوی بدورګې شي، ددې پر ځای، چې د ایران خپل مقامات او رسنۍ یې ځواب ورکړي، دوی یې پر ځواب اخته کېږي. په دې ډول رسنیو کې چاپي، تصویري، اورېدنۍ او کتنۍ ټولې شاملې دي. دا ډول خپرونې که د ایران له مالي او تخنیکي نعمت څخه محرومې شي، نو عمر یې تر یوې میاشتې هم نه شي غځېدلای، خو اوس یې د ازادو رسنیو رنګه تر ډېره بده کړې ده. اوسمهال په واقعیت کې ایران په رسنیزه برخه کې تر هر بل هېواد او ان زموږ تر خپل دولته هم برلاسی دی. ددې برلاسي یو علت د ایران خپله سرشاره مالي منابع دي، چې په دې برخه کې یې لګوي او بل علت یې دا دی، چې د افغانستان د دولت په درېواړو ارګانونو کې داسې لوړ رتبه او ټیټ رتبه چارواکي او مامورین شته، چې د ایران له دې پالیسۍ سره همغاړي دي او د ایران دې مداخلې ته لاره اواروي. د ځینو شمېرنو له مخې ایران هر کال رسنیو او فرهنګي چارو ته درې سوه (۳۰۰) ملیونه ډالره پانګه بېلوي، ددې پانګې یوه برخه یې په نورو هېوادونو او له هغې جملې نه په افغانستان کې مصرفېږي او نوره اکثره یې په خپله ایران کې لګېږي، دا په داسې حال کې ده، چې د افغانستان دولت د مامورینو له معاشونو پرته، د انکشافي کارونو لپاره د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور وزارت ته په کال کې یو ملیون ډالر پانګه هم نه ورکوي، خو ایران کېدی شي یوازې په دې فرهنګي او ژبنۍ برخه کې د افغانستان پنځوس برابره لګښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، نو ځکه خو په افغانستان کې اوسنۍ میډیا تر ډېره ځایه د ایران له خوا کنټرولېږي او هغه برخه، چې د ایران ددې ډول مداخلې مخالفت کوي، هغه له تخنیکي، اقتصادي او صحافتي پلوه د ایران پلوه خپرونو په اندول په قوي دریځ کې نه ده. ضرور نه ده، چې موږ دلته د ټولو ایرانپلوه رسنیو نومونه واخلو، که نومونه یې یاد هم کړو، نو پرته له دې چې په رسنیو کې د ځان پر ضد یوه تبلیغاتي جبهه پرانیزو، بل څه نه شو ترلاسه کولای. د افغانستان دولتي ارګانونه هم، اوس په دې موقف کې نه دي، چې د پردیپالو رسنیو څارنه، پلټنه او کنټرول وکړي، که کولای یې شوای، نو خبره دې حد ته نه رسېدله، ددې ډول ارګانونو اکثرو دا غوښتنه او پوښتنه وي، چې ثبوت باید وړاندې شي، دوی ثبوت هغو کاغذونو ته وایي، چې رسماً د ایران د حکومت ټاپه او د چارواکو لاسلیکونه ورباندې وي، خو هغو ته ثبوت نه وایي، چې عملاً د ایران د تاریخي ورځو، شخصیتونو او نظریاتو نمانځنه کېږي، د ایران په څرګند ملاتړ او لسګونو ملیونو ډالرو لګښت ورته مدرسې جوړېږي او په ملیونو ملیونو ډالره ورته ټلویزیونونه فعالېږي، ددې مدرسو او ددې رسنیو ورځنی لګښت ثبوت نه دی؟ ښه به وي، چې دلته د ثبوت په اړه د یو نومیالي سیاستوال یو مثال هم وړاندې کړو: ((له خان عبدالولي خان نه چا پوښتنه وکړه، چې ته د هغه شخص په باب څه ثبوت لرې؟ هغه ورته وویل: ((ثبوت له علایمو ښکاري؛ یو شی دی، ژېړ دی، ګرد دی، تریو دی، په لاس کې ځايېږي، نو پرته له دې چې زه یې درته ووایم، ته باید خپله پوه شې چې نارنج دی.)) یو ډاکتر هم، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ناروغ ناروغي تشخیصوي، نو له نښو نښانو او علایمو یې معلوموي، نو خپله دغه نښې نښاني او ددغو رسنیو فزیکي او فکري موجودیت، ایرانپالنه او ایرانستاینه د ایران د مداخلو ثبوت دی. یوازې یو مثال به د یوې ضروري بېلګې په توګه راوړو. (تمدن) ټلویزیون او د (خاتم النبین) په نوم د شیخ محمد اصف محسني تر چتر لاندې جوړه شوې مدرسه، د ایران د مداخلو څرګند ثبوت دی. د زیات باور لپاره خپله د ټلویزیون نشرات، د ټلویوزیون د مونتاژ چارې، وسایل او خپله د مدرسې داخلي او بهرنی جوړښت وګورئ، فکر کوم همدا به کفایت وکړي. کومې نورې ایران پلوه رسنۍ چې دي، هغوی په قصدي، شعوري او څرګند ډول د ایران تائید او توصیف کوي، تر دې بل زیات یا څرګند ثبوت څه ته وایې؟ پر ایران او هند سربېره، چې په بېلابېلو ډولو، کلتوري تاثیرات لري: ایران په ژبني، مذهبي او کلتوري او هند په کلتوري برخه کې، ځینې نور هېوادونه هم خپل خپل تاثیرات لري. زموږ میډیا په یو نه یو ډول د غربي کلتور د خپراوي لپاره هم کله کله استعمالېږي، دا کېدی شي د لویدیز کلتور عام تاثیرات وي او یا هم کېدی شي د ځینو رسنیو د اقتصادي ګټو په موخه وي، خو په هر ترتیب دا ډول تاثیرات هم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنيو اغېز

د هرې پديدې شتوالی د هغې پديدې له ضرورت سره نسبت او تناسب لري؛ که چېرې په ټولنه کې د يوې يا بلې پديدې د شتوالي ضرورت او ظرفيت نه وي او چاپېريال ورته مساعد نه وي، نو هغه پديده اصلاً هېڅ رامنځته کېږي نه او که رامنځته هم شي، نو عمر به يې ډېر لنډ او تنګ وي. افغاني اوسنۍ رسنۍ هم زموږ د ټولنې يو ضرورت دی، خو دا چې دا رسنۍ د ټولنې ټولې اړتياوې خړوبوي او يا په دې لاره کې هڅه کوي که نه؟ دا بيا يو بل بحث دی. په هر ډول زموږ اوسنۍ رسنۍ پر ټولنه خپل تاثيرات لري او د ټولنې خپل تاثيرات بيا پر رسنيو دي، البته ځينې هغه رسنۍ چې له بهرنيو سرچينو خړوبېږي، د افغاني ټولنې د تعاملاتو ډېر خيال نه ساتي، خو بيا هم پر ټولنې زياتره خپل تاثيرات پرېږدي.

رسنۍ لکه څنګه چې په نورو ټولنو کې د خلکو د ذهني ودې سبب ګرځي، زموږ په ټولنه کې هم دا حالت لري، خو دلته څه ناڅه په ځينو برخو کې د انارشۍ لامل شوي هم دي، په هر ترتيب پر ټولنه يې ذهني تاثيرات شته، چې دلته به په څو کته ګوريو کې ورته نغوته وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ولس پر ذهن يې اغېز: په ولس کې د بېلابېلو پاړکو د ډلبندۍ او په خپله د رسنيو د بڼې او ظرفيت له مخې د ټولو رسنيو تاثير، پر ټولو خلکو يو شان نه دی. دلته کولای شو ټولنه له ذهني پلوه پر عوامو او خواصو يا عوامو او روښنفکرو پاړکو ووېشو:

الف- عوام: له رسنيو څخه د عوامو اخيستنه يا هم د ولس پر ذهن د رسنيو تاثيرات هغه شان نه دي، لکه د روښنفکرانو چې دي او نه يې تاثير هغه شان دی، لکه پر روڼ اندو. عوام او په تېره بيا نالوستي قشر د رسنيو له ټولو ډولونو څخه پوره ګټه نه شي اخيستلای او نه ورته لاسرسی لري. راډيو په کليوالي سيمو او ټلويزيون په ښاري سيمو کې د عوامو پر ذهن خپل خپل اغېز لري. عوام هم پر دوو برخو وېشلای شو، يوه برخه لوستي عوام او بله نالوستي عوام. له رسنيو څخه ددې دواړو اخيستنه هم يو شان نه ده. لوستي عوام د رسنيو پر دې پورته دوو ډولونو سربېره له چاپي او کتنيزو يا برېښناييزو رسنيو څخه، که چېرې لاسرسی ورته ولري، هم ګټه اخيستلای شي، بل د افغانستان د اکثرو او ان څه کم ټولو رسنيو ژبه رسمي بڼه لري، يانې په رسنيو کې د ليک او کتاب ژبه کارول کېږي، چې طبعاً دا د عوامو له ورځنۍ محاوره يي ژبې سره توپير لري، نو ځکه خو د عوامو يوه درنه برخه د رسنيو پر هغې رسمي ژبه سم نه پوهېږي، چې دوی يې کاروي. خو د عوامو لوستی قشر کېدی شي د ژبې له دې ډول کارونې ګټه واخيستلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیدنیو رسنیو تصویر تر ډېره بریده د رسمي یا لیکنۍ ژبې ستونزه اواره کړې، ځکه په دې ډول رسنیو کې تصویر په خپله خبرې کوي. خو دې رسنیو ته لا هم ډېر مزل پاتې، چې د هېواد کلیو، غرو او رغو ته ځان ورسوي، په هر ترتیب د افغانستان عوام (لوستي او نالوستي) په یو نه یو ډول له رسنیو او د هغو له بېلابېلو ډولونو سره تړلي دي. همدا رسنۍ دي، چې دا ستونزې یې وخت پر وخت حکومت ته رسولي او د حکومت د مسولینو پیغام یې هغوی ته لېږدولای دی. هر کله چې عوام یا ولس له دولتي چارواکو په تنګ شي او یا هم له نورو ظلمونو سره لاس او ګرېوان شي، نو وروستی دمه ځای یې همدا رسنۍ دي. رسنۍ تر دې حده د خلکو پر ژوند تاثیر کوي، چې یوه رسنۍ پر دې هم بریالۍ شوه، چې د یوې سیمې د خلکو ځلوېښت کلنه دښمني پایته ورسوي. (لمر) ټلویزیون یو ځل د ننګرهار د (دره نور) ولسوالۍ د هغې سیمې د خلکو د ژوند پر حال یو رپوټ برابر کړی و، چې دا څو لسیزې په خپلو کلیو کې یو بل ته په مورچل کې ناست وو او پر دواړو خواوو ژوند ډېر تنګ شوی و، کله چې دا رپوټ له ټلویزیون څخه خپور شو، د مرکزي او سیمه ییز حکومت چارواکي ورته ډېر متوجه شول او دا شخړه یې د جرګې مرکې او دولتي فشار له لارې په داسې ډول اواره کړه، چې دواړه لوري پرې خوشاله شول. د سیمې خلکو د حکومت ترڅنګ له رسنیو (لمر) ټلویزیون څخه هم مننه وکړه، په واقعیت کې همدا رسنۍ د دې سبب شوې، چې دا ستونزه حل کړي. په دې ډول پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنيو د سيمو خلکو باور زيات شو. افغاني رسنيو د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې د خلکو د ژوندانه او ستونزو په باب په لکونو راپورونه خپاره کړي، خو بيا هم هغه ډول، چې رسنۍ نورو ټولنو کې د خلکو پر ذهن حکومت کوي، دلته لا هغې مرحلې ته نه دي رسېدلي. کېدی شي ددې علت له يوې خوا د ټولنې د اکثريت نالوستوب وي، خو له بلې خوا د رسنيو نوی پيل شوی ژوند دی، چې تر اوسه لا ډېره تجربه نه لري او ډېر عمر يې نه دی خوړلای. ددې ترڅنګ د پخوانيو دولتي رسنيو تاثيرات هم رول لري، چې يو اړخيز نشرات يې کول او خلکو پرې باور نه کاوه، اوس شايد ځينې خلک فکر وکړي، چې ازادې رسنۍ هم همغه ډول رسنۍ دي. ددې ترڅنګ د ځينو رسنيو منفي ليدلوری او ګوندي، تنظيمي او قومي مميزات هم کولای شي پر رسنيو د خلکو باور کمزوری کړي، خو په هر ډول اوس زموږ په ټولنه کې د رسنيو اغېز ورځ پر ورځ زياتېږي، دا تاثيرات د ولس ذهن ته ور رسېدلي او لا ور رسېږي، خو لکه څنګه چې دمخه مو يادونه وکړه د ټول ولس پر ذهن دا تاثيرات يو شان نه دي. له رسنيو څخه د روښنفکره قشر او سياسي پاړکي تعبير، تفسير او ګټه اخيستنه بيا بل ډول ده، چې دلته به ورته په لنډيز سره اشاره وکړو.

ب- د روښنفکر قشر: رسنيو نه يوازې زموږ د عوامو پر ذهن تاثير کړی، بلکې تر هغو زيات يې د روښنفکرانو ذهنونو ته هم لاره کړې، اصلاً خو د رسنيو تاثيرات زياتره پر همدې روښنفکره قشر دي؛ رسنۍ په واقعيت کې د همدوی په زور

(c) ketabton.com: The Digital Library

چلېږي، د همدوی افکار تمثیلوي او پر همدوی باندې تر هر چا زیات اغېز ښندي.

د افغانستان په اوسنیو ازادو رسنیو کې په زرګونو لیکوال، ژورنالیستان، تخنیکي کارکوونکي او د نورو برخو چلوونکي پر کار بوخت دي، ځوک چې بحثونو ته راغوښتل کېږي او یا پرې بحثونه کېږي، هغوی اکثره له لوستي او روښنفکره قشر ځخه دي، لنډه دا چې د یوې خپرونې یا رسنۍ چلوونکي، چې خپله روښنفکران وي، نو مخاطبین به یې هم طبعاً اکثره د همدې قشر اړوند خلک وي، خو د هېواد پر روښنفکره قشر د رسنیو تاثیر بیا هغه شان نه دی، لکه پر عوامو چې دی؛ رسنۍ د عوامو پر ذهنیت ورو ورو تاثیر کوي او که چېرې رسنۍ مثبت او یا هم منفي لیدلوري ولري، نو دا تاثیرات هم پر هغوی، ورو ورو اغېز کوي او یو اوږد زماني واټن غواړي، ددې علت دادی، چې زموږ د رسنیو ژبه د عوامو له هغې ځخه تر یوځایه توپیر لري، خو دا تاثیرات بیا پر روښنفکره قشر آني دي. اوس زموږ ازادې رسنۍ د روښنفکره قشر په هغو بېلابېلو ډلو پورې تړلې، چې خپل خپل ذهني تمایلات لري، په ځینو برخو کې کېدی شي دا ذهني تمایلات خپلواکې سرچینې ولري، خو تر ډېره دا فکرونه له بهرنیو سرچینو ځخه الهام اخلي، طبیعي خبره ده، چې د دوی له خوا سمبالېدونکې رسنۍ هم ددې ډول افکارو خپرندویې دي، دا هغه جریان دی، چې یو شمېر تحصیل کړي اشخاص یې پر خپرولو مصروف دي او یو شمېر نور بیا د دې جریان پر ضد خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه کوي، په دې ډول د هېواد د روښنفکره قشر یوه خورا زیاته برخه له رسنیو څخه د خپرېدونکو متضادو فکري جریانونو پر خپراوي، رفعې او دفعې مصروف دي. په دې منځ کې هغه ازادې رسنۍ، چې د خپلواکو شخصیتونو له خوا خپرېږي، جانبي عوارض یې کم دي، خو ګټه یې زیاته ده، دا ډول خپرونې یا رسنۍ د هېواد د ټولو قشرونو په ذهني عمار کې کارنده ونډه اخلي او د ملت د ویښتابه سبب ګرځي. دې ډول رسنیو د هېواد د یو زیات شمېر روښنفکرانو د ذهني سطحې په ښېرازۍ کې هم ښه رول ادا کړی او ادا کوي یې. که دا رسنۍ نه وای، ډېره سخته به وای، د هغو رسنیو مخه نیول شوې وای، چې د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو په واقعیت او حقیقت کې ازادې نه دي. په مجموعي ډول زموږ له رسنیو څخه، د هېواد روښنفکره قشر زیات اغېزمن شوی او اغېزمنېږي، دا اغېزمني، په مثبتې او منفي دواړو خواوو کې محسوسه ده.

۲- پر دولتي چارواکو یې اغېز:

د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې رسنیو، لکه څنګه چې د عام ولس او روښنفکره قشر پر ذهن خپل اغېز شیندلی، دغسې یې پر دولتي چارواکو هم تر بل هر څیز زیات اغېز کړی دی. په تېر اوه کلن بهیر کې د دولت ټول دربواړه ارګانونه د رسنیو تر سخت فشار لاندې وو او ملي شورا یا پارلمان خو رسنۍ بېخي خپل رقیب او سیال ګڼله. که څه هم د ملي شورا یو شمېر زورواکو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناقانونه پانګوالو وکیلانو له ځینو رسنیو سره لاره ونیوله؛ د حق السکوت او تفاهم له لارې یې هغوی ته هم څه خواږه ورکړل، له قومي نسبت څخه یې هم ناوړه ګټه پورته کړه او یو شمېر رسنۍ یې د ځان ترڅنګ کړې، خو په عام ډول همدا رسنۍ وې، چې ددې نامتجانس پارلمان ناممکن هوسونه یې مهار کړل او پر انتقاد کوونکو یې هم په ولس کې د انتقاد روحیه پیاوړې کړه، ددې ترڅنګ یې اجرائیه قوه هم تر سخت فشار لاندې راوسته، د اکثرو سیمه ییزو او نورو سراسري زورواکو له ظلم و زوره یې پرده پورته کړه، دولت او د هغه د مخالفو ډلو استازو ته یې په ګردیو مېزونو کې د مخامخ خبرو اترو زمینه برابره کړه، ولس هم مخامخ د همدې رسنیو له لارې له چارواکو سره مخامخ شو. د دولت په داخل کې یې د مامورینو اداري فساد ډاګیز کړ، سره له دې چې اوس هم فساد ترکچې زیات دی، خو که چېرې د رسنیو دا وېره او کنټرول نه وای، نو د قدرت بله سرچینه خو نه شته؛ د قانون د تطبیق اصلي سرچینه خو خپله دولت دی، خو کله چې دولت د فساد پر ناروغۍ اخته وي، نو له رسنیو پرته د هیلې بله لار نه پیدا کېږي. د افغانستان په قضایي سیستم کې د رشوت او فساد له شتوالي څخه هم همدې رسنیو پرده پورته کړې او یو زیات شمېر قاضیان د همدې رسنیو له وېرې رشوت ته ډېر زیات زړه نه ښه کوي، نو چې د رسنیو دا وهم نه وي، نو یو قاضي، چې په حکومت کې د رشوت عام کلتور ویني، څه فکر کېږي، چې دی به په اسانۍ د رشوت له دې خوړلنیو څخه ځان وباسي؟.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ترڅنګ رسنۍ، د دولتي چارواکو د ځينو نامشروعو هيلو په کنټرول او مهارولو کې هم لوی لاس لري، دګڼ شمېر مثبتو دولتي پرمختياوو په انعکاس کې يې هم فعاله ونډه اخيستې، په تېر څو کلن واټن کې يې ان تر دولتي خپرونو هم موثريت او کميت زيات و. په مجموعي ډول رسنيو هم پر دولت او هم پر ملت خپل ذهني تاثيرات پرې ايښي دي؛ رسنيو هغه بېلابېلو مسايل خپاره کړي، چې د دولت او ملت په ورځني ژوندانه پورې يې اړه لرله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

اوسنۍ رسنۍ او ادبیات

په عام ډول ژورنالیزم او ادبیات سره ډېر نږدې اړیکي لري او ان سره تړلي دي. د ادبیاتو یو تعریف دا هم دی، چې «ادبیات یو ژبنی هنر دی». ژورنالیزم هم یو ژبنی مسلک دی. ژورنالیزم او ادبیات رښتیا هم دومره سره نږدې دي، چې کله کله یې په ځینو برخو کې بریدونه هم سره ګډ شي، سړی ژر حکم نه شي کولای، چې وواییي دا یو ژورنالیستیک اثر دی که ادبي؟ دا نږدېوالی نه یوازې زموږ په ټولنه کې محسوس دی، بلکې ټولې نړۍ کې دا نږدېوالی څرګند دی، البته پرمختللو هېوادونو اوس د مسلکي معیارونو له مخې هر څه سره بېل کړي دي. نه یوازې د ژورنالیزم او ادبیاتو بریدونه یې مشخص کړي، بلکې خپله په ادبیاتو او ژورنالیزم دواړو کې یې د بېلابېلو څانګو یا برخو بریدونه هم څرګند کړي، خو دا څرګندتیا په دې مانا نه ده، چې دوی دواړه یو بل سره اړیکي او پیوند نه لري. د ژورنالیزم او ادبیاتو ترمنځ اړیکي دومره زیات وو، چې زموږ په خپله ټولنه کې هم ډېر زیات وخت د ژورنالیزم پوهنځی، د بشري علومو او د ادبیاتو پوهنځی یو ډیپارټمنټ و او وروسته یې بیا د جلا پوهنځي بڼه غوره کړه. رسنیزې وسیلې بیا هغه خبرتیایي او خپرنیزې وسیلې دي، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو ټولو ډګرونو په انډول ژورنالیزم سره ډېر پیوند لري. په همدې خاطر رسنیو ته ژرونالستیکي وسیلې وایي. که دا خبره یوه فرضیه وګڼو، نو بیا خو ویلای شو، چې ژورنالیزم د ژوند د نورو خواوو ترڅنګ ډېر زیات د ادبیاتو په خدمت کې دی. همدا ژورنالستیکي وسیلې یا رسنۍ دي، چې د ادیب، ادبپوه او عالم پیغامونه ولس ته رسوي او عامه ذهنیت پرې روښانوي. رسنۍ ان دومره موثرې دي، چې د یوه ولس د ادبیاتو په وده کې ټاکونکی رول لري؛ رسنۍ ددې سبب ګرځي چې د یوې ژبې یوه ادبي دوره له بلې بېله کړي. موږ په خپله ټولنه کې د رسنیو دا جوت تاثیر ګورو، د پښتو ادبیاتو د دورو د وېش په باب له ځینو ادبپوهانو سره دا نظر دی، چې د پښتو ادبیاتو معاصره دوره د شلمې پېړۍ له دویمې لسیزې پیلېږي. په دې برخه کې د ځینو نظر دادی، چې دا مهال (سراج الاخبار) چاپي رسنۍ رامنځته شوه او دې کار د پښتو ادبیاتو په فکري تحول کې خپل اغېز درلود.

((د سراج الاخبار افغانستان لومړۍ ګڼه د مولوي عبدالروف په مدیریت د جنورۍ په (۱۱) نېټه، په (۱۹۰۲) م کال کې نشر شوه او بیا دغه جریده د انګرېزانو په لمسون د یو څه وخت لپاره مصادره شوه. مګر څو کاله وروسته یې د مشروطه خواهانو له خوا بیا په (۱۹۱۱) کال کې د سراج الاخبار افغاني تر نامه لاندې د محمود طرزي په مدیریت په خپرونو پیل وکړ)).[1]

[1] پوهاند ډاکتر زېورالدین زېور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۸۵ل کال، ۹مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد محمد صديق روهي وايي:

[((په افغانستان کې د سراج الاخبار دوهم ځل (۱۹۱۱ع کال) په خپرېدو سره د پښتو معاصر ادب بنسټ کېښودل شو)).

((محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په (سراج الاخبار افغانيه) کې د پښتو نظمونو او مقالو خپرولو ته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولې وه. د پښتو لومړی شعر چې په نوموړې جريده کې خپور شو د مولوي صالح محمد کندهاري شعر دی.

دا څه عجب دوران دی — چې راغلی پر افغان دی
رنګارنګه ترقي ده — څه عجب محبوب عنوان دی
دا له کومه سو په موږ کې — چې ظاهر او نمايان دی
دا خو عصر د سراج دی — چې افغان ټول پرې روښان دی
ته سراج الاخبار ته ګوره — چې د ملک په تن کې ځان دی
اوس بيا نوراعلی نور سو — په پښتو چې دی ګويان دی.))[1]

که څه هم د يوې ژبې د ادبي دورې ټاکل په يوې رسنۍ او يا څو رسنيو پورې نه محدودېږي، خو کوم وخت چې سراج الاخبار، اخبار خپرېده، د هغه وخت د شرايطو او امکاناتو په پام کې نيولو سره يې پر پښتو او دري ادبياتو څرګند تاثير درلود. نو ځکه کله چې د پښتو معاصرو ادبياتو د پيل خبرې کېږي، د سراج الاخبار تاثيراتو ته هم په کې نغوته کېږي.

---

[1] کانديد اکاډميسين سرمحقق محمدصديق روهي، د پښتو ادبياتو تاريخ (معاصره دوره)، د محمدصديق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، ۵۳ او ۵۵ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تولیز ډول ادبیات که له یوې خوا له موسیقۍ سره نږدې اړیکې لري، موسیقۍ پر نظم او شعر ډېره لګوي او بیا په خپله د شعر او یا نظم د تبلیغ وسیله هم ګرځي.
دغسې رسنۍ یا ژورنالستیکې وسیلې هم د ادبیاتو د تبلیغ، ترویج او خپرېدو وسیلې دي. په ژورنالیزم کې هم له ادبیاتو یا ادبي ژبې څخه کار اخیستل کېږي. ځینې ژورنالیستیک فورمونه لکه (اوچرک)، (ادبي راپور تاژ) او نور له ادبي ژانرونو سره نږدې پیوند لري. لنډه دا چې ژورنالیزم او ادبیات یا رسنۍ او ادبیات یو له بل سره اوږه پر اوږه روان دي او یو د بل د پرمختګ سبب کېږي. دلته به په لنډیز سره د رسنیو بېلابېلو ډولونو ته نغوته وکړو، چې د ادبیاتو د ودې لپاره څومره موثر نقش لوبوي:

چاپي رسنۍ او ادبیات: په افغانستان کې له لومړیو چاپي خپرونو؛ شمس النهار، ارشاد النسوان او سراج الاخباره رانیولې بیا تر دې دمه هېڅ داسې چاپي رسنۍ نه شي په ګوته کولای، چې په هغو کې دې د ادبیاتو یوه برخه نه وي ځلېدلې. ادبیات او د هغو بېلابېل ډولونه په واقعیت کې د چاپي رسنیو د خپرنیزو موادو یوه غوښنه برخه جوړوي او داسې یوه برخه ده، چې خلک ترې د خپل ذوق مطابق خوند او ګټه اخیستلای شي. سره له دې چې زموږ چاپي رسنیو د سیاسي تحولاتو او نورو رسنیو له امله وخت پر وخت خپل رنګ او خپله بڼه بدل کړي، خو په افغانستان کې چې هر مثبت او منفي بدلون راغلی، چاپي رسنیو له ادبیاتو سره خپله رابطه نه ده شلولې. ددې یو علت دادی، چې ادبیات هنر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی او هنر ته په هر وخت د هر چا اړتيا وي. د زماني په بهير کې چاپي رسنيو ځکه د ادبياتو زيات خپراوي ته زړه ښه کاوه، چې ادبي ليکنې بې خطره او بې ضرره دي، نورې ليکنې په تېره بيا سياسي ليکنې کېدی شي جانبي عوارض ولري؛ د رسنيو مسولينو ته له هغو څخه د بېلابېلو تعبيرونو له امله ستونزې راولاړې شي، خو د ادبياتو په خپراوي کې د دې ډول ستونزو د پېښېدو احتمال کم دی، البته ځينې سياسي شعرونه او نظمونه هم دا ډول ستونزې راولاړولای شي، خو په مجموعي ډول چاپي رسنۍ د ادبياتو د ودې او پالنې لپاره ښه خپرنيز وسايل دي، بالمقابل ادبيات هم د رسنيو د خپرونو لپاره ښه مواد دي.

د ګڼو وجوهاتو له امله د رسنيو او ادبياتو دا پيوستون تر اوسنيو چاپي رسنيو راروان دی. زموږ اوسنۍ چاپي رسنۍ، چې شمېر يې سوونو عنوانو ته رسېږي، له ځينو استثناتو پرته به هېڅ داسې خپرونه پيدا نه کړې، چې هغه دې ادبي برخه ونه لري؛ ضرور يې د خپلو مخونو يوه برخه ادبياتو ته ځانګړې کړې ده، ځينې رسنۍ په منظم ډول د ادبياتو لپاره خپلې کليشې لري او ځينې هم له کوم ځانګړي عنوان پرته د ادبياتو د بېلابېلو فورمونو يا صنفونو بېلګې خپروي. د ساري په توګه (الاسلام) اوونيزه د ادب کلکخونه لري، (ازادی) اوونيزه خپله ځانګړې ادبي پاڼه، (ارمان صلح) اوونيزه په اوونۍ کې يو ځل د ((شګوفه های نورسته په نوم ادبي پاڼه لري. (هبواد) ورځپاڼه د ((نکريزو پاڼه)) خپروي، (ملي ارمان) د ((فرهنګ کده)) په نوم پاڼه لري، (اصلاح) ورځپاڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

«در گسترد فرهنگ»، «چراغ» ورځپاڼه د «درقلمرو بیکرانه شعر و ادب» د «ابادي» اوونیزه «دل نوشته ها» په نوم بېلابېلې کلیشې لري او تر دې عنوانو لاندې ادبي مطالب خپروي، «پکتیا غږ» او «شایق» جریدې، «ننګرهار» ورځپاڼه، «نړۍ» مجله او په سلګونو نورې چاپي رسنۍ خپلې ادبي برخې لري.

سربېره پر دې چې یو زیات شمېر چاپي رسنیو په خپلو پاڼو کې ادبي لیکنو ته ځای ورکړی دی. ډېرې نورې داسې چاپي خپرونې هم شته، چې یا ټولې یا اکثره برخې یې ادبي لیکنې خپروي، د ساري په توګه، داستانونه مجله، الفت او روهي مجله، ښکلا مجله، هوسۍ او ګوربت مجله او ځینې نورې.

که په مجموعي ډول د افغانستان ټولې چاپي رسنۍ له نظره تېرې کړو، نو د ژوند هېڅ ډګر او د هغه په باب هېڅ لیکنې به په کې دومره ځای او ځلا ونه لري، لکه ادبي برخه یا ادبیات یې چې لري.

اوربدنۍ رسنۍ او ادبیات: د چاپي رسنیو ترڅنګ راډیویي رسنیو هم د ادبیاتو په خپراوي کې ډېره زیاته ونډه اخیستې ده، ان تر چاپي رسنیو هم یې ونډه زیاته ده، راډیویي خپرونې تر چاپي هغو زیات مطالب ځایولای او خپرولای شي، راډیوګانې په واقعیت کې د ژرندو مثال لري، چې همېش باید پرې د لیکنو دانه سوره وي او که نه خو پر ټپه ودرېږي، په افغانستان کې د ډاکتر نجیب الله د حکومت تر ړنګېدو دمخه د ټولو راډیویي خپرونو په سلو کې (۷۰) برخې نشرات موسیقي وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او پاتې په سلو کې ډېرش برخې نورو، ټولنيزو، سياسي، ديني، علمي او نورو مسايلو ته ځانګړې شوې وې. ددې کار يو علت دا و، چې نورو ليکنو او پروګرامونو زيات وخت او لګښت ته اړتيا لرله او تر ډېره حده يې تکرار هم نه شو زغملای، ځکه د خپرونو تکرار خپرېدل د اورېدونکو پر ذوق منفي اغېز کاوه، نو يوازېنی او کم لګښته لاره همدا وه، چې دوی بايد نوې او پخوانۍ موسيقي خپره کړي. د موسيقۍ تکرار خپرېدل نه يوازې اورېدونکي نه ستړي کول، بلکې په خپله د اورېدونکو غوښتنه هم وه، نو په دې خاطر به راډيويي خپرونې تر ډېره حده په موسيقۍ پوره کېدلې.

موسيقي که څه له ادبياتو سره ډېر نږدې پيوستون لري، خو خپله ادبي خپرونې هم ډېرې زياتې وې. د ډاکتر نجيب الله نظام تر ړنګېدو وروسته، په تنظيمواکۍ کې راډيويي خپرونې، لکه د ژوند د نورو برخو په څېر له ستونزو سره مخامخ شوې، په څومره والي او څرنګوالي کې يې ډېر تنزيل راغی، خو بيا هم کوم نشرات چې کېدل په هغو کې ادبي برخه شامله وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو غير له هغې هم پر اکثرو تفريحي او موسقيزو پروګرامونو بنديز ولګېد، دا مهال ادبياتو او شاعرۍ په تېره بيا ترنمي شاعرۍ د موسيقۍ ځای ونيو او پر هغه وخت به د فعالو راډيو ګانو له خپو څخه همدا مترنمه شاعري خپرېدله، مانا دا چې د ژوند د نورو برخو په انډول د ادبياتو برخه کمه متضرر شوه. د طالبانو په واکمنۍ کې د نيمژواندو رسنيو، په تېره بيا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

راډیویي رسنیو له لارې د ادبیاتو خپراوي ته لاره خلاصه وه. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته په افغانستان کې یو دم دومره راډیوګانې راوټوکېدې، چې لکه د راډیوګانو بزغلې چې وشیندې، چا خیال هم نه کاوه، چې پر دومره کم وخت دې دومره زیات راډیویي ستېشنونه فعال شي. پر موسیقۍ لګېدلی بندیز هم اوتومات پورته شو او ګڼو راډیوګانو په متواتر ډول د موسیقۍ پر خپرولو پیل وکړ. د FM دومره راډیو ستېشنونه جوړ شول، چې د هېواد هر ګوټ یې تر پوښښ لاندې راوست، هر چېرته چې راډیو فریکونسي بدلوې، نو د موسیقۍ غږ دې تر غوږو کېږي. د موسیقۍ ترڅنګ ادبي خپرونې هم له شمېره ووتې، د راډیو کمیت دومره زیات شو، چې دوی مجبور شول د خپلو پروګرامونو د موادو پوره کولو لپاره پر موسیقۍ او ادبي خپرونو ډېره ولګوي، نو تقریباً هرې راډیو په خپلو څپو کې ادبي پروګرامونو ته ځای ورکړ، دې کار نه یوازې تېرو ادبي لیکنو ته د خپراوي زمینه برابره کړه، بلکې نور ګڼ شمېر ځوان لیکوال او شاعران یې هم وروزل، اکثرو راډیوګانو د پنځه لس دقیقه یي، نیم ساعته، یو ساعته او ان څو ساعته ادبي خپرونو پروګرامونه جوړ کړل، تر مشخصو او ښکلو کلیشو لاندې یې دا پروګرامونه سره منظم کړل. د بېلګې په توګه کلید راډیو په مرکز او ولایتونو کې د ((لونګو دربښې))، ((رنه چینه))، شرق راډیو ((د غزل په زمزو کې))، ننګرهار راډیو ((د ستورو کاروان))، مرام راډیو، ((مرام په زمزمو کې)) ادبي خپرونې لري. بي بي سي راډیو د ((مرغلرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

امېل))، پېلوځی، اومه ستوډیو)) ادبي او هنري خپرونې لري، د امریکا غږ راډیو هم د شعر او موسیقۍ پروګرامونه او ادبي بنډارونه لري، ازادۍ راډیو، د ((شګو چینه)) ((د ګوړې اچار))، ((مربامرچ)) ادبي او طنزي خپرونې لري او همدا ډول هره کورنۍ راډیو چې اورې ضرور په کې ادبي خپرونه وي او یا هم د افغانستان لپاره بهرنۍ راډیوګانې چې اورئ، له ادبي خپرونو بې برخې نه دي. که په مجموعي ډول موږ د وروستیو څو تېرو کلونو په بهیر کې د ټولو راډیو ګانو یوازې ادبي خپرونې محاسبه کړو، نو پر شپه او ورځ تر (۲۴) ساعتونو هم اوړي او دا هغه حالت او واقعیت دی، چې په اوسنیو راډیویي رسنیو کې لیدل کېږي، دا حالت د چا په خوب او خیال کې هم نه ګرځېده. طبیعي خبره ده، چې دا بهیر زموږ د ادبیاتو له غوړېدو او پرمختګ سره مرسته کوي.

لیدنۍ رسنۍ او ادبیات: د چاپي او اورېدنیو رسنیو ترڅنګ لیدنۍ رسنۍ، لکه څنګه چې د تاثیر یا اغېز له مخې په قوي دریځ کې دي، دغسې یې د ادبیاتو خپراوي کې هم کارنده ونډه اخیستې ده. پخوا چې افغانستان کې یوازې یو سراسري دولتي او نور څو ولایتي دولتي ټلویزیونونه فعال وو، نو دې ټلویزیونونو د اورېدونکو او لیدونکو ادبي ذوق تر یوه حده خړوباوه؛ د ((هفت شعر هنر))، (ټلویزیوني مجله) او نورو منظمو ادبي او هنري خپرونو د خپراوي ترڅنګ یې د ګڼو ادبي غونډو، مشاعرو او سیمینارونو رپوټونه هم خپرول، سربېره پر دې یې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوالو او شاعرانو سره مرکې هم کولې، د هغوی نوي چاپ شوي کتابونه یې معرفي کول. د طالبانو نظام تر رنګولو وروسته چې په افغانستان کې د ازادو رسنیو څپه خپره شوه، نو دې سره ګڼ شمېر ټلویزیوني چینلونه فعال شول، هر ټلویزیون د خپلو نورو خپرونو ترڅنګ هنري او ادبي خپرونو ته پوره ځای ورکړی دی. ان نورې خپرونې یې لا د مهال له مخې دې کچې ته نه رسېږي. د ټلویزیوني خپرونو تاثیرات تر تېرو دوو رسنیو ځکه زیات دي، چې دلته مطالب او مسایل هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي، اکثره خلک ترې ګټه پورته کولای شي؛ هم یې خواص، هم لوستی قشر یې ګوري او هم نالوستی قشر د خپلې ذهني کچې مطابق ترې ګټه پورته کولای شي. تراوسه د ټلویزیوني خپرونو د پو ښښ ساحه یوازې پر هغه چاپېریال راڅرخي، چې برېښنا په کې غځېدلې ده او له نورې ډول برېښنا ګټه پورته کوي. افغانستان کې د برېښنایي شبکې د پراختیا په حالت کې ټلویزیوني شبکې نورې هم غځېدی شي. ددې لیدنیو رسنیو بله ښېګڼه داده، چې په ځینو خپرونو کې یې ادبیات یا ادبي لیکنې، له لیکني او ګړني حالت څخه راکښلې او تصویري کړې دي. یانې د ادبي کلام د اورېدو ترڅنګ لیدونکی د پردې پرمخ د هغې تصویر هم ګوري، دا کار د ادبي کلام هغه روح او مانا راژوندي کوي، چې د دې کلام په متن کې پرته ده. لیدونکي په دې حالت کې نه یوازې د ادبي وینا له اورېدلو اغېزمن کېږي، بلکې د تصویر په قوت دی لا د هغې ادبي وینا د مانا تل ته ورننوزي. په ادبیاتو؛ شعر یا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبني هنري اثر کې معمولاً دوه ډوله تصويرونه زيات ياد ېږي: يو ته يې عيني تصويرونه وايي او بل ته يې ذهني، البته د دې دوو ترکيب هم شته، عيني تصوير همغه ته ويل کېږي، چې انځورګر يا عکاس د هغه فزيکي تصوير د کاغذ او يا هم د سکرين پر مخ ترسيم کړای شي او هغه مانا چې په خبرو يا ادبي اثر کې دننه خوندي ده، هغه د تصوير په قوت د کاغذ يا پردې پرمخ ترسيم کړي. ليدنيو رسنيو بل کمال دا کړی، چې د ادبياتو د بېلابېلو فورمونو لکه، لنډه کيسه، منځنۍ کيسه، اوږده کيسه، ډرامه او د ادب نور بېلابېل ډولونه يې مصور کړي او د ټلويزيون د پردې پر مخ يې خلکو ته څرګند کړي دي. اوس زموږ په ټولنه کې هېڅ بل شي د خلکو ذهنيت دومره نه دی تسخير کړی، لکه هندي ډرامو، چې پرې خپل تاثير غورځولای دی. ډرامه البته هندي ډرامې زموږ د ادبياتو برخه نه ده، خو په مجموعي توګه د ادبياتو يو ژانر دی. زموږ يو شمېر ټلويزيوني چينلونه پر دې بريالي شوي، چې خپل کورني توليدات ولري، د افغاني ادبياتو په بېلابېلو فورمونو کې د رامنځته شويو ليکنو پر بنسټ جوړ شوي هنري فلمونه، ډرامې او لنډې تمثيلي ټوټې خپرې کړي. البته لا اوس هم زموږ سينمايي هنر، توليدات او امکانات تر دې کچې نه دي، چې هندي او غربي فلمونو سره سيالي وکړي، نو په همدې خاطر يو زيات شمېر رسنۍ، په لويديځ، هندوستان، ايران او نور هېوادونو کې تيار جوړ شوي فلمونه د يوې تياري مړۍ په څېر ليدونکو ته وړاندې کوي، خو دې سره سره په هېواد کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتـي او ازادو ټلویزیونونـو کـورني تولیـدات هـم ورځ پـر ورځ زیاتېږي او زموږ یو زیات شمېر ټلویزیونـو د خپلو ادبي خپرونو کمیت او کیفیت ته پاملرنه کړې او دې لړۍ تـه دوام ورکـوي. ملي ټلویزیـون تـر څو بېلابېلـو عنوانونـو لانـدې ادبـي خپرونـې لـري، ننګرهار ټلویزیون (د وږمو بهیر)، د اریانا ټلویزیون د (بلې ډیوې) اونـورو کلیشـو لانـدې ادبي پروګرامونـه لـري، لمر ټلویزیـون څو بېلابېـل ادبـي پروګرامونـه وړانـدې کـوي، شمشـاد ټلویزیـون (د وږمـو بهیـر) او نـورې ادبي خپرونـې لـري، طلـوع ټلویزیـون، نـور، نورین، تمدن او ټول ټلویزیونونه هر یو خپلې خپلې ادبي خپرونې لري، چې دا ټول په ټولیز ډول د ادبیاتو له ودې سره مرسته کوي.

کـه پـه مجمـوعي ډول د ټولـو ټلویزیونونـو ادبـي خپرونـې سـره راټـولې کـړو، نـو پـر یـوه شـپه او ورځ یـې مجمـوعي نشـرات تـر څلېریشت ساعتونو رسېږي. کـه د ټول هېـواد پـه کچـه پـر شـپه او ورځ یوازې د ادبیاتو په برخه کې تر (۲۴) ساعتونو زیـاتې لیدنـۍ ادبي خپرونې کېږي، نو په زغرده ویلای شو، چې دا زمـوږ د ادبي بهیر په پرمختګ او د ځوانو لیکوالـو د استعدادونو پـه غـوړونـه کې ډېره زیاته او مثمره مرسته کولای شي.

کتنـۍ رسـنۍ او ادبیـات: هـر څـومره چـې نـړۍ او علم پرمختـګ کـوي، پـه همغـه کچـه رسنـۍ هـم ورسـره وده کـوي. تـر چاپي، اورېدنیو او لیدنیو رسنیو وروستـه، کتنـۍ؛ برېښـنـاییزې او یـا انټرنیټـي رسنـۍ هغـه مـوثرې رسنـۍ دي، چـې تـر پـورتنیـو درېـوارو یـې اغېـز زیـات دی. تـاثیر یـې پـه دې زیـات دی، چـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتني درېواړه رسنۍ يې په سينه کې پرتې دي. يانې دا چې انټرنيټي رسنۍ هم چاپي برخه لري، هم اورېدنۍ او هم ليدنۍ، خو له چاپي رسنيو څخه د اورېدنيو او ليدنيو رسنيو کار نه شي اخيستل کېدی، دغه راز له اورېدنيو څخه د چاپي رسنيو. همدا راز اورېدنۍ رسنۍ د ليدنيو کار نه ورکوي، خو ليدنۍ بيا د اورېدنيو کار هم ورکوي، خو په کتنيو رسنيو کې يو څوک کولای شي هم ننني موضوعات تعقيب کړي، هم د تېرو او اوسنيو، مياشتو او کلونو، په دې ډول که چېرې د يوې موضوع تاريخي شاليد ته اړتيا وي، نو کتونکي کولای شي، هغو ته مراجعه وکړي، خو د نورو رسنيو لوستونکي، اورېدونکي او کتونکي ددې امکان نه پيدا کوي، چې دومره اسانتياوې ورته برابرې شي. په دې حساب کتنۍ رسنۍ تر ټولو رسنيو غښتلې او موثرې دي. البته ددې موثريت کچه په بېلابېلو هېوادونو کې توپير کوي. زموږ په ټولنه کې تراوسه پورې په سلو کې يوه سلنه خلک انټرنيټي اسانتياوې لري او له هغو څخه ګټه اخلي، سره له دې چې له اورېدنيو رسنيو څخه ګټه اخيستنه په افغانستان کې عامه ده او ددې رسنيو د پوښښ ساحه تر ټولو رسنيو زياته ده. د پوښښ د ساحې له مخې په دويمه کته ګورۍ کې ليدنۍ، رسنۍ راځي او په درېيمه درجه کې چاپي رسنۍ، خو انټرنيټي رسنۍ په ډېر سرعت سره پرمخ روانې دي؛ اوس د چاپي رسنيو په اندول انټرنيټي رسنۍ ډېرې زياتې کارول کېږي. د ساري په توګه که په افغانستان کې اوسمهال يوه ښه چاپي رسنۍ (ورځپاڼه) په پام کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونیسو، نو په منځني ډول پنځه زره ګڼې چاپېږي. ددې مانا داده چې زموږ په ټولنه کې د چاپي رسنیو لوستونکي (که د هر عنوان یوې ګڼې ته یې یو تن محاسبه کړې) په همدې شمېر دي، خو په انټرنیټي رسنیو کې داسې وېبپاڼې شته، چې ورځني کاروونکي یا لوستونکي یې هره ورځ تر یو لک کسانو هم اوړي، دا ددې مانا ورکوي، چې ددې رسنیو اغېز څو څو ځله تر چاپي هغو زیات دی او همدارنګه تر اورېدنیو او لیدنیو، اوس چې موږ افغانۍ کتنۍ رسنۍ ګورو، نو یو زیات شمېر وېبپاڼې یې ادبي برخه لري، نه یوازې ادبي برخه لري، بلکې داسې وېبپاڼې هم شته، چې ټولې له یوې مخې ادبي او کلتوري مطالب خپروي. په ځینو نورو کې بیا یوه درنه یاد وړ برخه ادبي ده او په ځینو کې بیا یوه برخه ادبي ده، داسې وېبپاڼې هم شته، چې پر خپلو ادبي خپرونو سربېره له هغو ځانګړو شخصي وېبلاګونو څخه هم مطالب را اخلي او خپروي یې، چې هغه اکثرو ادبي مسایلو ته وقف شوي وي.

لومړۍ هغه وېبپاڼې، چې یا یې ټولې لیکنې ادبي دي او یا یې ادبي لیکنې اکثره برخه جوړوي، په دې کې دغه وېبپاڼې شاملې دي:

طنزونه، افغانستان، زیار ټکی نېټ، ستوری، پسرلی، لیکوال، افغان ادبي بهیر، داستانونه، افغان کلتور، استاد ګل پاچا الفت او نورې...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم هغه وېبپاڼې دي، چې د ټولنیزو، سیاسي، علمي او نورو لیکنو ترڅنګ ادبي مطالب هم خپروي، لکه تاند، لروبر، ټول افغان، بېنوا، دعوت، روهي، سیمه ییز مطالعات، رښتیني افغانان، افغان ملت، سمسور، سورغر اوونیزه، هېواد افغانستان، تل افغان، لوی افغانستان او ګڼ شمېر نورې. سربېره پر دې په ځینو وېبپاڼو کې د بشپړو ادبي کتابونو لپاره هم کړکۍ پرانیستل شوي دي او ګڼ شمېر ادبي کتابونه اوس مهال په همدې وېبپاڼو کې لوستلای شو او هم یې چاپي بڼه له کمپیوټر څخه ترلاسه کولای شو. په دې وېبپاڼو کې له شعر څخه نیولې بیا د ادبیاتو تر یوه لوی فورم پورې دا د ادبیاتو ټول پنځول شوي ډولونه کتلای او لوستلای شئ. نه یوازې ددې وېبپاڼو پرمخ ورځني او نوي ادبي مسایل لوستلای شو، بلکې له دې لارې پخواني خپاره شوي ادبي مسایل هم په اسانۍ سره ترلاسه کولای شو. د کتنیو رسنیو دغو اسانتیاوو ته په پام سره ویلای شو، چې دا رسنۍ د ادبیاتو په وده او پراختیا کې اغېزمن رول لوبوي او ددې رسنیو په پراختیا سره دا اغېز نور هم زیاتېږي او پراخېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره څو وړاندیزیونه

هره پدیده، چې په یوه ټولنه کې رامنځته کېږي، پرمختګ کوي او شاتګ، دا خپل بېلابېل عوامل لري. کله کله یوه پدیده د بلې د پرمختګ سبب ګرځي او کله کله بیا یوه د بلې پر وړاندې ودرېږي، نه یوازې د پرمختګ مخه یې نیسي، بلکې د نزول سبب یې هم ګرځي. افغاني رسنۍ که څه هم زموږ په ټولنه کې یوه ډېره نوې پدیده نه ده، خو د تېرو اوو اتو کلونو په بهیر کې یې، چې کومه وده کړې او څومره زیاتې شوي، دا د هېواد په تېر تاریخ کې بې ساري دي. که د رسنیو د ودې دا چټک بهیر په دقت سره ډلبندي نه شي، تصنعي او طبیعي رسنۍ سره جلا نه شي، رسنۍ پر خپلو اصلي او طبیعي سرچینو ډډه ونه لګوي او د قوانینو په رڼا کې حرکت ونه کړي، نو ددې خطر شته، چې د رسنیو دا اوسنی پیل شوی پرمختیایي بهیر به له ځنډ او خنډ سره مخامخ شي او تر ټولو دمخه به ځینې مغرضې رسنۍ د ګټورو رسنیو ضد عوامل راوټوکوي. دلته به ځینو هغو عواملو ته نغوته وکړو، چې زموږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنیو د اوسني پیل شوي پرمختیایي بهیر له لا پرمختګ او اغېز سره مرسته کولای شي:

۱- د رسنیو قانون تطبیق: د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون د افغاني رسنیو د نورمال او طبیعي پرمختګ لپاره یو ښه تضمین دی، خو ددې تضمین مزي هغه وخت سستېږي، چې ځینې رسنۍ له دې قانون څخه ناوړه ګټه پورته کړي، ځینې له قانون څخه سرغړاوی وکړي او ځینې نورې د قانون پر ضد عمل وکړي. ځرګنده خبره ده، چې پر اوسني وخت، نه یوازې رسنیز قانون، بلکې د افغانستان نورو اکثره قوانینو ته لا د تطبیق ټول شرایط نه دي برابر شوي، د قانون د بشپړ تطبیق د نشتوالي په حالت کې یو شمېر مغرضې او پردیپالې رسنۍ د ولسواکۍ او د بیان له ازادۍ نه ناوړه ګټه اخلي او د هېواد د ملي ارزښتونو پر ضد ځینې داسې خپرونې کوي، چې د ځواب نه ورکولو په حالت کې یو شمېر پردیپالې رسنۍ ددې وس پیدا کوي، چې د ازادو رسنیو رنګه هم بده کړي او د عام ولس په ذهن کې د ازادو او نا ازادو رسنیو د توپیر ستونزه رامنځته کړي. دا کار د ولس په ذهن کې د اکثرو رسنیو پر وړاندې کینه راپیدا کوي او د ټولو رسنیو رنګه ورسره بد بېږي، نو ربښتینو افغاني رسنیو ته که غواړي خپل ژوند تضمین کړي، په کار ده، چې نه یوازې د رسنیز قانون تطبیق ته غاړه کېږدي، بلکې په خپله رسنۍ د قانون د تطبیق لپاره هلې ځلې وکړي. که چېرې ټولې رسنۍ پر خپل قانوني مسیر حرکت وکړي، نو پردیپالو رسنیو او یا په بله مانا هغو رسنیو ته چې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهره خړوبېږي، ددې زمينه نه برابرېږي، چې د افغانستان د ارزښتونو د بربادۍ په بيه له نورو ځخه مالي امکانات ترلاسه کړي او يا هم د رښتينو ازادو رسنيو په نامه فعاليت وکړي. دا کار به د رښتينو ازادو رسنيو او تړلو رسنيو ترمنځ بريد روښانه کړي او کله چې دا لړۍ ځرګنده شوه، نو بيا تړلې رسنۍ ددې وس نه پيدا کوي، چې يا له چا ځخه نامشروع مالي امکانات ترلاسه کړي، يا د ازادو رسنيو په نوم فعاليت وکړي او يا هم د بيان له ازادۍ ځخه ناوړه ګټه پورته کړي. دا کار بيا په خپل وار سره ددې زمينه برابروي، چې په افغانستان کې رښتيني ازادې رسنۍ د قانون په چوکاټ کې په نورمال او طبيعي ډول پرمختګ وکړي. طبيعي پرمختګ د رسنيو د ژوند لپاره تر ټولو ښه او مطمين تضمين دی. دې کار سره رسنۍ کولای شي نه يوازې، خپل ملي، ټولنيز او انساني مسووليت ترسره کړي، بلکې خپل ژوند ته هم په ډاډمن ډول دوام ورکړي او ګټندويې وسيلې هم شي.

۲- د رسنيو د مالي سرچينو سپيناوی: کله چې د رسنيو قانون او د هېواد نور وضعه يي قوانين تطبيق شي، نو د رسنيو مالي سرچينې ورسره اوتومات سپينېږي، کله چې د رسنيو مالي سرچينې سپينې شي، دې سره جوخت د طبيعي او تصنعي رسنيو هويت هم ځرګندېږي. هر کله چې د نامشروع سرچينو د مخنيوي امکانات برابر شي، نو هغه رسنۍ ورسره ډېرې ژر له منځه ځي، چې له نورو ناقانونه سرچينو ځخه پيسې اخلي. کله چې دا ډول رسنۍ له منځه لاړې شي، نو په رښتيا هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربښتینې ازادۍ او دولتي رسنۍ پاتې کېږي. له ازادو رسنیو سره هم د مالي سرچینو سپیناوی دا مرسته کوي، چې پر خپلو متو ډېره ولګوي، دا حالت پر ازادو رسنیو د خلکو باور پیاوړی کوي.
اوس لا هم زموږ رسنۍ د باور له بحران سره مخامخ دي. د باور بحران نه یوازې په سیاسي مسایلو، بلکې په رسنیزه برخه کې هم ډېر مهم دی. که یوه رسنیزه وسیله د خلکو باور راخپل نه کړای شي، نو د هغې د چلند ساحه ډېره راتنګېږي، د پېژندنې کچه یې راټیټېږي او دا کار بیا ددې سبب کېږي، چې د رسنیو د پانګې د ترلاسه کولو امکانات راکم کړي. هر کله چې د رسنیو د مارکېټ ساحه راتنګه شي، نو د رسنیو د ژوند دوام هم ورسره سختېږي.
په هر ډول که د رسنیو مالي پانګه رڼه شي، نو هغو رسنیو، چې اوس یې د ازادو رسنیو ځای نیولی؛ د بهرنیو په ملاتړ خپرېږي، ازادۍ او ان دولتي رسنۍ ورسره د صحافت او خپرنیو امکاناتو له مخې مقابله نه شي کولای، دا به له صحنې څخه حذف شي، یوازې دولتي او ازادو خپرونو ته به لاره اواره شي. د ازادو رسنیو د مارکېټ ساحه به هم پراخه شي او پر دې رسنیو د خلکو د باور کچه به هم زیاته شي، د باور د کچې لوړتیا او د مشروع مالي امکاناتو ترلاسه کول، هغه دوه ستر عوامل دي، چې د رسنیو د ملي رسنیز ژوند په حرکت کې رغنده رول لوبولای شي.
۳- د سترو ارزښتونو پالنه: لکه په تېرو بحثونو کې چې مو څو ځله ورته اشاره وکړه، په افغانستان کې د اوسنۍ دیموکراسۍ تر چتر لاندې ګڼ شمېر رسنۍ راوټوکېدې، خو دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنۍ ټولې په طبيعي ډول نه دي رامنځته شوي. هغه رسنۍ چې د بهرنيو په مرسته په تېره بيا زموږ د يو شمېر ګاونډيو هېوادونو د بېلابېلو چينلونو له خوا رامنځته شوي، د همغو هېوادونو ګټې پالي او د هغو افکار خپروي. دې ډول رسنيو د څو تېرو کلونو په بهير کې د افغانستان د تاريخ، ملي هويت او سترو ملي ارزښتونو پر ضد ګڼ شمېر ليکنې او مرکې خپرې کړي او اوس لا هم دا لړۍ روانه ده. اوس هم يو ګڼ شمېر رسنۍ د پرديو له خوا خړوبېږي او ځينې نورې رسنۍ بيا د ځينو زورواکو او ځينې نورې هم د تنظيمواکانو په لاس کې دي، د ازادو رسنيو شمېر هم کم نه دی، خو رښتينې ازادې رسنۍ له مالي پلوه د پرديپالو او تنظيمي رسنيو پر وړاندې په قوي دريځ کې نه دي. د رښتينو رسنيو د عملي واک د نشتوالي له دغه حالت څخه، پرديپالې رسنۍ د افغانانو د ملي هويت او ملي ارزښتونو پر وړاندې په څرګند ډول ليکنې او ويناوې خپروي. دې کار د عام ولس (اکثريت افغانانو) په زړونو او ذهنونو کې غوسه او کينه راپارولې، خو تراوسه لا زموږ ازادې او دولتي رسنۍ په دې دريځ کې نه دي، چې زموږ د ولس ټول نظريات منعکس کړي او نه هم په دې موقف کې دي، چې د پرديپالو رسنيو دښمني پر غاړه واخلي، نو که ازادې رسنۍ په لومړي ګام کې د رسنيو قانون د تطبيق غوښتنه وکړي او هغه عملي کړي، نو دا کار به د ازادو رسنيو په نامه د پرديپالو رسنيو مالي امکانات محدود کړي او له منځه به يې يوسي، ددې ترڅنګ که ازادې رسنۍ د خپلو ملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښتونو د ملاتړ او ځلونې لپاره راودانګي او د خپل ولس د زړه او فکر خبره نشر کړي، نو دې سره به د ولس زړه تش شي، پر ازادو رسنيو به يې باور زيات شي او د هغو تر شا به ودرېږي، په دې حالت کې به نه يوازې ازادې رسنۍ يو ملي ملاتړ ترلاسه کړي، بلکې په مالي ډګر کې به هم غښتلې شي، ځکه هر څومره چې يې رسنۍ په رښتيني او ملي ډګر کې وي، په همغه کچه يې د پلويانو، لوستونکو، اورېدونکو، ليدونکو او کتونکو شمېر زياتېږي او د شمېر دا زياتون د رسنيو د اقتصادي کچې له پياوړتيا سره مستقيم ارتباط او تناسب لري، نو د ملي ارزښتونو پالنه او ځلونه د رسنيو له ودې، پرمختيا او پراختيا سره هر اړخيزه مرسته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستۍ يادونه

زما له ډېرو هڅو سره سره هغه څه چې ما غوښتل تر زياته حده ډېر مسايل په دې اثر کې ځای کړای شول، خو بيا هم زما له هيلې سره سم ټول شيان په دې اثر کې رانغلل، په دې مانا چې دا اثر هغسې پوره او کره نه دی، چې ما په ذهن کې کومه نقشه ورته جوړه کړې وه. خو بيا هم څه چې پر دې زمانه او مهال زما په وس پوره وو، هغه مې ترسره کړل. ښه به وي چې دلته د دې اثر نيمګړتياوو، برياوو او هيله من تياوو ته لنډه اشاره وکړم.

۱- نيمګړتياوې: د دې اثر نيمګړتياوې دا دي، چې د هېواد د ټولو رسنيو د اسې بشپړ ډېټابيس چې يوه رسنۍ (چاپي، اورېدنۍ، ليدنۍ او کتنۍ) هم ترې پاتې نه وي، نه ورانديې کوي. د دې علت دا دی، چې دا کار د يوه شخص څه چې او سمهال د حکومتي ادارو په وس کې هم نه دی. په دې اثر کې له همغه ډېټابيس څخه هم ګټه اخيستل شوې، چې اطلاعاتو او کلتور وزارت ترتيب کړی او له هغو سره خوندي دی، خو ما نه يوازې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ډېټابيس څخه ګټه اخيستې، بلکې د انټرنيوز، د ژورناليزم د نړيوال مرکز، ملي راډيو ټلويزيون، د افغانستان ميډيا ډايريکټري، باختر اژانس او نورو سرچينو څخه، چې د افغاني اوسنيو رسنيو ډېټابيسونه يې جوړ کړي او يا يې د هغو نوملړ ترتيب کړی، هم ګټه اخيستې؛ د دوی ټول معلومات مې يو بل سره پرتله کړي، تکراري مسايل مې ترې يوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خواته کړي او کومې معلوماتي تېروتنې چې په کې راتـه څرګندې شـوي، هغـه مې څنګ تـه کـړي دي. زما لـه خوا پـه ترتیب شوي ډیټـابیس کې، پـه چـاپي، اورېدنۍ، لیـدنۍ او کتنۍ برخـه کې داسې رسنۍ شته، چې د هېواد پـه بېلابېلو برخو کې فعالیت کوي، خو د دقیقو معلوماتو د نشتوالي له امله پـه دې اثر کې نه دي راغلي. دې سره سره د اثر په متن کې ځینې محتوايي برخې او ځینې جملې يوې او بلې برخې تـه تللي، د ځینو برخو تشریح هم راته کمه ښکاري او همدارنګه نورې نیمګړتیاوې.

۲- برياوې: دا اثر په خپل ډول کې يو نسبتاً نوی اثر دی، سره لـه دې چې تـر ۱۳۸۰ل کـال دمخـه د افغانسـتان د رسـنیو، د ژورنالیزم د ودې، څرنګوالي او همدارنګه د رسنیو د شومره والي پـه بـاب بېلابېل اثار چاپ شوي، خو څرنګه چې ددې اوو اتـو کلونو په بهیر کې رسنیو لـه شومره ییز او څرنګیز پلوه ډېره وده کـړې، د هغـو پـه بـاب پـه هر اړخیز ډول څه نـه دي لیکـل شـوي، د رسـنیو د کمیت پـه بـاب ټولـو معلومـاتي سـرچینو تـه د هـر چـا لاسرسی اسانه و، خو ما چې د لېوالتیا او دولتي دندې له مخې له رسنیو سره سروکار درلود، نو د رسمي منابعو ترلاسه کول راته لـه امکانـه لـرې کـار نـه و، خو دې سره سره دا سرچینې مـا پـه ډېرې سختۍ سره پیدا کړې او بیا چاڼ کړې دي. پر دې اثر تر حده زیات پـه تکلیف شوی یم. لږ تر لږه مې پنځه لس ځله ددې اثر تـوري کتلي، خو هر ځل چې مې کتلي، يو لړ نور بدلونونه مې په کې راوړي او نورو نورو بدلونونو ته مې هم زړه شوی دی. پـه پـای کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې نتیجې ته ورسېدم، چې هر څومره یې ګورم بیا هم د بدلون ځای په کې پیدا کېږي، نو ښه به دا وي، چې اوس یې همدلته ودروم او پاتې کارونه نورو وختونو ته پرېږدم.

۳- هیله منتیا: یوه تصادفي خبره داده، چې د افغانستان د اوسنیو رسنیو ګړندۍ وده د ۱۳۸۰ل کال له وروستیو څخه پیلېږي. ما په خپل دې اثر کې دا وده له همدې کاله څېړلې او نږدې اته کاله ټوله موده رانغاړي. یوې لسیزې ته یوازې دوه (۱۳۸۸) او (۱۳۸۹) کلونه پاتې دي، نو داسې اټکل کېږي، چې لسو کلونو په بهیر کې زموږ رسنۍ لا وده وکړي، نو ماته دا هیله پیدا شوه که چېرې ژوند یاري وکړه او ۱۳۹۰ل کال پورې ژوندي وو، نو بیا به په دې لسیزه کې د افغاني رسنیو ټول لسکلن بهیر په دقیق ډول وارزوو. یوه لسیزه به پوره شي. په دې اثر کې پر شتو موادو سربېره به نور دوه کلن پرمختګ هم ورسره یو ځای کړو او په هر اړخیز ډول به یې وشنو، دا نو که د خدای(ج) رضا وه او زموږ اوبه و دانه پر دې دنیا پاتې وه. اوس نو چې څه زما په وس کې وو، هغه مې ترسره کړل، ددې درنو لوستونکو مخې ته یې ږدم، هیله ده درانه لوستونکي پرې هم قضاوت وکړي او هم ترې ګټه پورته کړي.

په ډېر درنښت

پوهندوی محمد اسمعیل یون

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

۱- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۵۲مخ.
۲- Afghan Media Directory, first Edition, March,۵،۲۰۰۴
۳- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۴۷مخ.
۴- رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.
۵- د افغانستان اوسنی اساسي قانون، ۳۴مه ماده.
۷- د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.
۶- د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.
۷-د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، دویمه ماده.
۸-د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون بېلابېلې برخې.
۹- د ټولیزو رسنیو قانون، اتم څپرکی، ۳۱مه ماده.
۱۰- ریکارډ ګراسي، رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۵۲مخ.
۱۱ - رسنۍ یعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.
۱۲- پوهاند ډاکتر زیورالدین زیور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۸۵ل کال، ۹مخ.
۱۳- کاندید اکاډمیسین سرمحقق محمدصدیق روهي، د پښتو ادبیاتو تاریخ (معاصره دوره)، د محمدصدیق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، ۵۳ او ۵۵ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Contemporary Afghan Media (2001 - 2008)

Written By:
M. Ismael Yoon

ISBN 978-9936-500-30-3

9 789936 500303 >

د خپرونو لړ: (۳۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library